

Pomoc społeczna i opieka nad dzieckiem i rodziną w 2024 r.

Social assistance, child and family services in 2024

Pomoc społeczna i opieka nad dzieckiem i rodziną w 2024 r.

Social assistance, child and family services in 2024

Główny Urząd Statystyczny Statistics Poland

Warszawa 2025

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Główny Urząd Statystyczny, Departament Badań Społecznych i Rynku Pracy; Urząd Statystyczny w Krakowie
Statistics Poland, Social Surveys and Labour Market Department; Statistical Office in Krakow

Pod kierunkiem

Supervised by

Agnieszki Zgierskiej

Dyrektor Departamentu Badań Społecznych i Rynku Pracy

Director of the Social Surveys Department and Labour Market Department

Agnieszki Szlubowskiej

Dyrektor Urzędu Statystycznego w Krakowie

Director of Statistical Office in Krakow

Zespół autorski

Editorial team

Sylwia Puchalska, Szymon Wozniak - Departament Badań Społecznych i Rynku Pracy GUS;
Danuta Kalista, Marta Osuch, Agnieszka Godula, Elżbieta Niemiec, Joanna Seweryn, Jadwiga Szponder,
Marta Jagiełło, Monika Bień, Alicja Niziołek - Urząd Statystyczny w Krakowie

Prace redakcyjne

Editorial works

Andrzej Paluchowski

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Aleksandra Winiarska, Anna Bińkowska i Beata Lipińska

ISSN 2300-7974

Publikacja dostępna na stronie

Publication available on website

stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data – please indicate the source

Zakład Wydawnictw
Statystycznych

00-925 WARSZAWA, Al. NIEPODLEGŁOŚCI 208
Informacje w sprawach sprzedaży publikacji GUS – tel. (22) 608 32 10, 608 38 10
Zam. 216/2025

Przedmowa

Z przyjemnością przekazujemy Państwu kolejną edycję publikacji „Pomoc społeczna i opieka nad dzieckiem i rodziną”. Pozwala ona zapoznać się z zagadnieniami związanymi z polityką wspierania rodzin, a także z różnorodnymi formami oraz odbiorcami udzielanej pomocy.

Informacje zawarte w publikacji pochodzą przede wszystkim z badań statystycznych GUS, uzupełnionych o dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej dotyczące żłobków i klubów dziecięcych, świadczeń pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych. Uwzględniono również dane Ministerstwa Sprawiedliwości dotyczące adopcji oraz dane Ministerstwa Finansów w zakresie wydatków budżetu państwa i jednostek samorządu terytorialnego.

W publikacji przedstawiono formy pieczy zastępczej oraz jej rozmieszczenie w kraju, informacje na temat adopcji krajowych i zagranicznych, działalności i roli placówek wsparcia dziennego i innych form wspierania rodziny, opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz pomocy udzielanej w stacjonarnych zakładach pomocy społecznej. Publikacja zawiera także informacje o wielkości wsparcia kierowanego do rodzin z dziećmi, w tym wydatków na rządowy program „Rodzina 800 plus” oraz na inne świadczenia rodzinne w ramach systemu pomocy społecznej.

Serdecznie dziękujemy wszystkim, którzy przyczynili się do przekazania informacji stanowiących podstawę niniejszego opracowania, a w szczególności osobom uczestniczącym w badaniach statystycznych. Zachęcamy również do korzystania z baz danych GUS, m.in. [Banku Danych Lokalnych](#), [Dziedzinowych Baz Wiedzy](#) oraz innych publikacji tematycznych dostępnych na stronie internetowej Głównego Urzędu Statystycznego. Mamy nadzieję, że publikacja będzie cennym źródłem wiedzy zarówno dla specjalistów zajmujących się polityką społeczną, jak i dla osób zainteresowanych funkcjonowaniem systemu wsparcia rodzin w Polsce.

Dyrektor Departamentu
Badań Społecznych i Rynku Pracy

dr inż. Agnieszka Zgierska

Dyrektor Urzędu
Statystycznego w Krakowie

Agnieszka Szlubowska

Prezes
Głównego Urzędu Statystycznego

dr hab. Marek Cierpiat-Wolan

Preface

We are pleased to present to you the latest edition of the 'Social Assistance, Child and Family Services' publication. It provides an overview of family support policies and of various forms of assistance and groups of beneficiaries.

The information presented in this publication comes from statistical surveys of Statistics Poland enhanced by data on nurseries and children's clubs, social assistance and family benefits from the Ministry of Family, Labour and Social Policy. It also uses data on adoptions from the Ministry of Justice and data on the expenditure of the state budget and local government units from the Ministry of Finance.

The publication describes forms of institutional and family foster care in Poland and its geographical distribution, and presents information on domestic and foreign adoptions, the activity and role of day-support centres and other forms of family support, the childcare for children up to the age of 3 and assistance provided in social assistance centres. It also shows the volume of financial aid for families with children, including the expenditure on the 'Family 800 plus' governmental programme and other family benefits granted in the framework of the social assistance system.

We would like to thank all those who contributed information necessary for this study, and the participants of statistical surveys in particular. We would also like to encourage our Readers to use various databases available on the website of Statistics Poland, including [the Local Data Bank](#), [Knowledge Databases](#), and other subject-specific publications. We hope that this study will serve as a valuable source of knowledge both for specialists in the field of social policy and for all those interested in the functioning of the family support system in Poland.

Director of the Social Surveys
Labour Market Department

Agnieszka Zgierska, PhD

Director
Statistical Office in Krakow

Agnieszka Szlubowska

President
Statistics Poland

Marek Cierpiat-Wolan, Assoc. Prof.

Spis treści

Contents

Przedmowa	3
Preface	4
Spis treści	5
Contents	5
Spis tablic	7
List of tables	7
Spis wykresów	8
List of charts	8
Spis map	11
List of maps	11
Objaśnienia znaków umownych	12
Symbols	12
Ważniejsze skróty	12
Main abbreviations	12
Wstęp	13
Introduction	14
Synteza	15
Executive summary	18
Piecza zastępcza	15
Foster care	18
Wspieranie rodziny	15
Family support	18
Świadczenia w ramach Programu „Rodzina 800 plus”	15
Benefits under the “Family 800 plus” programme	18
Opieka nad dziećmi w wieku do lat 3	16
Childcare for children up to the age of 3	19
Świadczenia rodzinne	16
Family benefits	19
Stacjonarne zakłady pomocy społecznej	17
Stationary social welfare facilities	20
Świadczenia z pomocy społecznej	17
Social assistance benefits	20
Rozdział 1. Opieka zastępcza nad dziećmi i młodzieżą	21
Chapter 1. Foster care provided to children and youth	21
1.1. Porównania międzywojewódzkie pieczy zastępczej	30
1.1. Intervoivodship comparison of foster care	30
Rozdział 2. Adopcje	39
Chapter 2. Adoptions	39
Rozdział 3. Wspieranie rodziny	40
Chapter 3. Family support	40
Rozdział 4. Świadczenia w ramach programu „Rodzina 800 plus”	43
Chapter 4. Benefits under „Family 800 plus” programme	43

Rozdział 5. Opieka nad dziećmi w wieku do lat 3	45
Chapter 5. Childcare for children up to the age of 3	45
Rozdział 6. Świadczenia rodzinne	52
Chapter 6. Family benefits	52
Rozdział 7. Pomoc społeczna	55
Chapter 7. Social assistance	55
7.1. Zakłady stacjonarne pomocy społecznej	55
7.1. Stationary social welfare facilities	55
7.1.1. Porównania zakładów stacjonarnych pomocy społecznej między województwami.....	59
7.1.1. Comparisons of stationary social welfare facilities between voivodships	59
7.2. Świadczenia pieniężne i niepieniężne w ramach systemu pomocy społecznej	64
7.2. Monetary and non-monetary benefits in social assistance system	64
7.2.1. Porównania świadczeń pomocy społecznej między województwami	67
7.2.1. Comparison of social assistance benefits between voivodships	67
7.3. Wydatki budżetu państwa w działach klasyfikacji budżetowej: „Pomoc społeczna”, „Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej” i „Rodzina”	76
7.3. Expenditures of the state budget in budget classification: “Social assistance”, “Other tasks in sphere of social policy”, “Family”	76
7.3.1. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego w działach klasyfikacji budżetowej: “Pomoc społeczna”, „Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej” oraz „Rodzina”	80
7.3.1. Expenditures of local government entities in budget classification: “Social assistance”, “Other tasks in sphere of social policy”, “Family”	80
Uwagi metodologiczne	83
Methodological notes	93
1. Źródła danych statystycznych	83
1. Sources of statistical data	93
2. Podstawowe wyjaśnienia metodologiczne	84
2. Basic methodological explanations	94
3. Podstawowe definicje	85
3. Basic definitions	95
Instytucjonalna piecza zastępcza	85
Institutional foster care	95
Wspieranie rodziny	86
Family support	96
Rodzinna piecza zastępcza	87
Family foster care	96
Opieka nad dziećmi w wieku do lat 3	88
Childcare for children up to the age of 3	97
Świadczenia rodzinne	88
Family benefits	98
Pomoc społeczna	90
Social assistance	100

Spis tablic
List of tables

Tablica 1. Wskaźniki dotyczące opieki zastępczej nad dziećmi według województw w 2024 r.	31
Table 1. Indicators on foster care for children by voivodships in 2024	31
Tablica 2. Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych	49
Table 2. Percentage of children up to the age of 3 covered by care in nurseries and children's clubs	49

Spis wykresów

List of charts

Wykres 1.	Dzieci w pieczy zastępczej	22
Chart 1.	Children in foster care	22
Wykres 2.	Dzieci i młodzież w placówkach opiekuńczo-wychowawczych według grup wieku w 2024 r.	24
Chart 2.	Children and youth in care and education centres by age in 2024	24
Wykres 3.	Dzieci do 18 roku życia, które odeszły z placówek opiekuńczo-wychowawczych w ciągu 2024 r.	25
Chart 3.	Children up to age of 18 who left care and education centres during the 2024	25
Wykres 4.	Rodzinna piecza zastępcza	26
Chart 4.	Family foster care	26
Wykres 5.	Struktura rodzinnej pieczy zastępczej według liczby rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka oraz liczby dzieci w 2024 r.	26
Chart 5.	The structure of family foster care by number of foster families and foster homes and number of children in 2024	26
Wykres 6.	Rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka w miastach i na wsi	28
Chart 6.	Family foster care in urban and rural areas	28
Wykres 7.	Osoby prowadzące rodzinną pieczę zastępczą według wieku w 2024 r.	28
Chart 7.	Persons running family foster care by age in 2024	28
Wykres 8.	Rodzinna piecza zastępcza według liczby przyjętych dzieci (liczba rodzin zastępczych i RDD oraz liczba dzieci) w 2024 r.	29
Chart 8.	Family foster care by number of taken children (number of foster families and foster homes and number of children) in 2024	29
Wykres 9.	Dzieci do 18 roku życia, które opuściły rodzinną pieczę zastępczą w 2024 r.	30
Chart 9.	Children up to the age of 18 who left family foster care in 2024	30
Wykres 10.	Wskaźnik liczby dzieci objętych opieką zastępczą oraz wskaźnik rozwodów w 2024 r.	32
Chart 10.	The index of children covered by foster care and the divorce index in 2024	32
Wykres 11.	Wskaźnik liczby dzieci objętych pieczą zastępczą oraz wskaźnik liczby dzieci z rodzinnych form pieczy zastępczej (łącznie RDD, rodziny zastępcze i placówki rodzinne) w 2024 r.	33
Chart 11.	The index of children covered by foster care and the index of children from family care forms (including foster homes, foster families and family centres) in 2024	33
Wykres 12.	Wskaźnik liczby dzieci objętych opieką zastępczą oraz wskaźnik liczby dzieci z rodzinnych form opieki zastępczej według podregionów w 2024 r.	36
Chart 12.	The index of children covered by foster care and the index of children from family care forms by subregions in 2024	36
Wykres 13.	Dzieci w placówkach wsparcia dziennego na 1 tys. mieszkańców a wielkość placówki w 2024 r.	40
Chart 13.	Children in day-support centres per 1 thousand population to the size of the centre in 2024	40
Wykres 14.	Przeciętna liczba wychowanków placówek wsparcia dziennego przypadająca na jednego wolontariusza w 2024 r.	41
Chart 14.	Average number of residents in day-support centres per one volunteer in 2024	41
Wykres 15.	Rodziny posiadające Kartę Dużej Rodziny	42
Chart 15.	Families receiving The Large Family Card	42

Wykres 16.	Przeciętna miesięczna liczba dzieci, na które wypłacono świadczenie wychowawcze w 2024 r.	43
Chart 16.	Aaverage monthly number of children for whom the child-raising benefit was paid in 2024	43
Wykres 17.	Przeciętne wydatki na świadczenia wychowawcze na 1 mieszkańca w 2024 r.	44
Chart 17.	Average expenditures on child-raising benefits per capita in 2024	44
Wykres 18.	Żłobki i kluby dziecięce w 2023 i 2024 r.	45
Chart 18.	Nurseries and children's clubs in 2023 and 2024	45
Wykres 19.	Żłobki i kluby dziecięce	46
Chart 19.	Nurseries and children's clubs	46
Wykres 20.	Miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych na 1 tys. dzieci w wieku 0–2	47
Chart 20.	Places in nurseries and children's clubs per 1 thousand population aged up to 3	47
Wykres 21.	Dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych według wieku w 2024 r.	50
Chart 21.	Children in nurseries and children's clubs by age in 2024	50
Wykres 22.	Nianie w 2024 r.	51
Chart 22.	Nannies in 2024	51
Wykres 23.	Struktura wydatków na świadczenia rodzinne według rodzaju świadczeń w 2024 r.	54
Chart 23.	Structure of expenditures on family benefits by type of benefit in 2024	54
Wykres 24.	Zakłady stacjonarne pomocy społecznej (łącznie z filiami) według organu prowadzącego w 2024 r.	56
Chart 24.	Stationary social welfare facilities (including branches) by governing bodies in 2024	56
Wykres 25.	„Miejsca pobytu” w zakładach stacjonarnych pomocy społecznej w 2024 r.	56
Chart 25.	„Places of staying” in stationary social welfare facilities in 2024	56
Wykres 26.	Mieszkańcy zakładów stacjonarnych pomocy społecznej według wieku w 2024 r.	57
Chart 26.	Residents of stationary social welfare facilities by age in 2024	57
Wykres 27.	Mieszkańcy zakładów stacjonarnych pomocy społecznej według „oddziałów” w 2024 r.	58
Chart 27.	Residents of stationary social welfare facilities by „wards” in 2024	58
Wykres 28.	Zakłady stacjonarne pomocy społecznej (łącznie z filiami) w 2024 r.	59
Chart 28.	Stationary social welfare facilities (including branches) in 2024	59
Wykres 29.	Dzieci w zakładach stacjonarnych pomocy społecznej w 2024 r.	61
Chart 29.	Children in stationary social welfare facilities in 2024	61
Wykres 30.	Mieszkańcy zakładów stacjonarnych pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych intelektualnie i fizycznie oraz przewlekłe psychicznie chorych w 2024 r.	63
Chart 30.	Residents of stationary social welfare facilities for mentally retarded, physically handicapped and chronically mentally ill in 2024	63
Wykres 31.	Liczba rodzin korzystających, na podstawie decyzji, z pomocy środowiskowej według powodów przyznania tej pomocy	65
Chart 31.	Number of families receiving benefits (on the basis of decision) by reasons	65
Wykres 32.	Liczba osób korzystających oraz kwota świadczeń przyznanych na podstawie decyzji według rodzaju pomocy środowiskowej w 2024 r.	66
Chart 32.	Number of persons receiving benefits and amount of benefits (on the basis of decision) by type of assistance in 2024	66
Wykres 33.	Nominalne i realne zmiany wydatków z systemu pomocy społecznej między 2024 r. a 2023 r. według województw	69
Chart 33.	Nominal and real changes of expenditures from social assistance system between 2024 and 2023 by voivodships	69
Wykres 34.	Wydatki na świadczenia pieniężne	70
Chart 34.	Expenditures on monetary benefits	70

Wykres 35.	Wydatki na świadczenia pieniężne na jednego mieszkańca według województw w 2024 r.	71
Chart 35.	Expenditure on monetary benefits per capita by voivodships in 2024	71
Wykres 36.	Wydatki na świadczenia niepieniężne	72
Chart 36.	Expenditures on non-monetary benefits	72
Wykres 37.	Wydatki na świadczenia niepieniężne na jednego mieszkańca według województw w 2024 r.	73
Chart 37.	Expenditure on non-monetary benefits per capita by voivodships in 2024	73
Wykres 38.	Rodziny beneficjentów pomocy społecznej według przyczyn ubiegania się o pomoc oraz według województw w 2024 r.	75
Chart 38.	Families of beneficiaries of social assistance by causes of applying for help in voivodships in 2024	75
Wykres 39.	Wydatki z budżetu państwa w działach „Pomoc społeczna”, „Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej” i „Rodzina”	76
Chart 39.	Expenditures of the state budget in budget divisions “Social assistance”, “Other tasks in sphere of social policy”, “Family”	76
Wykres 40.	Struktura wydatków z budżetu państwa w dziale „Pomoc społeczna”	77
Chart 40.	Structure of state budget expenditures in budget division “Social assistance”	77
Wykres 41.	Wydatki z budżetu państwa w dziale „Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej” według wybranych rozdziałów budżetowych	78
Chart 41.	Expenditures of the state budget in budget division “Other tasks in sphere of social policy” by selected budget chapters	78
Wykres 42.	Struktura wydatków z budżetu państwa w dziale „Rodzina”	79
Chart 42.	Structure of state budget expenditures in budget division “Family”	79
Wykres 43.	Wydatki jednostek samorządu terytorialnego w działach “Pomoc społeczna”, “Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej”, “Rodzina”	80
Chart 43.	Expenditures of local government entities in budget divisions “Social Assistance”, “Other tasks in sphere of social policy”, “Family”	80

Spis map

List of maps

Mapa 1.	Miejsca w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w 2024	23
Map 1.	Places in care and education centres in 2024	23
Mapa 2.	Rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka w podziale na miasto i wieś w 2024 r.	27
Map 2.	Foster families and Foster homes in urban and rural areas in 2024	27
Mapa 3.	Dzieci w wieku 0–17 lat umieszczone w opiece zastępczej na 1 tys. ludności w wieku 0–17 lat według podregionów w 2024 r.	34
Map 3.	Children up to the age of 18 in foster care per 1 thousand population aged up to 18 by subregions in 2024	34
Mapa 4.	Dzieci w wieku 0–17 lat korzystające z rodzinnych form opieki wśród dzieci w wieku 0–17 lat objętych opieką zastępczą według podregionów w 2024 r.	35
Map 4.	Children up to the age of 18 in family forms of care among children up to the age of 18 covered by foster care by subregions in 2024	35
Mapa 5.	Dzieci w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej w wieku 0–17 lat na 1 tys. ludności w wieku 0–17 lat a udział wychowanków placówek rodzinnych lub rodzinnej pieczy zastępczej w liczbie wychowanków ogółem według podregionów w 2024 r.	37
Map 5.	Children up to the age of 18 in family and institutional foster care per 1 thousand population aged up to 18 and the share of residents of family centres or family foster care in the total number of residents by subregions in 2024	37
Mapa 6.	Rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka na 10 tys. ludności według powiatów w 2024 r.	38
Map 6.	Foster families and foster homes per 10 thousand by powiats in 2024	38
Mapa 7.	Dostępność placówek na poziomie podregionów (NUTS 2016) w 2024 r.	48
Map 7.	Availability of facilities by subregions (NUTS 2016) in 2024	48
Mapa 8.	Zakłady stacjonarne pomocy społecznej w 2024 r.	60
Map 8.	Stationary social welfare facilities in 2024	60
Mapa 9.	Dzieci w zakładach stacjonarnych pomocy społecznej na 10 tys. ludności w wieku 0–17 lat według podregionów w 2024 r.	62
Map 9.	Children in stationary welfare facilities per 10 thousand population under age of 18 by subregions in 2024	62
Mapa 10.	Mieszkańcy zakładów stacjonarnych pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych intelektualnie i fizycznie oraz przewlekłe psychicznie chorych na 10 tys. ludności w 2024 r.	64
Map 10.	Residents of stationary social welfare facilities for mentally retarded, physically handicapped and chronically mentally ill persons per 10 thousand population in 2024	64
Mapa 11.	Wydatki roczne z systemu pomocy społecznej według województw w 2024 r.	68
Map 11.	Annual expenditures from social assistance system by voivodships in 2024	68
Mapa 12.	Beneficjenci pomocy społecznej wraz z członkami ich rodzin	74
Map 12.	Social assistance beneficiaries with family members	74
Mapa 13.	Wydatki jednostek samorządu terytorialnego w działach „Pomoc społeczna”, „Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej” oraz „Rodzina” na 1 mieszkańca w 2024 r.	81
Map 13.	Expenditure of local government entities in the budget divisions “Social Assistance”, “Other tasks in sphere of social policy”, “Family” per capita in 2024	81

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
„W tym” „Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given
Kropka (.)	oznacza: brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data impossible or purposeless
Zero (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit
Zero (0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 magnitude not zero, but less than 0.05 of a unit

Ważniejsze skróty

Main abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
RDD	rodzinny dom dziecka foster home
ZUS SII	Zakład Ubezpieczeń Społecznych Social Insurance Institution
tys.	tysiąc thousand
mln	milion million
mld bn	miliard billion
zł PLN	złoty zloty
m.st.	miasto stołeczne
nr (Nr) No.	numer number
ok.	około
p. proc. pp	punkt procentowy percentage points
pkt	punkt
poz.	pozycja
woj.	województwo
Dz. U.	Dziennik Ustaw

Wstęp

Podstawowym źródłem informacji prezentowanych w publikacji „Pomoc społeczna i opieka nad dzieckiem i rodziną w 2024 roku” są wyniki badań statystycznych prowadzonych przez Główny Urząd Statystyczny, dane pozyskane z Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Sprawiedliwości, jak również dane Ministerstwa Finansów.

W opracowaniu skoncentrowano się na zjawiskach zachodzących w obszarze pomocy społecznej, pieczy zastępczej oraz wspierania rodziny, przedstawiając szeroki wachlarz form pomocy służących poprawie sytuacji osób wymagających wsparcia oraz poprawie kondycji i funkcjonowania rodzin w Polsce. Publikacja zawiera informacje na temat instytucji świadczących usługi, form pomocy pieniężnej i niepieniężnej, beneficjentów, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży.

Opracowanie oparte jest na wynikach badań ujętych w Programie badań statystycznych statystyki publicznej:

- 1.20.03 – Świadczenia na rzecz rodziny,
- 1.20.04 – Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej,
- 1.20.05 – Opieka nad dziećmi w wieku do lat 3,
- 1.20.06 – Świadczenie wychowawcze 800 plus,
- 1.25.07 – Pomoc społeczna.

Publikacja zawiera informacje o liczbie i strukturze placówek pomocy społecznej, ich pracownikach, wolontariuszach oraz o różnych formach udzielanej pomocy, a także o zbiorowości osób korzystających z tej pomocy. Znaczna część publikacji poświęcona jest zagadnieniom związanym z opieką nad dziećmi i młodzieżą, pozbawionymi opieki rodzicielskiej (instytucjonalna i rodzinna piecza zastępcza). Znalazły się w niej również dane na temat żłobków i klubów dziecięcych, uzupełnione o inne formy opieki nad małym dzieckiem oraz zagadnienie adopcji.

Zaprezentowano również dane obrazujące skalę wsparcia finansowego z budżetu państwa oraz z budżetów jednostek samorządowych, kierowanego do beneficjentów pomocy społecznej oraz na wsparcie dla rodzin.

Uwagi metodologiczne obejmują podstawowe wyjaśnienia i definicje pojęć stosowanych w sprawozdawczości statystycznej w 2024 r., będącej źródłem danych prezentowanych w części tabelarycznej (dostępnej w wersji elektronicznej).

W części analitycznej zawarto analizę zróżnicowań terytorialnych. Dane zostały zaprezentowane dla całego kraju i poszczególnych województw. Wybrane zagadnienia zostały przedstawione w podziale na podregiony, a w aneksie tabelarycznym – także według powiatów.

Introduction

The main source of information presented in the publication „Social assistance, child and family services in 2024“ are the results of statistical surveys conducted by Statistics Poland, data obtained from the Ministry of Family, Labour and Social Policy, the Ministry of Justice, and the Ministry of Finance.

The study focuses on the phenomena occurring in the area of social assistance, foster care and family support. A wide range of forms of assistance to improve the situation of people in need of support and to improve the condition and functioning of families in Poland has been presented. The publication includes information on institutions providing services, forms of monetary and non-monetary assistance, beneficiaries, with particular emphasis on children and youth.

The publication is based on the results of research within the framework of the Statistical survey program of official statistics:

- 1.20.03 – Benefits for the family
- 1.20.04 – Supporting the family and foster care system,
- 1.20.05 – Childcare for children up to the age of 3,
- 1.20.06 – Child-raising benefit 800 plus,
- 1.25.07 – Social assistance.

The publication includes information on the number and structure of social assistance centres, their employees, volunteers and on various forms of aid as well as on the population of beneficiaries. A significant part of the publication is dedicated to issues related to the care for children and young persons deprived of parental care (both institutional and family foster care). The publication also contains data on nurseries and children clubs, supplemented by new forms of child care, as well as the topic of adoption.

The report also presents data illustrating the scale of financial support transferred to the beneficiaries from the state budget and local government units as well as data on financial assistance for families.

The methodical notes include basic explanations and definitions used in the 2024 reporting, being the source of data presented in the tables (available in the electronic version).

The analytical part includes analysis of territorial differences. The data are presented as total figures referring to the entire country and for particular regions. Selected issues are shown broken down into subregions, and in tables – also by powiats.

Synteza

Pieczna zastępcza

Badanie instytucjonalnej i rodzinnej pieczy zastępczej jest prowadzone w cyklu rocznym z wykorzystaniem formularzy PS-01 i PS-02. Badanie to dostarcza informacji o liczbie i typie jednostek zapewniających opiekę, liczbie i cechach społeczno-demograficznych wychowanków.

Pieczna zastępcza, sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców, powinna mieć charakter okresowy i tam gdzie jest to możliwe, zmierzać do integracji dziecka z jego rodziną. Dziecko może zostać umieszczone w jednej z dwóch form pieczy zastępczej: rodzinnej lub instytucjonalnej. Zgodnie ze stanem w dniu 31 grudnia 2024 r. liczba dzieci ogółem umieszczonych w pieczy zastępczej wyniosła 77,3 tys. (w 2023 r. – 75,3 tys.), z czego 17,5 tys. przebywało w placówkach pieczy instytucjonalnej (w 2023 r. – 17,1 tys.), zaś 59,8 tys. w podmiotach pieczy rodzinnej, tj. rodzinach zastępczych lub rodzinnych domach dziecka (w 2023 r. – 58,2 tys.).

Wspieranie rodziny

We wzmocnieniu opiekuńczych funkcji rodziny, istotne znaczenie miały placówki wsparcia dziennego, których w 2024 r. funkcjonowało 2 931 (w 2023 r. – 2 983). Ze wszystkich zbadanych placówek wsparcia dziennego (opiekuńczych, specjalistycznych, prowadzonych w formie pracy podwórkowej, w połączonych formach) skorzystało w ciągu roku 96,7 tys. dzieci i młodzieży (w 2023 r. – 98,4 tys.). Poza placówkami wsparcia dziennego, znaczącym elementem systemu wspierania rodziny, byli asystenci rodziny oraz rodziny wpierające. W 2024 r. zatrudniono 3,9 tys. asystentów rodziny, a także funkcjonowało 68 rodzin wspierających.

Świadczenia w ramach Programu „Rodzina 800 plus”

Program „Rodzina 800+” (do 31 grudnia 2023 r. – „Rodzina 500+”) to świadczenia przyznawane od 1 kwietnia 2016 r. (z progiem dochodowym dla 1 dziecka), a od 1 lipca 2019 r. – na każde dziecko do ukończenia 18. roku życia w rodzinie naturalnej, jak również umieszczone w rodzinnej lub instytucjonalnej pieczy zastępczej. Od 1 czerwca 2022 r. wypłatę świadczeń wychowawczych przejął ZUS. Dotychczasowe dodatki na dzieci w pieczy zastępczej wypłacano do 31 maja 2022 r., zastępując je następnie świadczeniem wychowawczym. W 2024 roku świadczeniem wychowawczym w wysokości 800 zł miesięcznie objęto przeciętnie miesięcznie 6 807,2 tys. dzieci (w 2023 r. świadczeniem w wysokości 500 zł – 6 868,3 tys.). Wydatki na świadczenia z tego programu wyniosły 66 063,0 mln zł (w 2023 r. gdy świadczenie było w wysokości 500 zł – 41 647,0 mln zł).

Opieka nad dziećmi w wieku do lat 3

Dzieci w wieku do lat 3 objęte opieką w żłobkach i klubach dziecięcych				
	2015	2020	2023	2023
Polska	74 694	142 355	176 562	180 703
Miasto	69 440	123 588	.	.
Wieś	5 254	18 767	.	.
Dzieci w wieku do lat 3 objęte opieką w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku 0–2				
	2015	2020	2023	2024
Polska	67,5	128,2	194,9	219,5
Miasto	107,3	189,5	.	.
Wieś	11,4	41,0	.	.

Opieka nad dziećmi w wieku do lat 3 (do ukończenia roku szkolnego, w którym dziecko ukończy 3 rok życia lub w przypadku gdy niemożliwe lub utrudnione jest objęcie dziecka wychowaniem przedszkolnym do 4 roku) może być organizowana w formie żłobka lub klubu dziecięcego, a także sprawowana przez dziennego opiekuna oraz nianię. W okresie od 2015 r. do 2024 r. liczba dzieci objętych opieką żłobkową wzrosła z niemal 75 tys. do ponad 180 tys. Jednocześnie liczba dzieci objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych na 1 tys. ludności w wieku 0–2 wzrosła z 67,5 w 2015 r. do 219,5 w 2024 r.

Świadczenia rodzinne

Funkcjonujący aktualnie system świadczeń rodzinnych został wprowadzony 1 maja 2004 r. Jest on systemem pozaubezpieczeniowym, finansowanym z budżetu państwa, uwzględniającym zasadę, że osobami zobowiązanymi dołożenia na utrzymanie dzieci, w pierwszej kolejności, są ich rodzice. Wśród świadczeń rodzinnych dominującą pozycję stanowią zasiłki rodzinne. Przyznanie prawa do zasiłku rodzinnego uzależnione jest m.in. od spełnienia kryterium dochodowego. Kwoty kryteriów dochodowych uprawniających do zasiłku rodzinnego, a także wysokość poszczególnych świadczeń rodzinnych są weryfikowane co 3 lata. Ostatnia weryfikacja, w wyniku której podniesiona została wysokość kwot specjalnego zasiłku opiekuńczego miała miejsce 1 listopada 2018 r., natomiast zasiłku pielęgnacyjnego 1 listopada 2019 r. Od 1 stycznia 2024 r. wzrosła natomiast wysokość świadczenia pielęgnacyjnego. Również od 1 stycznia 2024 r. obowiązują nowe przepisy o świadczeniach rodzinnych regulujące warunki przyznawania świadczenia pielęgnacyjnego, które wprowadziła ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o świadczeniu wspierającym, został również zniesiony specjalny zasiłek opiekuńczy.

W 2024 r. średnio miesięcznie 1 281,7 tys. rodzin korzystało ze świadczeń rodzinnych, o 6,0% mniej niż w 2023 r. Kwota wypłaconych z budżetu państwa świadczeń (14 689,6 mln zł) wzrosła o 19,4% w porównaniu z rokiem poprzednim (12 298,2 mln zł). W okresie od 2010 r. występuje systematyczny spadek liczby rodzin korzystających ze świadczeń rodzinnych z 2,2 mln w 2010 r. do poniżej 1,3 mln w 2024 r.

Liczba rodzin korzystających ze świadczeń rodzinnych (w tys.)						
2010	2015	2020	2021	2022	2023	2024
2 219,0	1 809,7	1 660,7	1 535,6	1 469,1	1 363,3	1 281,7

Stacjonarne zakłady pomocy społecznej

Według danych zbieranych na formularzu PS-03 (Zakłady stacjonarne pomocy społecznej), w dniu 31 grudnia 2024 r. na terenie kraju działały 2 232 placówki, zapewniając wsparcie osobom tego wymagającym (w 2023 r. – 2 138). Łącznie dysponowały one 134,1 tys. miejsc, a przebywało w nich 124,5 tys. mieszkańców. Największą grupę stanowiły domy pomocy społecznej (903), czyli 40,5% wszystkich placówek, w których mieszkało 82,1 tys. osób.

Świadczenia z pomocy społecznej

Pomoc środowiskowa polega na udzielaniu świadczeń pieniężnych i niepieniężnych osobom spełniającym określone kryteria i zakwalifikowanym do otrzymania takiej pomocy w miejscu ich zamieszkania. W ramach tej pomocy organizowanej i świadczonej przez jednostki samorządu terytorialnego a także realizowanej przez powiatowe centra pomocy rodzinie, na pomoc społeczną w 2024 r. wydano łącznie 4,7 mld zł (o 959,3 mln zł więcej niż w 2023 r.).

W 2024 r. świadczenia w formie pieniężnej otrzymało na podstawie decyzji 759,4 tys. osób (w 2023 r. – 808,5 tys.), w łącznej kwocie 3,0 mld zł (o 808,0 mln więcej niż w 2023 r.). Stanowiły one 64,3% kwoty ogółem na świadczenia z pomocy społecznej. Świadczenia w formie niepieniężnej przyznano na podstawie decyzji 424,6 tys. osób (w 2023 r. – 448,7 tys.) i wydano na nie ok. 1,7 mld zł, tj. 35,7% kwoty ogółem na świadczenia z pomocy społecznej (o 151,4 mln zł więcej niż w 2023 r.).

Liczba osób, którym przyznano, na podstawie decyzji, świadczenia społeczne (bez względu na liczbę pobieranych świadczeń, ich rodzaj, formę oraz źródło finansowania) wyniosła w 2024 r. – 831,7 tys. osób (w 2023 r. – 888,4 tys. osób).

Executive summary

Foster care

The statistical survey on institutional and family foster care is conducted on an annual basis using PS-01 and PS-02 forms. This study provides information on the number and type of units providing care, number and socio-demographic characteristics of residents.

Foster care, provided in cases where it is impossible for the parents to provide care and education for a child, should be periodic and, whenever possible, aim to integrate a child with his family. A child can be placed into one of two forms of foster care: family or institutional. As of 31 December 2024, the total number of 77.3 thousand children (in 2023 – 75.3 thousand) were placed in foster care, of which 17.5 thousand were in institutional care centres (in 2023 – 17,1 thousand), and 59,8 thousand in family foster care units (foster families or foster homes) (in 2023 – 58.2 thousand).

Family support

In strengthening the protective functions of the family, the day support facilities had significant importance. In 2024 there were 2 931 such facilities in operation (in 2023 – 2 983 facilities). Across all types of day support facilities (general, specialized, street work, in a combination of the forms) 96.7 thousand children and adolescents received care during the year (in 2023 – 98.4 thousand). Apart from day support centres, family assistants and supporting families were important elements of the family support system. In 2024, 3.9 thousand family assistants were employed and there were 68 supporting families.

Benefits under the "Family 800 plus" programme

The „Family 800 plus“ programme (known as „Family 500+“ until December 31, 2023) has provided financial assistance since April 1, 2016 (initially with the income criterion for 1 child) and since July 1, 2019 for every child under the age of 18 in natural families, as well as child placed in family foster care or institutional foster care. Since June 1, 2022, the payment of child-rising benefits has been administered by SII. Previous supplements for children in foster care were paid until May 31, 2022, then replaced by a child-rising benefit. In 2024 a monthly child-rising benefit in the amount of PLN 800 was distributed to an average of 6 807.2 thousand children (in 2023 in the amount of PLN 500 – 6 868.3 thousand children). Expenditure on benefits under this programme amounted to 66 063.0 million PLN in 2024 (compared to PLN 41 647.0 million in 2023, when the benefit amounted to PLN 500).

Childcare for children up to the age of 3

Children up to the age of 3 are cared in nurseries and children's clubs				
	2015	2020	2023	2024
Poland	74 694	142 355	176 562	180 703
Urban areas	69 440	123 588	.	.
Rural areas	5 254	18 767	.	.
Children up to the age of 3 are cared in nurseries and children's clubs for 1000 children aged 0–2				
	2015	2020	2023	2024
Poland	67.5	128.2	194.9	219.5
Urban areas	107.3	189.5	.	.
Rural areas	11.4	41.0	.	.

Childcare for children up to the age of 3 (until the end of the school year in which the child reaches 3 years of age or when it is impossible or difficult to include a child in pre-school education up to 4 years of age) may be organized in forms of a nursery or a children's club, as well as provided by a day carer or a nanny.

In the period from 2015 to 2024, the number of children covered by care in nurseries and children's clubs increased from almost 75 thousand to over 180 thousand. The number of children covered by care in nurseries and children's clubs per 1 thousand population aged 0–2 increased from 67.5 in 2015 to 219.5 in 2024.

Family benefits

The system of family benefits currently in force was introduced on May 1, 2004. System is financed from the state budget, taking into account the principle that parents are in the first place responsible for providing maintenance of children. Family allowance holds the dominant position among family benefits. Granting the right to family allowance depends, among other factors, on meeting income criterion. The amounts of income criteria for family allowance, as well as the amount for individual family benefits are subject to verification every 3 years. The outcome of the last verification resulted in an increase in the amounts of special attendance allowance on November 1, 2018 and the nursing allowance on November 1, 2019. From January 1, 2023, the amount of the nursing benefit has increased. Effective January 1, 2024, new regulations on family benefits governing the conditions for granting the care benefit, established by the Act of July 7, 2023, on Support Benefits, came in force. The special care allowance was also abolished.

In 2024, on average 1 281.7 thousand families per month were granted family benefits, representing a 6.0% decrease compared with 2023. The total amount of benefits paid from state budget reached PLN 14 689.6 million, an increase of 19.4 % compared to the previous year (PLN 12 298.2 million). Since 2010, there has been a steady decline in the number of families receiving family benefits – from 2.2 million in 2010 to below 1.3 million in 2024.

Number of families benefiting from family benefits (in thousand)						
2010	2015	2020	2021	2022	2023	2024
2 219.0	1 809.7	1 660.7	1 535.6	1 469.1	1 363.3	1 281.7

Stationary social welfare facilities

According to the data recorded in the PS-03 form (Stationary social welfare facilities), as of December 31, 2024, there were 2 232 facilities in Poland providing support (in 2023 – 2 138). In total, they had 134.1 thousand places, and there were 124.5 thousand of residents in those facilities. Social assistance houses (903) constituted the largest group – 40.5% of all facilities, in which there were 82.1 thousand people.

Social assistance benefits

Social assistance benefits refer to providing cash and non-monetary benefits to persons who meet certain criteria and are entitled to receive such assistance in their place of residence. As a part of this assistance organised and provided by local government units as well as by powiat family assistance centres, in 2024, a total of 4.7 billion PLN was spent on social assistance (by 959.3 million PLN more than in 2023).

In 2024, 759.4 thousand persons (compared with 808.5 thousand in 2023) received benefits in cash on the basis of administrative decision, which amounted to 3.0 billion PLN (808.0 million more than in 2023), and accounted for 64.3% of the total amount. Benefits in a non-monetary form, on the basis of administrative decision, were provided to 424.6 thousand persons (in 2023 – 448.7 thousand) and amounted to approximately PLN 1.7 billion, accounting for 35.7% of the total amount (an increase of PLN 151.4 million compared with 2023).

In 2024 the number of persons who received social benefits on the basis of administrative decision – regardless of the number of benefits, their type, form and source of financing – amounted to 831.7 thousand persons (in 2023 – 888.4 thousand).

Rozdział 1

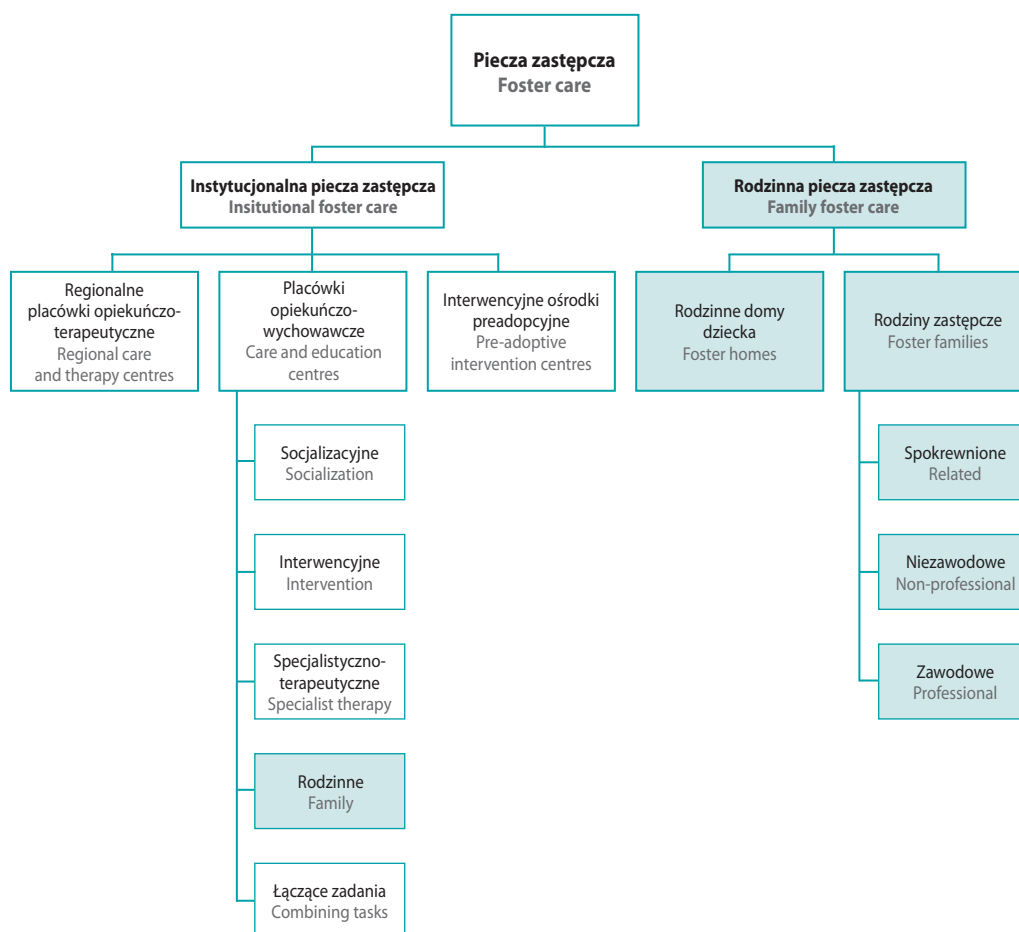
Chapter 1

Opieka zastępcza nad dziećmi i młodzieżą

Foster care provided to children and youth

Opieka oraz wychowanie dzieci i młodzieży pozbawionej całkowicie lub częściowo opieki i wsparcia ze strony rodziny naturalnej, realizowane są poprzez system instytucjonalnej i rodzinnej pieczy zastępczej¹.

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców umieszcza się je w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych, interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych, rodzinach zastępczych lub rodzinnych domach dziecka.

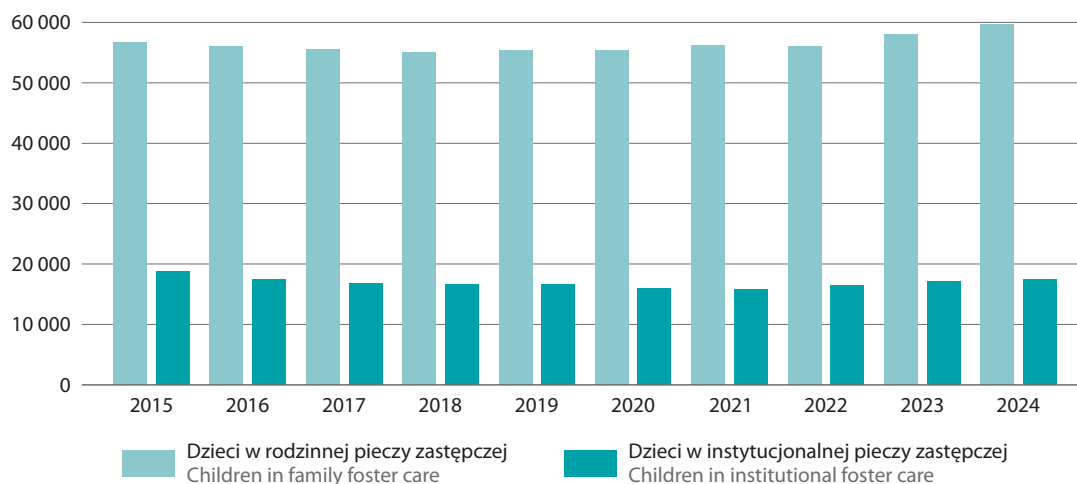
W pieczy zastępczej wyróżniamy pieczę instytucjonalną i pieczę rodzinną, przy czym w niniejszej publikacji za rodzinne formy opieki zastępczej uznano zarówno pieczę rodzinną, jak i placówki rodzinne funkcjonujące w ramach pieczy instytucjonalnej (oznaczone na schemacie kolorem turkusowym).

1 Do roku 2011 była realizowana w ramach zadań pomocy społecznej.

Analizując udział rodzinnej pieczy zastępczej tj. rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka (RDD) w sprawowaniu pieczy (opieki) zastępczej, możemy na przestrzeni lat zaobserwować proces powolnego, lecz systematycznego jej zwiększania (w ostatnich latach wyjątkiem był rok 2022 gdy zaobserwowano spadek). W 2024 r. wystąpił minimalny wzrost jej udziału o 0,1 p. proc. w stosunku do 2023 r. W 2015 r. w rodzinnej pieczy zastępczej² (od 1 stycznia 2012 r. tworzyły ją rodziny zastępcze wraz z RDD) – przebywało 75,0% wychowanków w wieku 0–24 lata, w 2023 r. – stanowili oni 77,3% ogółu objętych opieką zastępczą, zaś w 2024 r. – 77,4%.

Na wykresie 1 przedstawiono liczbę dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka a także liczbę dzieci umieszczonych we wszystkich placówkach instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Wykres 1. Dzieci w pieczy zastępczej
Chart 1. Children in foster care

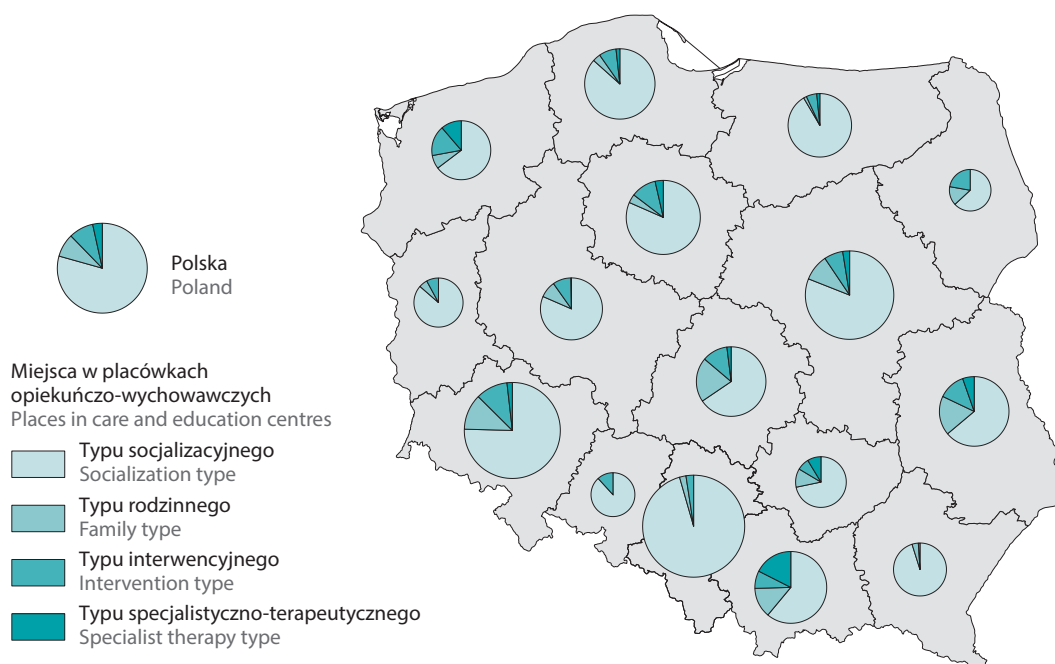
Instytucjonalna piecza zastępcza

Pod koniec 2024 r. funkcjonowało 1326 placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej³ (o 8 więcej niż w 2023 r.), z tego 1311 **placówek opiekuńczo-wychowawczych** oraz 12 regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych i 3 ośrodki preadopcyjne. Wśród placówek opiekuńczo-wychowawczych działało: 189 placówek rodzinnych, 829 socjalizacyjnych, 62 interwencyjne, 34 specjalistyczno-terapeutyczne oraz 197 placówek łączących zadania. Placówki te łączyły działania socjalizacyjne (w 197 placówkach), interwencyjne (w 193 placówkach) oraz specjalistyczno-terapeutyczne (w 38 placówkach). Łączna liczba miejsc w instytucjonalnej pieczy zastępczej wyniosła 16,8 tys., w tym, w placówkach opiekuńczo-wychowawczych 16,4 tys. (mapa 1).

² Od roku 2012 – rodzinna piecza zastępcza (rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka, które mogły powstawać w wyniku przekształcenia zawodowych niespokrewnionych z dzieckiem wielodzietnych rodzin zastępczych lub placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego).

³ Sąd umieszcza dziecko w instytucjonalnej pieczy zastępczej, jeżeli brak jest możliwości umieszczenia dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej lub z innych ważnych względów nie jest to zasadne (Kodeks rodzinny i opiekuńczy, art. 112 § 1).

Mapa 1. Miejsca w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w 2024
 Map 1. Places in care and education centres in 2024

Miejsca w placówkach łączących zadania zostały przydzielone do odpowiedniego typu.
 Places in the facilities combining tasks were assigned to the appropriate type.

W placówkach instytucjonalnej pieczy zastępczej, które zapewniały stałą opiekę całodobową, według stanu na 31 grudnia 2024 r. przebywało 17,5 tys. wychowanków, a w ciągu roku sprawozdawczego 23,9 tys. dzieci. W placówkach opiekuńczo-wychowawczych przebywało 17,1 tys. wychowanków w ostatnim dniu roku oraz 23,4 tys. w ciągu roku sprawozdawczego. W stosunku do 2023 r. odnotowano wzrost liczby wychowanków pieczy instytucjonalnej zarówno w ostatnim dniu roku, jak i w ciągu roku sprawozdawczego (w obu przypadkach o 0,3 tys.)

Liczba wychowanków w poszczególnych placówkach opiekuńczo-wychowawczych, kształtowała się następująco:

- rodzinne – 1,4 tys. (1,6 tys. w ciągu roku),
- socjalizacyjne – 11,4 tys. (14,8 tys. w ciągu roku),
- interwencyjne – 1,0 tys. (2,3 tys. w ciągu roku),
- specjalistyczno-terapeutyczne – 0,4 tys. (0,6 tys. w ciągu roku),
- łączące zadania – 3,0 tys. (4,2 tys. w ciągu roku):
 - część socjalizacyjna – 2,2 tys. (2,9 tys. w ciągu roku),
 - część interwencyjna – 0,6 tys. (1,2 tys. w ciągu roku),
 - część specjalistyczno-terapeutyczna – 0,2 tys. (0,2 tys. w ciągu roku).

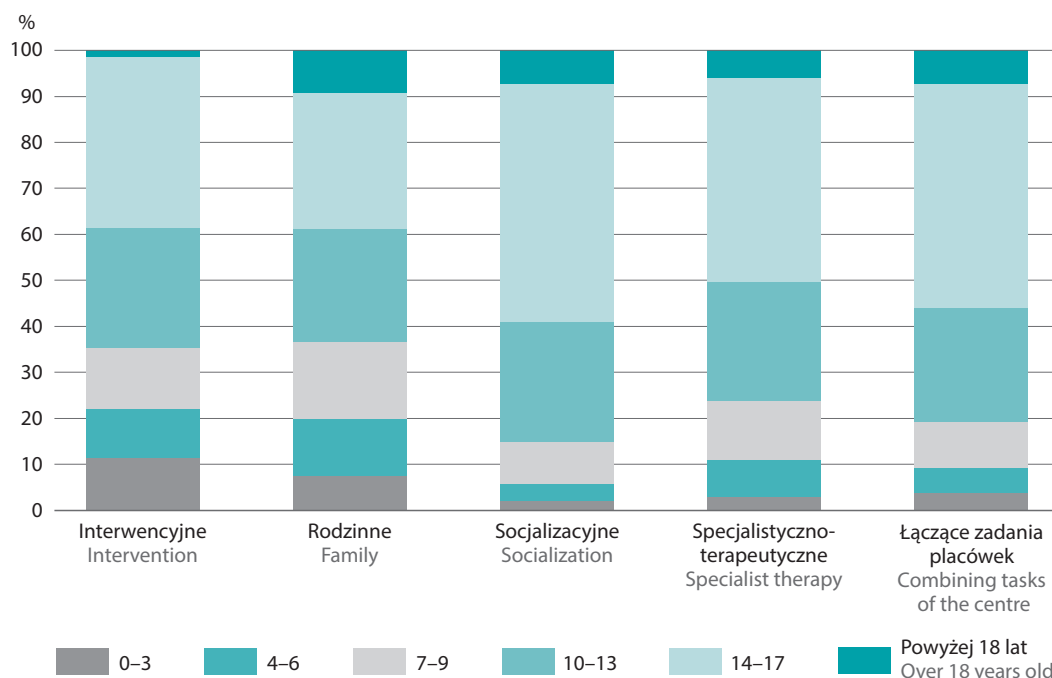
Ponadto, w regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych przebywało 344 dzieci (392 w ciągu roku), natomiast w ośrodkach preadopcyjnych odpowiednio: 53 i 115 dzieci.

Podobnie jak w latach poprzednich, w instytucjonalnej pieczy zastępczej, według stanu na 31 grudnia 2024 r., umieszczono więcej chłopców (9,1 tys.) niż dziewczynek (8,4 tys.), co daje wskaźnik feminizacji⁴ równy 91,9, podczas gdy a w przypadku ogółu ludności Polski w wieku 0–24 wyniósł on 95,1.

4 Wskaźnik feminizacji określa liczbę kobiet w danej populacji przypadającą na 100 mężczyzn.

Dzieci do lat 6 stanowiły 9,2% ogółu wychowanków umieszczonych w całej pieczy instytucjonalnej – zarówno w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, jak i regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych oraz interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych. Nieco wyższy odsetek stanowiły dzieci w wieku 7–9 lat (10,4%). Najliczniejszą grupę tworzyli wychowankowie w wieku 14–17 lat (47,7%) oraz 10–13 lat (25,6% ogółu wychowanków). Osoby powyżej 18 r.ż. stanowiły 7,1%⁵. Strukturę wieku dzieci w poszczególnych typach placówek opiekuńczo-wychowawczych przedstawia wykres 2.

Wykres 2. Dzieci i młodzież w placówkach opiekuńczo-wychowawczych według grup wieku w 2024 r.
Chart 2. Children and youth in care and education centres by age in 2024

Nieco ponad 4/5 dzieci umieszczonych w placówkach posiadało obydwoje rodziców, którzy mieli trudności we właściwym wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Jedynie 2,2% (0,4 tys.) wychowanków instytucjonalnej pieczy zastępczej było sierotami biologicznymi, a 15,1% (2,6 tys.) – półsierotami.

Osoby niepełnosprawne, tj. posiadające prawne potwierdzenie niepełnosprawności, stanowiły 13,1% wychowanków pieczy instytucjonalnej (2,3 tys. osób), natomiast przewlekłe choroby, których choroba trwała sześć miesięcy lub dłużej – 14,0% wychowanków (2,5 tys. osób).

W ciągu 2024 r., podobnie jak w roku poprzednim – 4,5 tys. wychowanków w wieku do 18 lat opuściło instytucjonalną pieczę zastępczą, w tym 4,4 tys. – placówki opiekuńczo-wychowawcze. Według typów placówek, jak co roku, najwyższy wskaźnik ruchu dzieci do 18 roku życia⁶ wystąpił w placówkach interwencyjnych (odchodzący to 57,1% wychowanków), co należy uznać za zrozumiałe z uwagi na tymczasowy charakter opieki, jaką zapewnia dziecku tego typu placówka⁷. Niższy wskaźnik dotyczył placówek łączących zadania (24,8%), specjalistyczno-terapeutycznych (23,2%) oraz socjalizacyjnych (15,3%). Natomiast

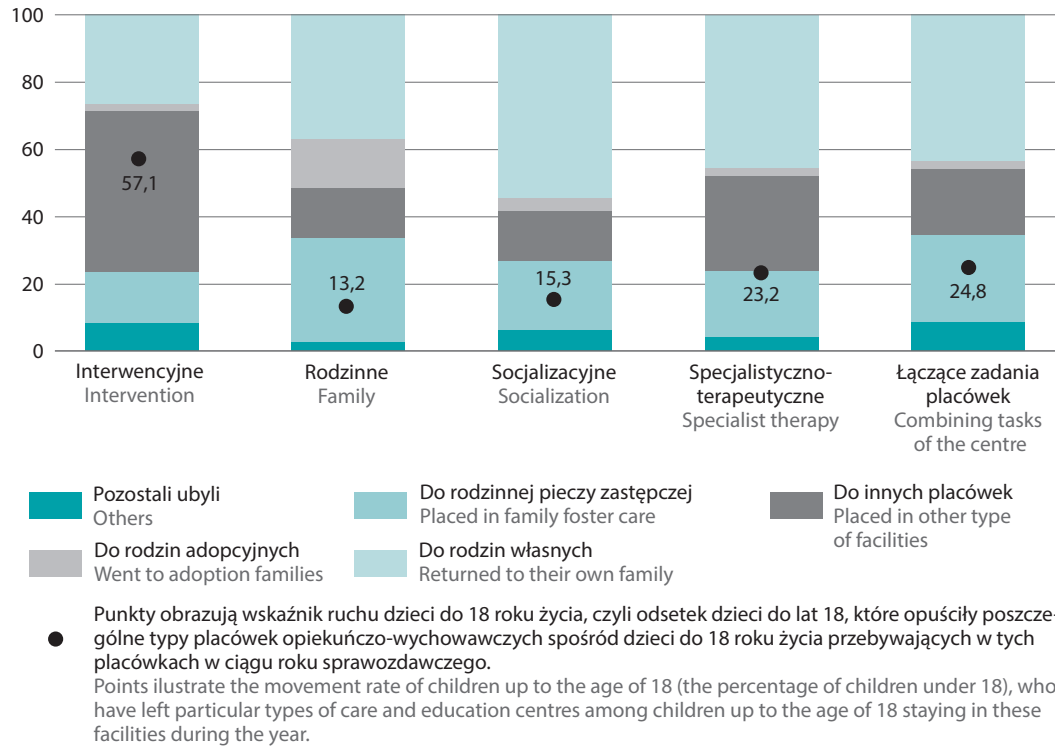
⁵ Dla porównania w całej populacji w wieku 0–24 lat, dzieci do lat 6 stanowiły 24,7%, w grupie 7–9 lat – 13,0%, 10–13 lat – 17,1%, 14–17 lat – 18,2%, natomiast osoby pełnoletnie – 27,0%.

⁶ Wskaźnik ruchu dzieci do 18 roku życia rozumiany jest jako odsetek dzieci do lat 18, które opuściły poszczególne rodzaje placówek całodobowych spośród dzieci do 18 roku życia przebywających w tych placówkach w ciągu roku sprawozdawczego.

⁷ Pobyt dziecka w placówce interwencyjnej nie powinien być dłuższy niż 3 miesiące. Po tym czasie dziecko powinno powrócić do rodziny naturalnej, zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej, rodzinie adopcyjnej lub w innej placówce instytucjonalnej pieczy zastępczej.

w placówkach rodzinnych, zapewniających względnie stabilne środowisko wychowawcze, wskaźnik ruchu dzieci wyniósł 13,2% (wykres 3).

Wykres 3. Dzieci do 18 roku życia, które odeszły z placówek opiekuńczo-wychowawczych w ciągu 2024 r.
Chart 3. Children up to age of 18 who left care and education centres during the 2024

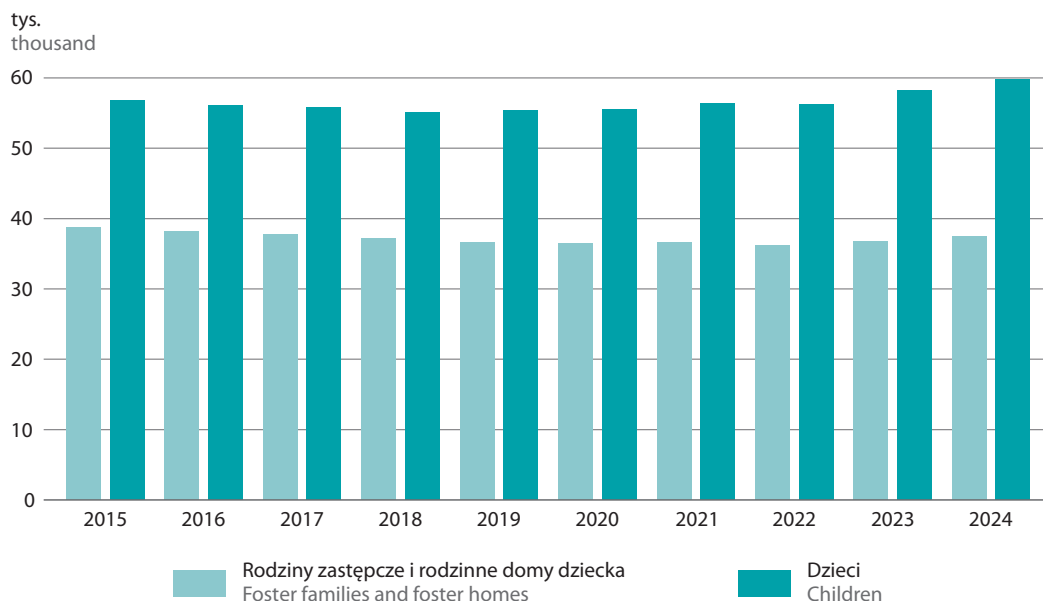
Spośród wszystkich dzieci do 18 roku życia, które opuściły placówki instytucjonalnej pieczy zastępczej w ciągu roku, najwięcej, bo 42,3% wychowanków powróciło do rodzin własnych (1,9 tys.), 4,5% znalazło opiekę w rodzinach adopcyjnych (0,2 tys.), a 20,2% umieszczono w rodzinnej pieczy zastępczej (0,9 tys.). 25,6% dzieci zmieniło miejsce pobytu na inną placówkę instytucjonalnej pieczy zastępczej (1,1 tys.), co oznacza, że nadal pozostały w instytucjonalnym systemie opieki. Pozostałe 7,4% dzieci opuściło placówkę z innych przyczyn (0,3 tys.).

Ponadto 2,0 tys. pełnoletnich wychowanków opuściło pieczę instytucjonalną, z czego 54,6% założyło w ciągu roku sprawozdawczego własne gospodarstwo domowe (w 2023 r. odpowiednio: 2,1 tys.; 58,2%).

Rodzinna piecza zastępcza

Większość dzieci objętych opieką zastępczą (59,8 tys. tj. 77,4%) przebywała w pieczy rodzinnej, której formami są: rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka. Według stanu na 31 grudnia 2024 r. funkcjonowało 36,5 tys. rodzin zastępczych (41,7 tys. w ciągu roku) oraz 900 rodzinnych domów dziecka (940 w ciągu roku). W 2023 r. rodzin zastępczych było 36,0 tys., czyli ich liczba wzrosła w 2024 r. o 0,6 tys., natomiast rodzinnych domów dziecka było 834 – wzrost o 66.

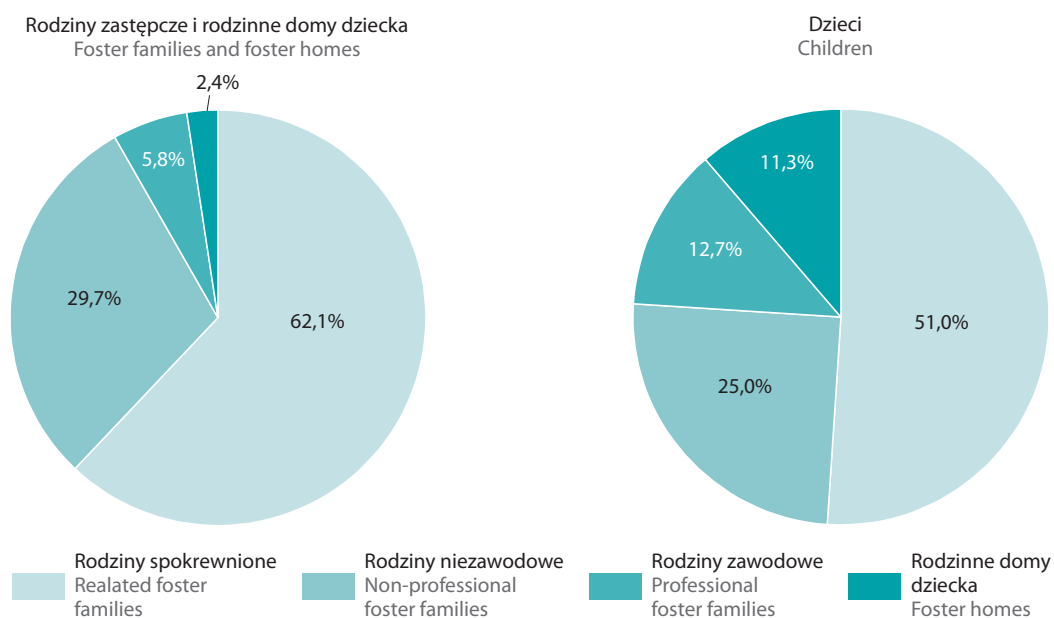
Wykres 4. Rodzinna piecza zastępcza
Chart 4. Family foster care

Uwzględniając całość rodzinnej pieczy zastępczej, rodziny spokrewnione stanowiły 62,1%, rodziny niezawodowe – 29,7%, rodziny zawodowe – 5,8%, podczas gdy rodzinne domy dziecka – jedynie 2,4% (wykres 5).

Wykres 5. Struktura rodzinnej pieczy zastępczej według liczby rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka oraz liczby dzieci w 2024 r.

Chart 5. The structure of family foster care by number of foster families and foster homes and number of children in 2024

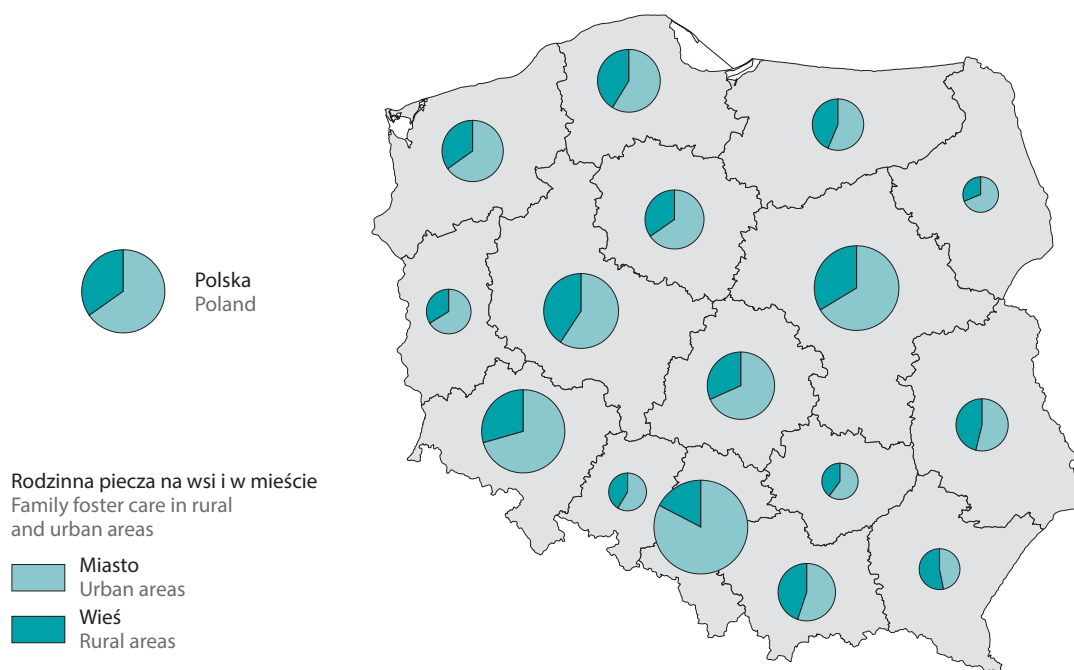
Wśród rodzin zastępczych najwięcej było rodzin spokrewnionych – 63,6% ogółu, dalej rodzin niezawodowych – 30,4% i rodzin zawodowych – 6,0%.

W ramach rodzin zawodowych⁸ najliczniej reprezentowane były rodziny zawodowe „zwykłe” (73,2%), następnie rodziny o charakterze pogotowia rodzinnego (16,1%). Stosunkowo nieliczne były rodziny specjalistyczne (10,7%).

Zdecydowana większość rodzin zastępczych (24,0 tys.) oraz niemal połowa rodzinnych domów dziecka (449) – (łącznie 65,2%) funkcjonowała w miastach, na wsi odnotowano odpowiednio: 12,6 tys. rodzin zastępczych oraz 451 rodzinnych domów dziecka (mapa 2 i wykres 6). Trzeba jednak pamiętać, że 3/5 ludności Polski mieszka w miastach, 2/5 na wsi, a województwa są pod tym względem istotnie zróżnicowane.

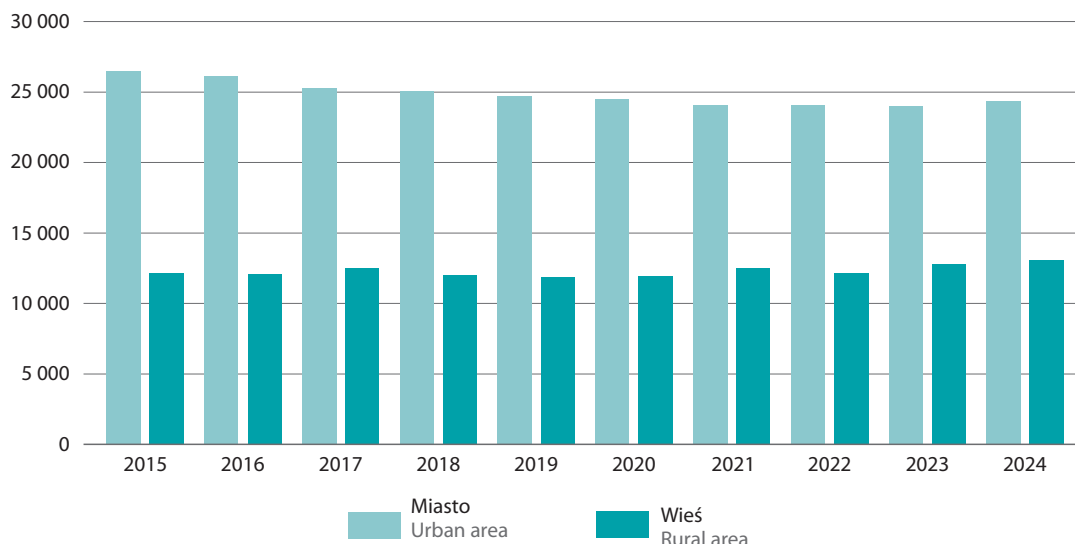
Mapa 2. Rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka w podziale na miasto i wieś w 2024 r.

Map 2. Foster families and Foster homes in urban and rural areas in 2024

8 Patrz „Uwagi metodologiczne”.

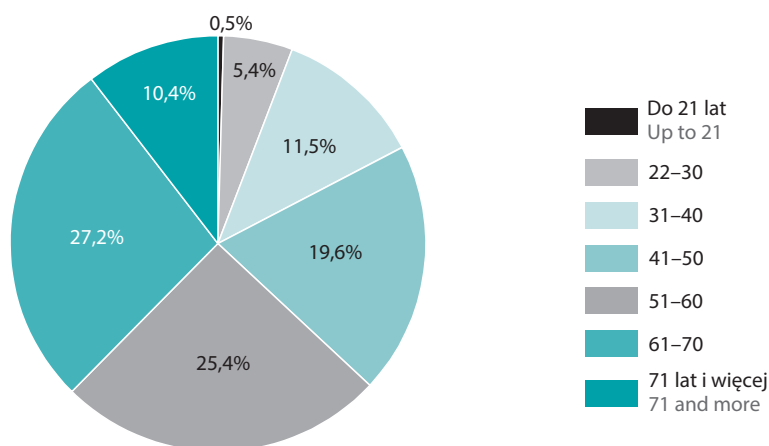
Wykres 6. Rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka w miastach i na wsi
Chart 6. Family foster care in urban and rural areas

W niemal połowie przypadków (47,4%) funkcję rodziny zastępczej lub rodzinnego domu dziecka pełniła osoba samotna (17,7 tys.). Natomiast jedynie 0,4% prowadzących rodzinną pieczę zastępczą stanowili cudzoziemcy (0,2 tys.).

Największą grupę prowadzącą podmioty rodzinnej pieczy zastępczej stanowiły osoby w wieku 22–70 lat – odpowiadały one za 89,1% wszystkich przypadków. Znacznie rzadziej instytucje te były prowadzone przez osoby starsze, powyżej 71. roku życia (10,4%). Rzadkością było sprawowanie pieczy przez osoby bardzo młode, do 21. roku życia – zaledwie 0,5% (wykres 7).

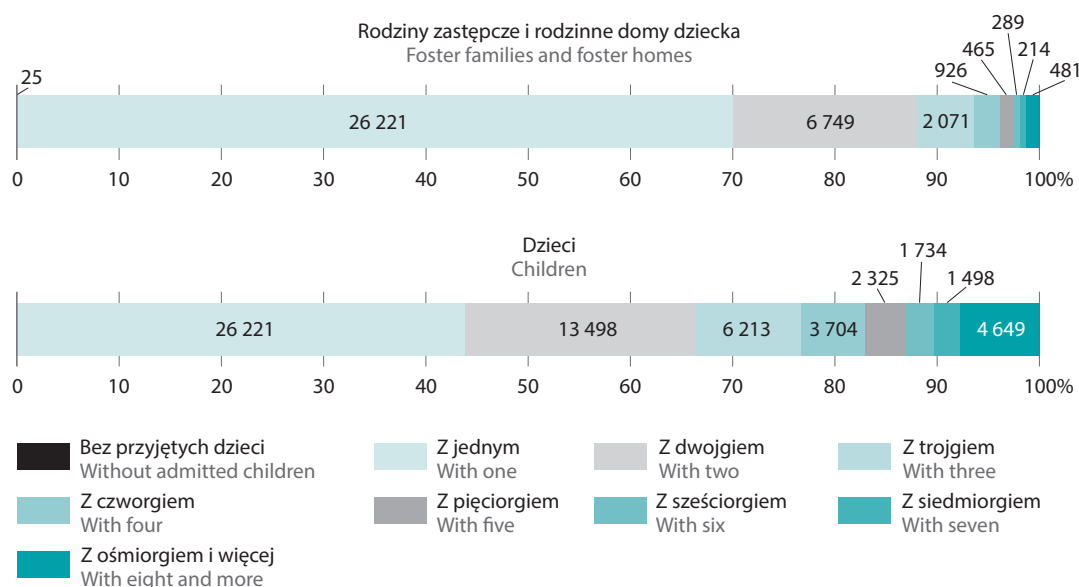
Wykres 7. Osoby prowadzące rodzinną pieczę zastępczą według wieku w 2024 r.
Chart 7. Persons running family foster care by age in 2024

Najwięcej rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka (26,2 tys., tj. 70,0%) miało na wychowaniu jedno dziecko. Liczba rodzin zastępczych wychowujących dwoje dzieci stanowiła 18,0% ogółu rodzin (6,7 tys.), udział rodzin z trojgiem dzieci wynosił 5,5% (2,1 tys.), z czworgiem lub więcej – 6,3% (2,4 tys.). 78,4% rodzinnych domów dziecka wychowywało sześć lub więcej dzieci. Cała rodzinna piecza zastępcza według liczby przyjętych dzieci została przedstawiona na wykresie 8.

Wykres 8. Rodzinna piecza zastępcza według liczby przyjętych dzieci (liczba rodzin zastępczych i RDD oraz liczba dzieci) w 2024 r.

Chart 8. Family foster care by number of taken children (number of foster families and foster homes and number of children) in 2024

Rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka zapewniły opiekę nad 50,1 tys. dzieci do 18 roku życia oraz 9,7 tys. osób w wieku 18–24 (najczęściej kontynuującymi naukę). W porównaniu do 2023 r. liczba dzieci w wieku 0–17 lat w rodzinnej pieczy zastępczej wzrosła o 1,5 tys., a w wieku 18–24 lata o 0,1 tys.

Wśród wychowanków przebywających w 2024 r. w rodzinnej pieczy zastępczej, najmniej było dzieci najmłodszych, tj. w przedziałach wieku 0–3 lata (5,7 tys., co stanowiło 9,5 %) i 4–6 lat (7,2 tys., tj. 12,0%), a także młodzieży w wieku 18–24 lata⁹ – 9,7 tys., tj. 16,2%. Największy odsetek stanowiły dzieci w wieku 7–13 lat (20,8 tys., tj. 34,7%) oraz 14–17 lat (16,5 tys., tj. 27,6%).

Po raz pierwszy w swoim życiu do rodzinnej pieczy zastępczej trafiło 10,4 tys. dzieci (w 2023 r. – 10,8 tys.), spośród których 41,5% umieszczonych zostało w rodzinach spokrewnionych.

W rodzinnej pieczy zastępczej przebywało 486 cudzoziemców, w tym 374 osób w wieku do 18 lat. Dla porównania według stanu na 31 grudnia 2023 r. cudzoziemców przebywających w rodzinach zastępczych lub rodzinnych domach dziecka było 322, w tym 287 niepełnoletnich.

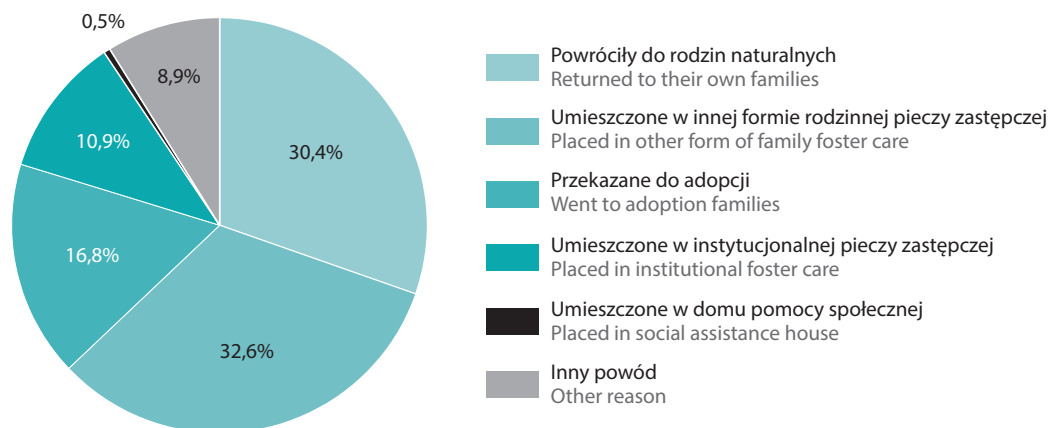
Dzieci posiadające orzeczenie o niepełnosprawności (7,6 tys.) stanowiły 12,7% wszystkich podopiecznych, wobec 4,2%¹⁰ dzieci niepełnosprawnych w całej populacji (w 2023 r. odpowiednio: 7,1 tys.; 12,2%).

W roku sprawozdawczym 2024 rodzinną pieczę zastępczą opuściło 8,5 tys. wychowanków do 18 roku życia. Z tej liczby 30,4% (2,6 tys.) powróciło do rodziny naturalnej, 16,8% (1,4 tys.) trafiło do adopcji, 32,6% (2,7 tys.) umieszczono w innej rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka, 10,9% trafiło do instytucjonalnej pieczy zastępczej (0,9 tys.), a pozostałe 9,4% dzieci (0,8 tys.) opuściło pieczę z innego (wykres 9).

9 Od wejścia w życie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, osoba, która osiągnęła pełnoletność, może przebywać w dotychczasowej rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka lub placówce opiekuńczo-wychowawczej, jeżeli kontynuuje naukę, jednak nie dłużej niż do ukończenia 25. roku życia. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, która do 2011 r. regulowała kwestie opieki zastępczej, osoba pełnoletnia mogła przebywać w rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo-wychowawczej, do czasu ukończenia szkoły, w której rozpoczęła naukę przed uzyskaniem pełnoletności.

10 Źródło: Europejskie Ankietowe Badanie Zdrowia za 2019 r.

Wykres 9. Dzieci do 18 roku życia, które opuściły rodzinną pieczę zastępczą w 2024 r.
 Chart 9. Children up to the age of 18 who left family foster care in 2024

Ponadto rodzinną pieczę zastępczą opuściło 3,9 tys. wychowanków powyżej 18 roku życia. Z tej zbiorowości 67,7% osób usamodzielniało się. Wśród usamodzielnionych wychowanków 82,7% założyło w ciągu roku sprawozdawczego własne gospodarstwo domowe.

W 2024 r., według danych MRPIPS, działało 1 877 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej (w 2023 r. – 1 839) opiekując się rodzinami zastępczymi i rodzinnymi domami dziecka.

1.1 Porównania międzywojewódzkie pieczy zastępczej

1.1 Interoivodship comparison of foster care

W 2024 r. liczba placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej wzrosła o 8 (wzrost o 0,6%) w stosunku do funkcjonujących pod koniec 2023 r. W stosunku do 2010 r. liczba placówek wzrosła o 70,2%, a w odniesieniu do 2005 r. – o 97,0%. Nowe placówki powstały w 2024 r. w 8 województwach – najwięcej przybyło ich w 2 województwach: kujawsko-pomorskim (6) i warmińsko-mazurskim (4). Liczba placówek spadła w 6 województwach, natomiast nie zmieniła się w 2 województwach: świętokrzyskim i zachodniopomorskim.

Największa liczba placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej, podobnie jak w 2023 r., działała w 3 województwach: śląskim (180 placówek, co stanowiło 13,6% ogółu placówek tego typu w Polsce), dolnośląskim (157; 11,8%), mazowieckim (139; 10,5%). Najmniejsza liczba placówek funkcjonowała w województwie opolskim (31; 2,3%).

Tablica 1. Wskaźniki dotyczące opieki zastępczej nad dziećmi według województw w 2024 r.
Table 1. Indicators on foster care for children by voivodships in 2024

Wyszczególnienie Specification	Dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej ¹ Children in institutional foster care ¹	Rozwody ² Divorces ²	Udział dzieci w opiece rodzinnej ³ (%) Percentage of children in foster care family type ³	Dzieci w pieczy zastępczej ⁴ Children in foster care ⁴
Polska	2,4	1,5	77,4	9,8
Dolnośląskie	4,1	1,6	76,3	15,2
Kujawsko-pomorskie	3,6	1,8	72,2	12,5
Lubelskie	2,6	1,6	76,0	9,1
Lubuskie	2,9	1,6	79,5	13,2
Łódzkie	2,9	1,6	78,3	11,1
Małopolskie	1,6	1,3	75,0	5,5
Mazowieckie	1,6	1,6	78,1	6,7
Opolskie	2,8	1,3	76,4	11,9
Podkarpackie	1,6	1,1	70,2	5,3
Podlaskie	2,0	1,5	78,7	7,7
Pomorskie	2,4	1,6	80,1	11,5
Śląskie	3,0	1,7	75,8	12,2
Świętokrzyskie	3,0	0,7	69,3	8,8
Warmińsko-mazurskie	3,5	1,8	74,9	13,6
Wielkopolskie	1,3	1,3	85,2	8,0
Zachodniopomorskie	2,8	1,8	83,4	15,8

¹ Liczba dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej w wieku 0–17 w przeliczeniu na 1 tys. ludności w wieku 0–17 lat.

¹ Number of children 0–17 in institutional foster care per 1 thousand population aged 0–17.

² Liczba rozwodów na 1 tys. ludności.

² Number of divorces per 1 thousand population.

³ Udział procentowy dzieci w wieku 0–17 lat objętych rodzinnymi formami opieki zastępczej (placówki rodzinne i rodzinna piecza zastępcza) w liczbie dzieci w wieku 0–17 lat przebywających w pieczy zastępczej (instytucjonalna i rodzinna piecza zastępcza).

³ Percentage of children aged 0–17 covered by foster care family type (family centres and family foster care) in the number of children aged 0–17 staying in foster care (institutional and family foster care).

⁴ Liczba dzieci w wieku 0–17 lat objętych pieczą zastępczą na 1 tys. ludności w wieku 0–17 lat.

⁴ Number of children aged 0–17 covered by foster care per 1 thousand population aged 0–17.

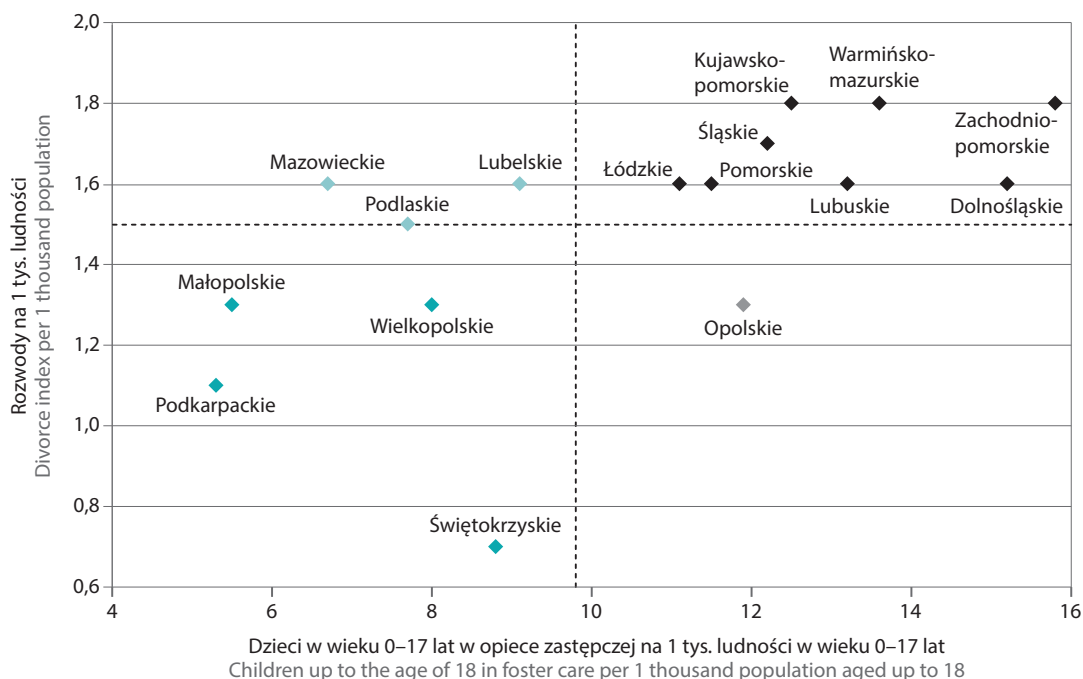
Występuje dodatnia korelacja pomiędzy liczbą dzieci w opiece zastępczej na 1 tys. ludności w poszczególnych województwach, a wskaźnikiem rozwodów – współczynnik korelacji w 2024 r. wyniósł 0,6.

Istnienie korelacji między obu zmiennymi należy interpretować w ten sposób, że obie zmienne na określonym terenie przyjmują odpowiednio wartości wyższe lub niższe niż średnia dla kraju, gdyż mają prawdopodobnie wspólny zespół przyczyn warunkujących ich poziom.

Wskaźnik rozwodów na 1 tys. mieszkańców wyniósł w skali kraju średnio 1,5, ale pomiędzy województwami był zróżnicowany – od 0,7 w województwie świętokrzyskim do 1,8 w województwach: kujawsko-pomorskim, warmińsko-mazurskim i zachodniopomorskim. Wskaźnik liczby dzieci w wieku 0–17 lat przebywających w opiece zastępczej w stosunku do liczby ludności w wieku 0–17 lat w kraju wyniósł przeciętnie 9,8 na 1 tys. mieszkańców w wieku 0–17 lat, jednak wahał się od 5,3 w województwie podkarpackim i 5,5 w województwie małopolskim do 15,2 w województwie dolnośląskim i 15,8 w województwie zachodniopomorskim.

Województwa można podzielić na cztery grupy w zależności od wskaźnika liczby dzieci objętych opieką zastępczą i wskaźnika rozwodów (wykres 10).

Wykres 10. Wskaźnik liczby dzieci objętych opieką zastępczą oraz wskaźnik rozwodów w 2024 r.
Chart 10. The index of children covered by foster care and the divorce index in 2024

W pierwszej grupie znalazło się osiem województw o najwyższym wskaźniku liczby dzieci w opiece zastępczej (od 15,8 na 1 tys. dzieci w województwie zachodniopomorskim do 11,1 w województwie łódzkim) oraz ponadprzeciętnym wskaźniku rozwodów (od 1,8 w województwach: kujawsko-pomorskim, warmińsko-mazurskim i zachodniopomorskim do 1,6 na 1 tys. mieszkańców w województwach: łódzkim, pomorskim, lubuskim i dolnośląskim).

Województwa z drugiej grupy, tj. mazowieckie, podlaskie i lubelskie charakteryzowały się mniejszym od średniej wskaźnikiem dzieci w opiece zastępczej (odpowiednio: 6,7; 7,7 i 9,1) oraz wyższym od średniej wskaźnikiem rozwodów na 1 tys. ludności (1,6 w województwach: mazowieckim i lubelskim oraz 1,5 w województwie podlaskim).

Trzecia grupa to cztery województwa: podkarpackie, małopolskie, wielkopolskie oraz świętokrzyskie zarówno o najniższej wartości wskaźnika liczby dzieci w opiece zastępczej (odpowiednio: od 5,3 do 8,8), jak i niższym od średniej wskaźniku rozwodów na 1 tys. ludności (od 1,3 w województwie małopolskim do 0,7 w województwie świętokrzyskim).

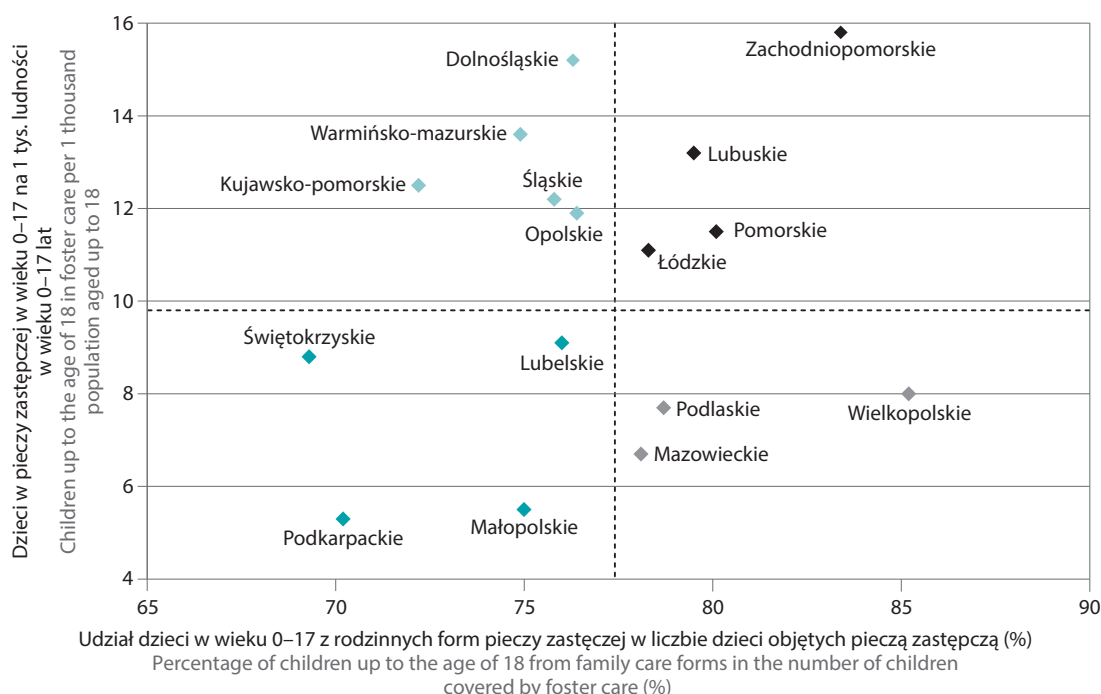
Województwo opolskie charakteryzowało się wyższym od przeciętnej wskaźnikiem liczby dzieci w opiece zastępczej (11,9) i niższym od średniej wskaźnikiem rozwodów na 1 tys. ludności (1,3).

Analizie poddano również **rodzinne formy opieki zastępczej**, obejmujące placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego (placówki rodzinne w ramach pieczy instytucjonalnej) oraz rodzinną pieczę zastępczą, które stwarzają najkorzystniejsze dla dziecka środowisko wychowawcze. W przeciwieństwie do pozostałych typów placówek (interwencyjnych, socjalizacyjnych, specjalistyczno-terapeutycznych, łączących zadania), w placówkach rodzinnych, przebywało średnio znacznie mniej wychowanków w pojedynczej placówce (przeciętnie 7,2 na placówkę), a w rodzinach zastępczych umieszczano nie więcej niż 3 dzieci a w rodzinnych domach dziecka do 8 dzieci, z możliwością odstępstwa od tej zasady w przypadku liczniejszego rodzeństwa.

W całej Polsce liczba dzieci w wieku 0–17 lat umieszczonych w opiece zastępczej kształtowała się na poziomie 9,8 na 1 tys. ludności w wieku 0–17 lat, natomiast dzieci z rodzinnych form opieki zastępczej stanowiły 77,4% ogólnej liczby dzieci objętych wszystkimi formami pieczy zastępczej (podobnie w 2023 r.). Wystąpiły istotne różnice pomiędzy województwami (co ilustruje wykres 11).

Wykres 11. Wskaźnik liczby dzieci objętych pieczą zastępczą oraz wskaźnik liczby dzieci z rodzinnych form pieczy zastępczej (łącznie RDD, rodziny zastępcze i placówki rodzinne) w 2024 r.

Chart 11. The index of children covered by foster care and the index of children from family care forms (including foster homes, foster families and family centres) in 2024

Województwa należące do pierwszej grupy: podkarpackie, małopolskie, świętokrzyskie i lubelskie charakteryzowały się zarówno niższym niż przeciętnie w Polsce wskaźnikiem liczby dzieci objętych opieką zastępczą, jak i niższym udziałem dzieci z rodzinnych form opieki.

Do drugiej grupy zaliczono województwa: opolskie, kujawsko-pomorskie, śląskie, warmińsko-mazurskie i dolnośląskie, w których liczba dzieci w pieczy zastępczej na 1 tys. ludności była wyższa od średniej dla Polski, a jednocześnie udział dzieci z rodzinnych form opieki zastępczej kształtował się poniżej przeciętnej.

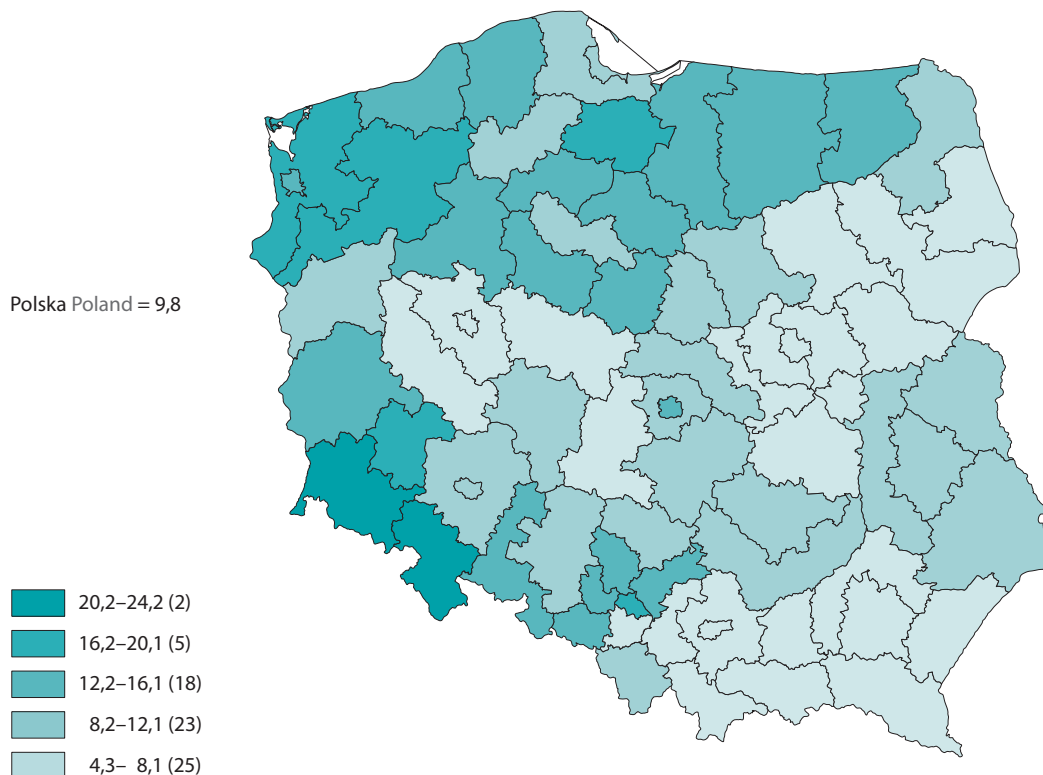
W województwach: mazowieckim, podlaskim i wielkopolskim, stanowiących trzecią grupę, wskaźnik dzieci w pieczy zastępczej w wieku 0–17 na 1 tys. ludności do 18 roku życia był niższy od przeciętnej dla Polski, a jednocześnie dzieci z rodzinnych form opieki zastępczej stanowiły wyższy niż przeciętnie dla Polski odsetek wszystkich dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w tych województwach.

Pozostałe cztery województwa: łódzkie, pomorskie, lubuskie i zachodniopomorskie tworzą czwartą grupę, która charakteryzowała się wyższą niż średnia dla Polski wartością wskaźnika dzieci w pieczy zastępczej, a z drugiej strony ponadprzeciętnym udziałem dzieci z rodzinnych form opieki.

Zróznicowanie regionalne na poziomie podregionów – NUTS 3 obrazuje mapa 3. Podobnie jak w latach poprzednich, do opieki zastępczej częściej trafiały dzieci w podregionach Polski północnej i zachodniej. Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w podregionie wałbrzyskim (24,2). Najniższy, poniżej 5 dzieci na 1 tys. ludności w wieku 0–17 lat udział wychowanków objętych opieką zastępczą, odnotowano w południowej i południowo-wschodniej części kraju, tj. w podregionach: rzeszowskim (4,3), krakowskim (4,4), tarnobrzeskim (4,8).

Mapa 3. Dzieci w wieku 0–17 lat umieszczone w opiece zastępczej na 1 tys. ludności w wieku 0–17 lat według podregionów w 2024 r.

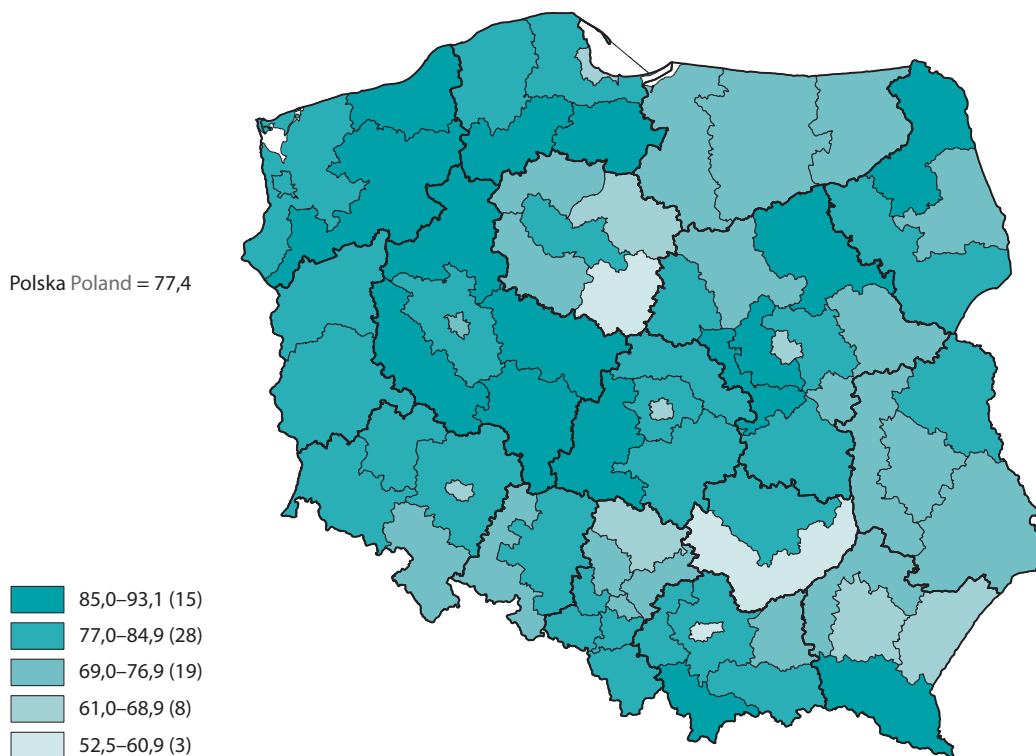
Map 3. Children up to the age of 18 in foster care per 1 thousand population aged up to 18 by subregions in 2024

Udział procentowy dzieci korzystających z rodzinnych form opieki (mapa 4), przyjął najwyższą wartość (powyżej 90%) w podregionie żyrańskim (93,1%). Z drugiej strony, w trzech podregionach odsetek dzieci z placówek rodzinnych lub rodzinnej pieczy zastępczej spośród wszystkich przebywających w pieczy zastępczej wychowanków w wieku 0–17 lat, był najniższy i nie przekroczył 60%: sandomiersko-jędrzejowskim (52,5%), wrocławskim (58,1%) oraz Krakowie (59,8%)

Mapa 4. Dzieci w wieku 0–17 lat korzystające z rodzinnych form opieki wśród dzieci w wieku 0–17 lat objętych opieką zastępczą według podregionów w 2024 r.

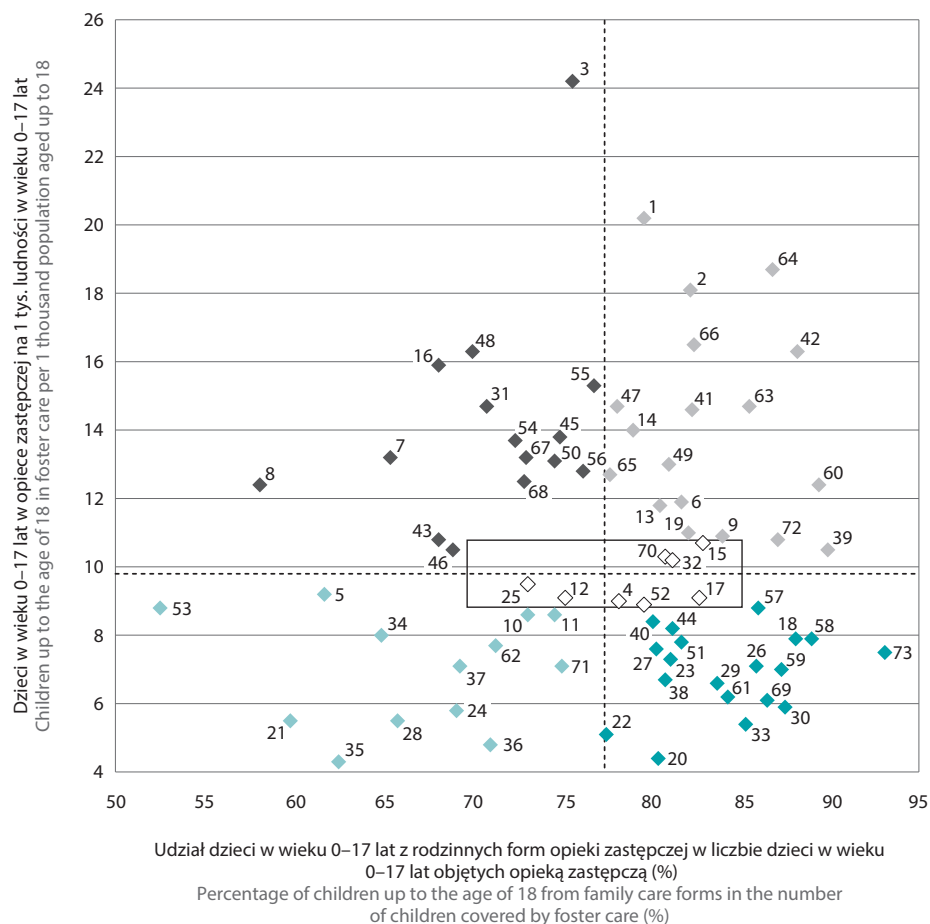
Map 4. Children up to the age of 18 in family forms of care among children up to the age of 18 covered by foster care by subregions in 2024

Ponadto łączna analiza udziału procentowego dzieci korzystających z rodzinnych form opieki i wskaźnika liczby dzieci objętych opieką zastępczą pozwala poklasyfikować podregiony według wartości obu wskaźników w relacji do średnich dla Polski (wykres 12 i mapa 5).

Wykres 12. Wskaźnik liczby dzieci objętych opieką zastępczą oraz wskaźnik liczby dzieci z rodzinnych form opieki zastępczej według podregionów w 2024 r.

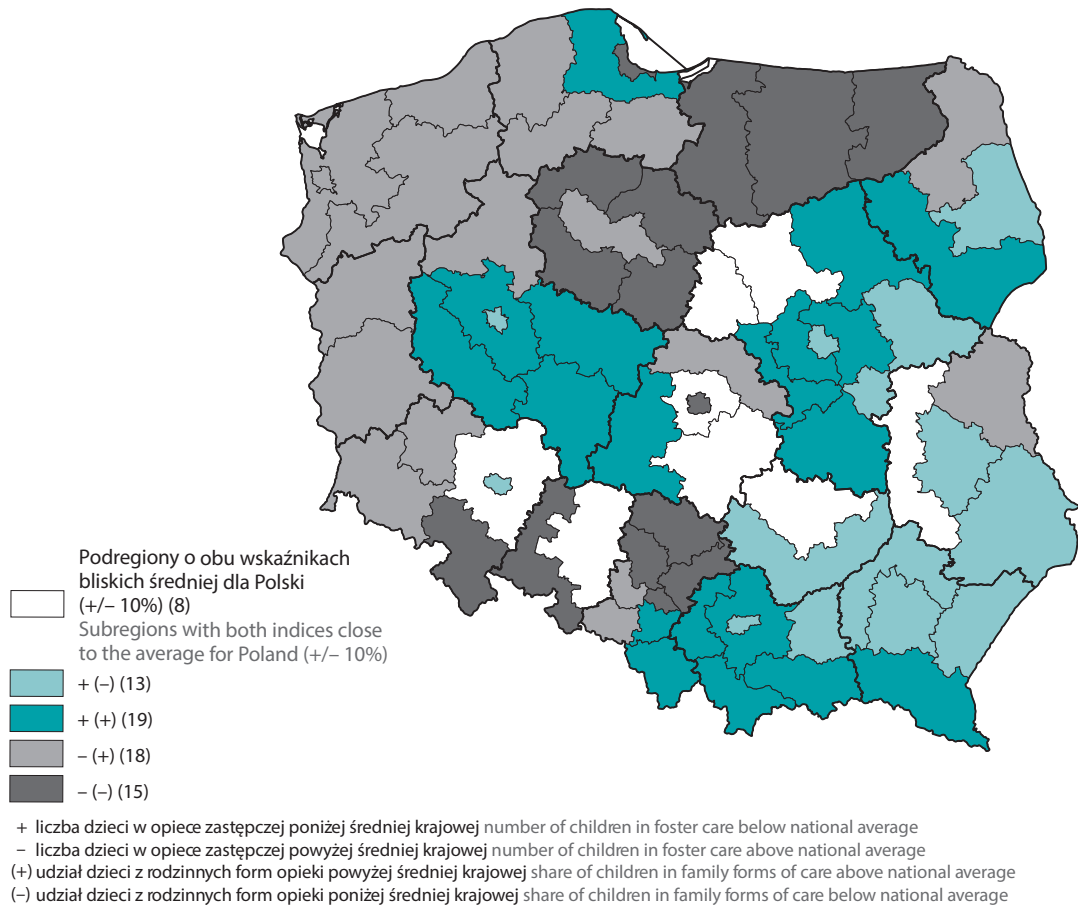
Chart 12. The index of children covered by foster care and the index of children from family care forms by subregions in 2024

Podregion 1 – jeleniogórski	Podregion 26 – ostrołęcki	Podregion 51 – tyski
Podregion 2 – legnicko-głogowski	Podregion 27 – radomski	Podregion 52 – kielecki
Podregion 3 – wałbrzyski	Podregion 28 – m. st. Warszawa	Podregion 53 – sandomiersko-jędrzejowski
Podregion 4 – wrocławski	Podregion 29 – warszawski wschodni	Podregion 54 – elbląski
Podregion 5 – m. Wrocław	Podregion 30 – warszawski zachodni	Podregion 55 – ełcki
Podregion 6 – bydgosko-toruński	Podregion 31 – nyski	Podregion 56 – olsztyński
Podregion 7 – grudziądzki	Podregion 32 – opolski	Podregion 57 – kaliski
Podregion 8 – włocławski	Podregion 33 – krośnieński	Podregion 58 – koniński
Podregion 9 – białski	Podregion 34 – przemyski	Podregion 59 – leszczyński
Podregion 10 – chełmsko-zamojski	Podregion 35 – rzeszowski	Podregion 60 – piłski
Podregion 11 – lubelski	Podregion 36 – tarnobrzeczski	Podregion 61 – poznański
Podregion 12 – puławski	Podregion 37 – białostocki	Podregion 62 – m. Poznań
Podregion 13 – gorzowski	Podregion 38 – łomżyński	Podregion 63 – koszaliński
Podregion 14 – zielonogórski	Podregion 39 – suwalski	Podregion 64 – szczecinecko-pyrzycki
Podregion 15 – łódzki	Podregion 40 – gdański	Podregion 65 – m. Szczecin
Podregion 16 – m. Łódź	Podregion 41 – słupski	Podregion 66 – szczeciński
Podregion 17 – piotrkowski	Podregion 42 – starogardzki	Podregion 67 – inowrocławski
Podregion 18 – sieradzki	Podregion 43 – trójmiejski	Podregion 68 – świecki
Podregion 19 – skierniewicki	Podregion 44 – bielski	Podregion 69 – nowotarski
Podregion 20 – krakowski	Podregion 45 – bytomski	Podregion 70 – plocki
Podregion 21 – m. Kraków	Podregion 46 – częstochowski	Podregion 71 – siedlecki
Podregion 22 – nowosądecki	Podregion 47 – gliwicki	Podregion 72 – chojnicki
Podregion 23 – oświęcimski	Podregion 48 – katowicki	Podregion 73 – żyrardowski
Podregion 24 – tarnowski	Podregion 49 – rybnicki	
Podregion 25 – ciechanowski	Podregion 50 – sosnowiecki	

Mapa 5. Dzieci w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej w wieku 0–17 lat na 1 tys. ludności w wieku 0–17 lat a udział wychowanków placówek rodzinnych lub rodzinnej pieczy zastępczej w liczbie wychowanków ogółem według podregionów w 2024 r.

Map 5. Children up to the age of 18 in family and institutional foster care per 1 thousand population aged up to 18 and the share of residents of family centres or family foster care in the total number of residents by subregions in 2024

Podregiony, w których jednocześnie mamy do czynienia z niższym od przeciętnej wskaźnikiem dzieci objętych opieką zastępczą przy wyższym od średniej krajowej udziale rodzinnych form opieki (oznaczone kolorem ciemnym turkusowym) występują w województwie mazowieckim bez podregionów: ciechanowskiego, płockiego, siedleckiego, i m. Warszawa, w województwie wielkopolskim bez podregionów: pilskiego i m. Poznań oraz w Polsce południowej (grupa sąsiadujących podregionów: bielski, tyski, oświęcimski, krakowski, nowotarski, nowosądecki oraz krośnieński) a także w podregionach: gdańskim, łomżyńskim i sieradzkim.

Oznaczone kolorem jasnym turkusowym podregiony charakteryzujące się niższym od przeciętnej dla Polski wskaźnikiem dzieci w pieczy zastępczej i niższym od średniej wskaźnikiem dzieci z rodzinnych form opieki, występują głównie w Polsce południowo-wschodniej od podregionów: sandomiersko-jędrzejowskiego i tarnowskiego do podregionów: chełmsko-zamojskiego i lubelskiego. Taką charakterystykę mają również podregiony Polski wschodniej: białostocki, siedlecki, a także m. Kraków, m. Poznań, m. Warszawa oraz m. Wrocław.

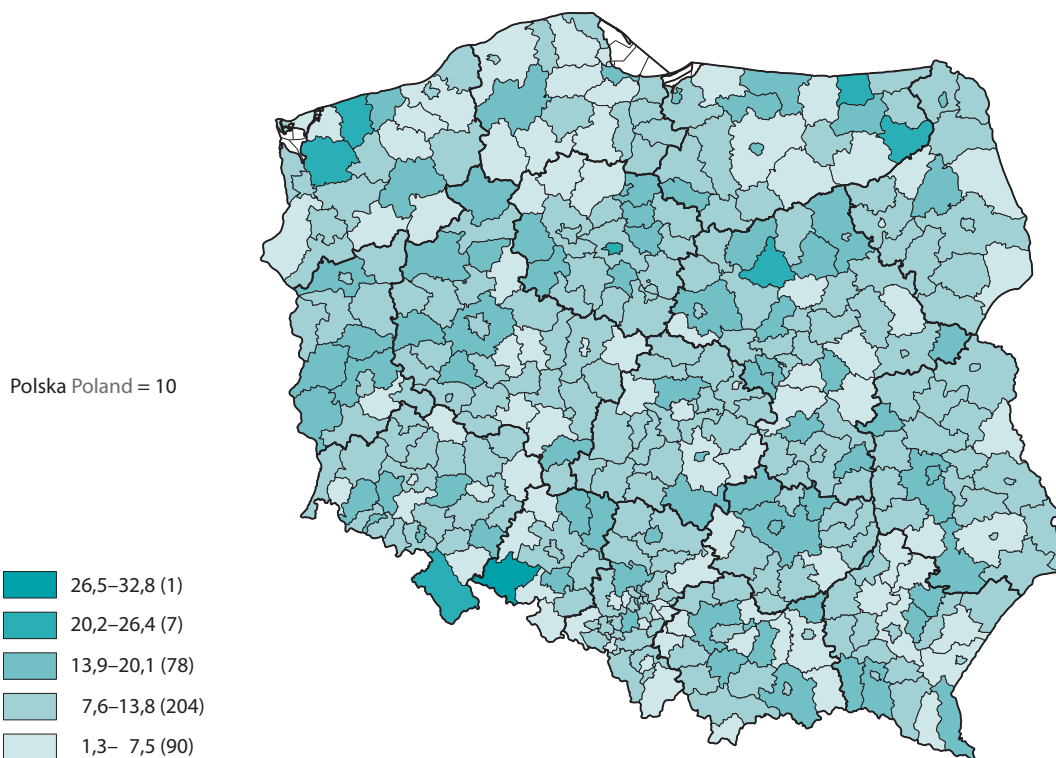
Podregiony oznaczone ciemnym odcieniem koloru szarego, obok wyższej niż przeciętna liczby dzieci w pieczy zastępczej, charakteryzują się dodatkowo niższym od średniej odsetkiem dzieci przebywających

w placówkach rodzinnych lub rodzinnej pieczy zastępczej. Najwyższa wartość liczby dzieci w pieczy zastępczej na 1 tys. ludności w wieku 0–17 lat wystąpiła w tej grupie w podregionie wałbrzyskim. Do grupy tej należą także podregiony woj. warmińsko-mazurskiego, woj. kujawsko-pomorskiego (bez podregionu bydgosko-toruńskiego), środkowa i północna część woj. śląskiego, m. Łódź oraz podregiony: gdański i nyski.

Należy zaznaczyć, że podregiony Ziem Zachodnich i Północnych (z wyjątkiem kilku podregionów), oznaczone na mapie i wykresie odcieniami koloru szarego, cechuje wyższy niż średnia krajowa odsetek dzieci w pieczy zastępczej na 1 tys. ludności w wieku 0–17 lat. Podobną charakterystyką cechują się również m. Łódź, podregion skierniewicki oraz podregiony województw: kujawsko-pomorskiego, pomorskiego i większość podregionów woj. śląskiego oraz podregiony: chełmsko-zamojski i suwalski.

Warto zwrócić uwagę na 8 podregionów: łódzki, ciechanowski, kielecki, opolski, piotrkowski, płocki, puławski i wrocławski, dla których oba wskaźniki przyjęły wartości w przedziale +/- 10% od średniej dla Polski (na mapie i wykresie oznaczone kolorem białym), zarówno w odniesieniu do liczby dzieci w pieczy zastępczej, jak i udziału rodzinnych form opieki.

Mapa 6. Rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka na 10 tys. ludności według powiatów w 2024 r.
Map 6. Foster families and foster homes per 10 thousand by powiats in 2024

W 2024 r., podobnie jak w latach poprzednich, na 10 tys. ludności Polski przypadało średnio 10 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka. Powiaty o najwyższej wartości wskaźnika (powyżej 20,0) występowały głównie w zachodniej i północnej części kraju. Najwyższym wskaźnikiem charakteryzował się powiat m. Wałbrzych (32,8). Najmniej rodzin zastępczych na 10 tys. ludności (poniżej 5,0) funkcjonowało w powiatach zlokalizowanych głównie w województwach: małopolskim, podkarpackim i podlaskim (mapa 6).

Rozdział 2

Chapter 2

Adopcje

Adoptions

W 2024 r. sądy rodzinne orzekły ogółem 2,5 tys. adopcji, w tym 9 **przysposobień** przez osoby zamieszkałe za granicą. W stosunku do 2023 r. liczba adopcji ogółem spadła o 11, natomiast adopcji międzynarodowych – o 1.

Analiza z punktu widzenia wieku przysposobionych dzieci wskazuje, że najwięcej orzeczeń dotyczyło dzieci małoletnich od 1 do 2 roku życia (14,0%) oraz od 2 do 3 roku życia (10,1%). Od lat utrzymuje się tendencja, że im młodsze dziecko, tym większą ma szansę na przysposobienie, a wraz z rosnącym wiekiem dziecka udział procentowy w liczbie adopcji ogółem maleje, z wyjątkiem ostatniej wyróżnionej w statystyce resortu sprawiedliwości grupy wieku "ponad 15 lat", która jest kategorią szerszą, niż poprzednie.

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej pełni funkcję organu centralnego Konwencji o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia międzynarodowego. Jednym z zadań jest wydawanie zgody na kontynuowanie procedury o przysposobienie. W 2024 r. wydanych zostało 12 zgód dotyczących 14 dzieci (w 2023 r. – 12 zgód dot. 18 dzieci). Krajami będącymi miejscem zwykłego pobytu kandydatów na rodziców adopcyjnych w 2024 r. były: Włochy (10 dzieci), USA (3 dzieci), Austria (1 dziecko).

Na przestrzeni lat widoczny jest spadek liczby przysposobień małoletnich mieszkających w Polsce przez kandydatów z innych krajów. Związane jest to z decyzją Rady Ministrów z 2017 r. dotyczącą ograniczania adopcji z przemieszczeniem dzieci poza granice Polski, na co wpływ miały nagłaśniane w mediach przypadki, m.in. dzielenia rodzeństw (np. w 2016 r. przeprowadzono 286 adopcji zagranicznych, w 2017 r. – 137, a w 2018 r. – 36).

W 2024 r. do rodzin adopcyjnych trafiło ogółem 1,6 tys. dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, z czego ok. 0,2 tys. dzieci z instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz ok. 1,4 tys. z rodzinnej pieczy zastępczej. Stanowiły one odpowiednio: 4,5% wychowanków do 18 r.ż. opuszczających instytucjonalną pieczę zastępczą w ciągu roku i 16,8% opuszczających rodzinną pieczę zastępczą w ciągu roku.

Rozdział 3

Chapter 3

Wspieranie rodziny

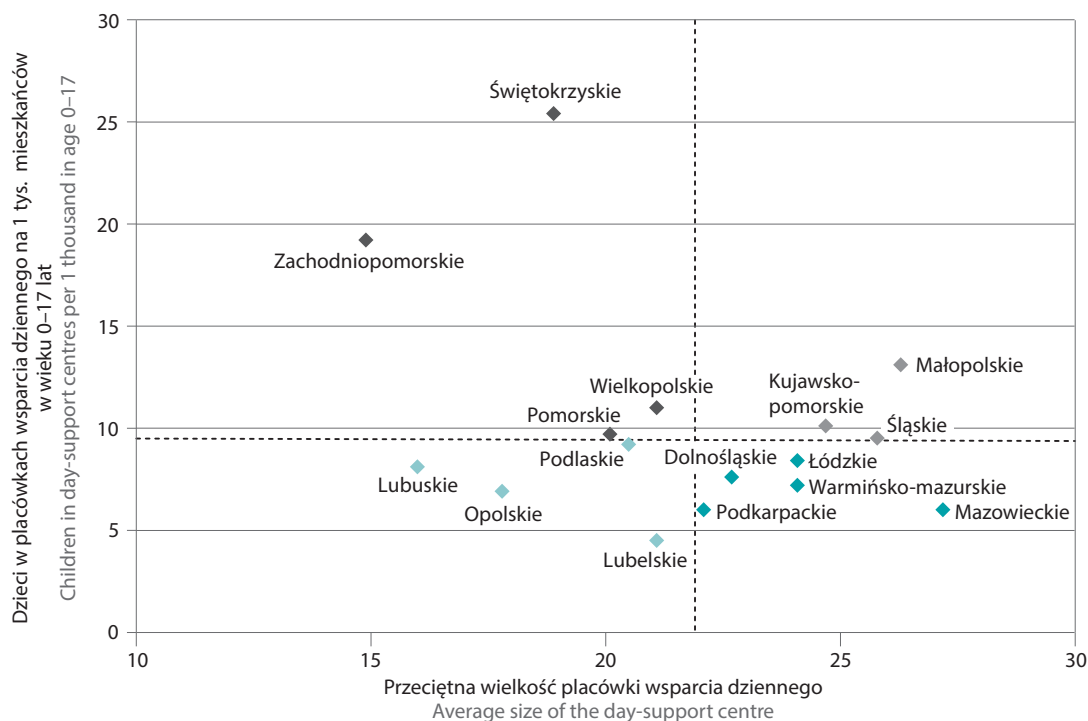
Family support

Z punktu widzenia wzmocnienia opiekuńczo-wychowawczych funkcji rodziny, ważną rolę odgrywają **placówki wsparcia dziennego**. W 2024 r. funkcjonowało 2 931 placówek (o 52 mniej niż w 2023 r.), w tym 1 857 placówek opiekuńczych, 367 specjalistycznych, 459 prowadzonych w formie pracy podwórkowej oraz 248 w połączonych formach.

Dla 52,7% (w 2023 r. dla 53,0%) placówek dziennych, organem prowadzącym był samorząd gminny lub powiatowy. Pozostałe prowadzone były m.in. przez stowarzyszenia, kościoły, fundacje, organizacje społeczne.

Ze wszystkich zbadanych placówek wsparcia dziennego skorzystało w ciągu 2024 r. 96,7 tys. dzieci (w 2023 r. – 98,4 tys.), w tym 17,6 tys. (18,2% ogółu korzystających) – z placówek specjalistycznych. Według stanu na 31 grudnia z placówek wsparcia dziennego korzystało w Polsce średnio prawie 10 dzieci w przeliczeniu na 1 tys. ludności w wieku 0–17 lat.

Wykres 13. Dzieci w placówkach wsparcia dziennego na 1 tys. mieszkańców a wielkość placówki w 2024 r.
Chart 13. Children in day-support centres per 1 thousand population to the size of the centre in 2024

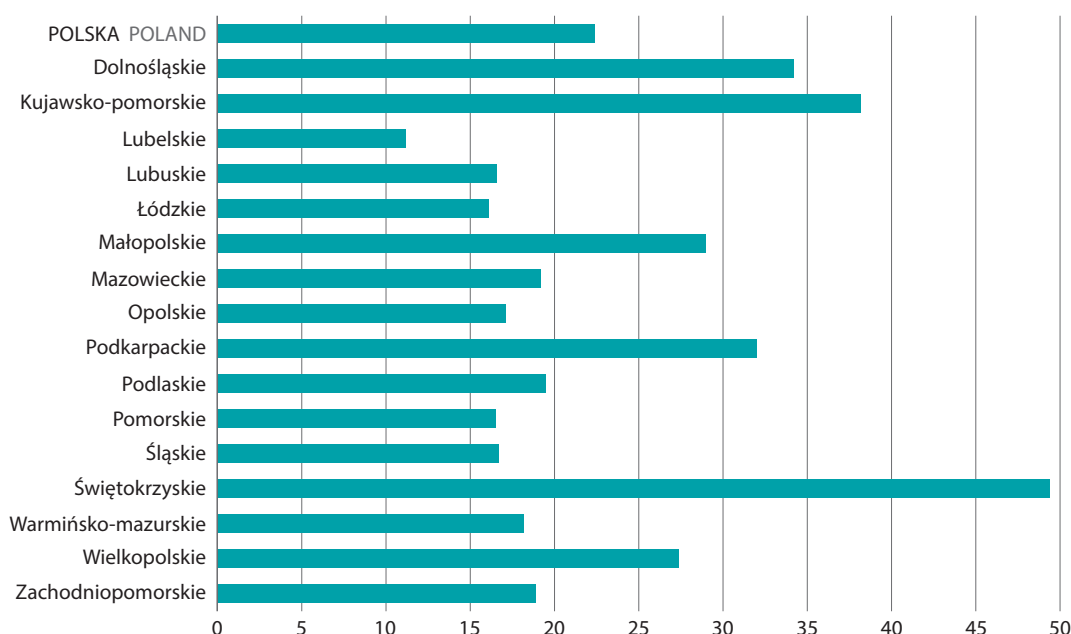
Województwa: małopolskie, kujawsko-pomorskie i śląskie cechowały się placówkami większymi od przeciętnej dla Polski i jednocześnie ponadprzeciętną wartością wskaźnika dzieci korzystających z placówek wsparcia dziennego na 1 tys. mieszkańców w wieku 0–17 lat (wykres 13). Pięć województw tworzyło grupę, w której na każdy tysiąc osób w wieku 0–17 lat przypadało mniej dzieci korzystających z placówek wsparcia

dziennego niż średnio w Polsce (województwa: łódzkie, dolnośląskie, warmińsko-mazurskie, podkarpackie i mazowieckie), a jednocześnie placówki te były większe¹¹ od przeciętnej dla Polski. W czterech województwach wielkość placówki była mniejsza od średniej dla Polski, podczas gdy wskaźnik dzieci z placówek wsparcia na 1 tys. ludności w wieku 0–17 lat był wyższy od przeciętnej, co było szczególnie widoczne w województwach: świętokrzyskim i zachodniopomorskim (do tej grupy należały też województwa: wielkopolskie i pomorskie). Czwartą grupę tworzą cztery województwa o niskiej wartości zarówno wskaźnika dzieci w placówkach wsparcia dziennego na 1 tys. mieszkańców w wieku 0–17 lat, jak i wskaźnika wielkości placówki (województwa: podlaskie, lubuskie, opolskie i lubelskie).

W placówkach wsparcia dziennego ogółem na jednego wolontariusza przypadało średnio nieco ponad 22 wychowanków. W dziesięciu województwach wskaźnik ten był niższy niż przeciętna dla kraju (od 11,2 wychowanków w województwie lubelskim do 19,5 w województwie podlaskim). Wśród pozostałych sześciu województw wskaźnik osiągnął wartość od 27,4 wychowanków w województwie wielkopolskim do 49,4 w województwie świętokrzyskim (wykres 14).

Wykres 14. Przeciętna liczba wychowanków placówek wsparcia dziennego przypadająca na jednego wolontariusza w 2024 r.

Chart 14. Average number of residents in day-support centres per one volunteer in 2024

Poza placówkami wsparcia dziennego funkcję wspierającą rodziny przeżywające trudności w sprawowaniu opieki nad dziećmi pełnili również asystenci rodzin oraz rodziny wpierające. W 2024 r. 68 **rodzin wspierających** pomagało 76 rodzinom w wypełnianiu obowiązków rodzicielskich (w 2023 r. odpowiednio: 54 i 57 rodzin). W tym samym roku 3,9 tys. **asystentów rodziny** służyło pomocą 45,0 tys. rodzin zapobiegając zaistnieniu przesłanek do odebrania dzieci rodzicom i umieszczenia ich w opiece zastępczej lub umożliwiając odzyskanie władzy rodzicielskiej i powrót dzieci do rodziców (w 2023 r. odpowiednio: 3,7 tys. i 44,1 tys.). Według sprawozdawczości MRPiP w 2024 r. 84,5 tys. rodzin skorzystało z poradnictwa specjalistycznego (w 2023 r. – 88,1 tys.).

W 2024 r. kontynuowano program **Karta Dużej Rodziny (KDR)** oferujący rodzicom oraz małżonkom rodziców, mającym obecnie lub w przeszłości na utrzymaniu łącznie co najmniej troje dzieci, system zniżek

¹¹ Wielkość placówki liczona jako iloraz liczby wychowanków wg stanu w dniu 31 grudnia i liczby placówek wsparcia dziennego.

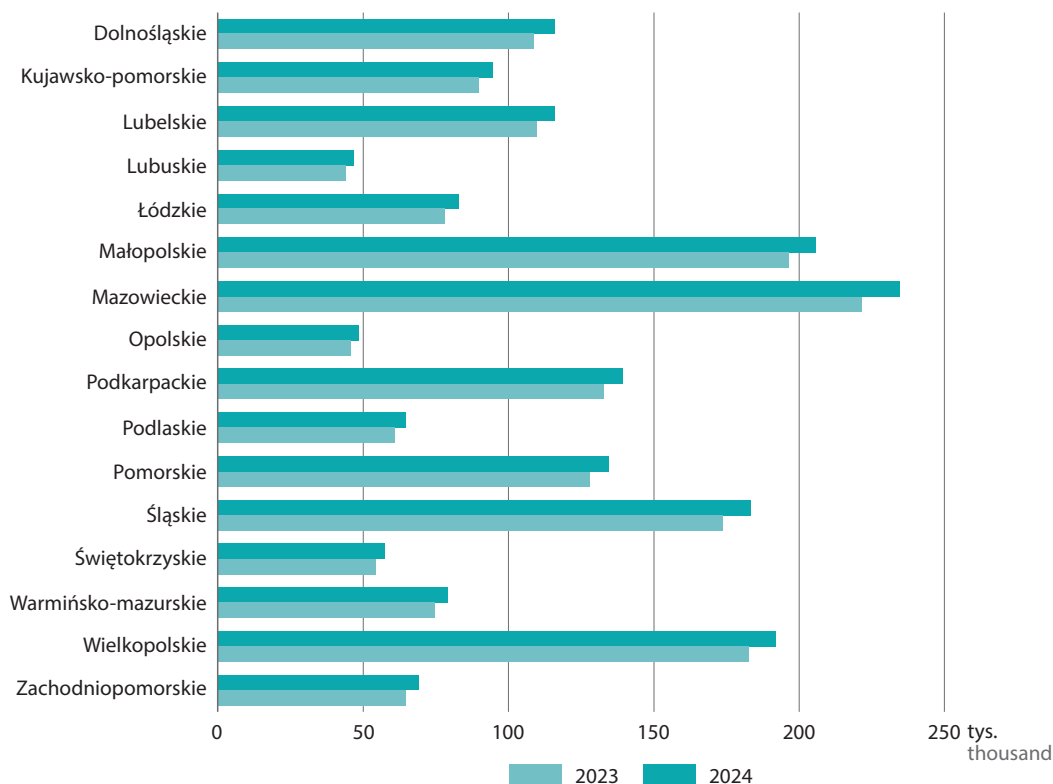
oraz dodatkowych uprawnień przy korzystaniu z oferty kulturalnej, rekreacyjnej, transportowej na terenie całego kraju.

Prawo do KDR przysługuje także dzieciom:

- do 18. roku życia,
- w wieku do 25. roku życia – w przypadku dzieci uczących się w szkole lub szkole wyższej,
- bez ograniczeń wieku w przypadku dzieci legitymujących się orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności.

W 2024 r. liczba rodzin posiadających Kartę Dużej Rodziny wyniosła 1 864,9 tys. i wzrosła o 98,2 tys. w stosunku do 2023 r. W obu porównywanych latach najwięcej rodzin posiadało KDR w województwach: mazowieckim, małopolskim, wielkopolskim i śląskim (wykres 15).

Wykres 15. Rodziny posiadające Kartę Dużej Rodziny
Chart 15. Families receiving The Large Family Card

Z dniem 1 czerwca 2018 r. wszedł w życie rządowy program „Dobry start”¹² będący elementem długofalowej polityki rodzinnej. Program ma na celu wyrównywanie szans wśród uczniów i oferuje wsparcie dla rodzin z dziećmi w wieku szkolnym na utrzymaniu, bez względu na dochód. Pomoc realizowana jest w formie jednorazowego świadczenia pieniężnego w wysokości 300 zł na uczące się dziecko i ma wspomóc rodziny w ponoszeniu wydatków związanych z rozpoczęciem roku szkolnego. Omawiane świadczenie przysługuje do ukończenia przez dziecko 20. roku życia, a na dziecko niepełnosprawne – do ukończenia przez nie 24. roku życia. W 2024 r., podobnie jak w 2023 r., rząd przekazał na ten cel 1,4 mld zł (dla ok. 4,7 miliona uczniów).

¹² Realizowany na podstawie rozporządzenia RM z 30 maja 2018 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start” (DZ.U.2021, poz.1092).

Rozdział 4

Chapter 4

Świadczenia w ramach programu „Rodzina 800 plus”

Benefits under „Family 800 plus” programme

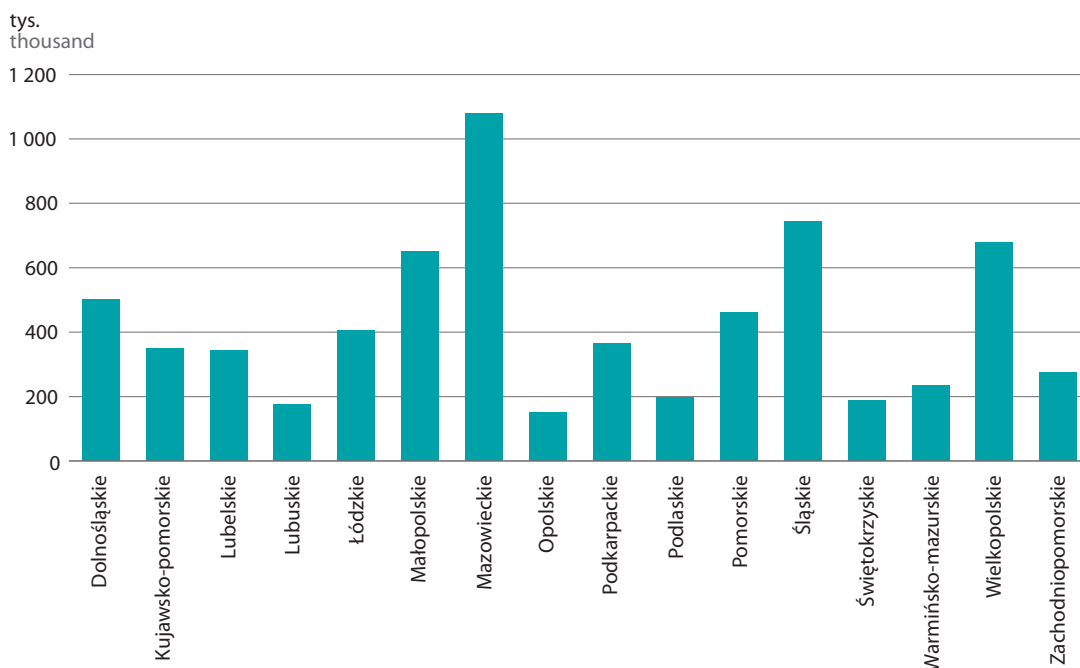
W 2024 r. kontynuowano realizowanie zapoczątkowanego w kwietniu 2016 r. rządowego programu „Rodzina 800 plus” (do 31 grudnia 2023 r. „Rodzina 500 plus”), będącego długofalowym wsparciem kierowanym przede wszystkim do rodzin naturalnych, ale również do rodzinnej pieczy zastępczej i placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej.

W 2024 r. wypłacano **świadczenie wychowawcze** w wysokości 800 zł na wszystkie dzieci do 18 roku życia, w tym od 1 czerwca 2022 r., na dzieci umieszczone w pieczy zastępczej (na które do 31 maja 2022 r. wypłacano trzy rodzaje dodatków: dodatek wychowawczy, dodatek do zryczałtowanej kwoty, dodatek w wysokości świadczenia wychowawczego).

Przeciętna miesięczna liczba dzieci, na które w 2024 r. wypłacono **świadczenia z programu „Rodzina 800 plus”** wyniosła 6 807,2 tys. dzieci (w 2023 r. – 6 868,3 tys.).

Tak jak w przypadku ogółu ludności, największa liczba dzieci, na które wypłacono świadczenia, była w województwie mazowieckim (1 078,3 tys.) i śląskim (744,3 tys.), najniższa zaś w województwie opolskim (151,7 tys.). Przedstawiono to na wykresie 16.

Wykres 16. Przeciętna miesięczna liczba dzieci, na które wypłacono świadczenie wychowawcze w 2024 r.
Chart 16. Average monthly number of children for whom the child-raising benefit was paid in 2024

Od 1 czerwca 2022 r. świadczenie wychowawcze otrzymują dzieci w pieczy zastępczej (do 31 maja 2022 r. były to dodatki).
From 1 June 2022, foster care children receive child-raising benefit (to 31 May, these were supplements).

Źródło: dane ZUS.

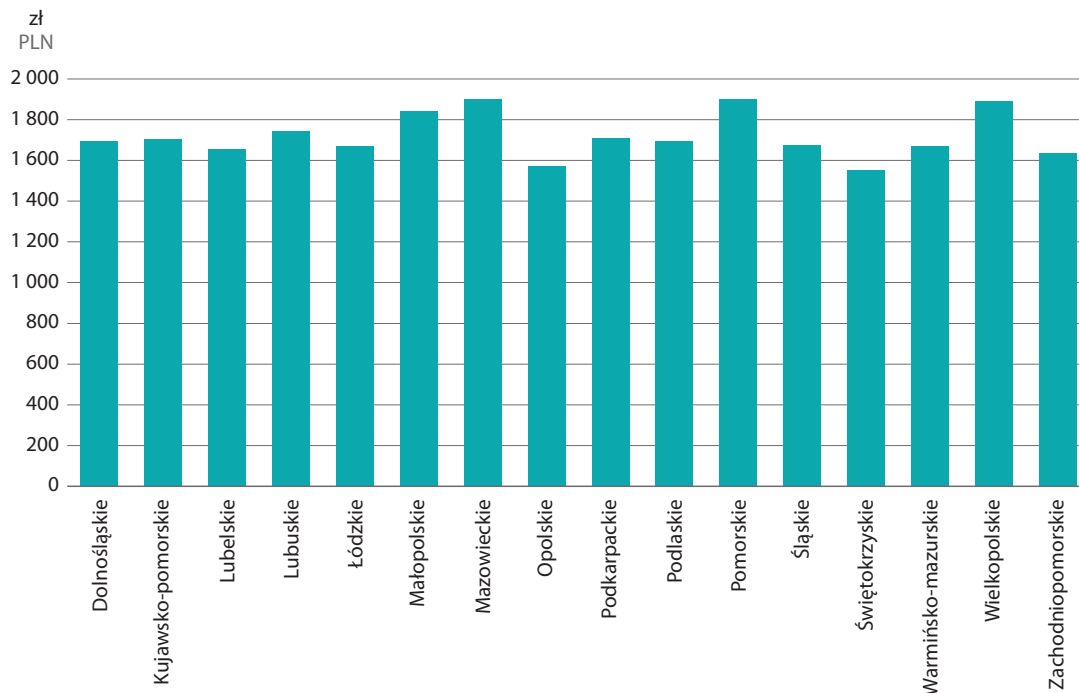
Source: data of Social Insurance Institution.

W związku z podwyższeniem kwoty świadczenia wychowawczego z 500 zł na 800 zł, wzrosły również wydatki z budżetu państwa na ten cel. W 2024 r. wydatki budżetu państwa na świadczenia wychowawcze wyniosły 66 063,0 mln zł (w 2023 r. – 41 647,0 mln zł), co oznacza wzrost o około 24 416,0 mln zł.

Największym przeciętnym poziomem wypłat świadczeń z programu „Rodzina 800 plus” w ciągu 2024 r. na 1 mieszkańca (średnia na mieszkańca w ciągu roku blisko 1 760 zł), charakteryzowały się województwa: mazowieckie i pomorskie (po 1 901 zł), wielkopolskie (1 891 zł) i małopolskie (1 842 zł), a najniższym województwa: świętokrzyskie (1 551 zł) i opolskie (1 574 zł).

Wykres 17. Przeciętne wydatki na świadczenia wychowawcze na 1 mieszkańca w 2024 r.

Chart 17. Average expenditures on child-raising benefits per capita in 2024

Od 1 czerwca 2022 r. świadczenie wychowawcze otrzymują dzieci w pieczy zastępczej (do 31 maja 2022 r. były to dodatki).

From 1 June 2022, foster care children receive child-raising benefit (to 31 May, these were supplements).

Źródło: dane ZUS.

Source: data of Social Insurance Institution.

Rozdział 5

Chapter 5

Opieka nad dziećmi w wieku do lat 3

Childcare for children up to the age of 3

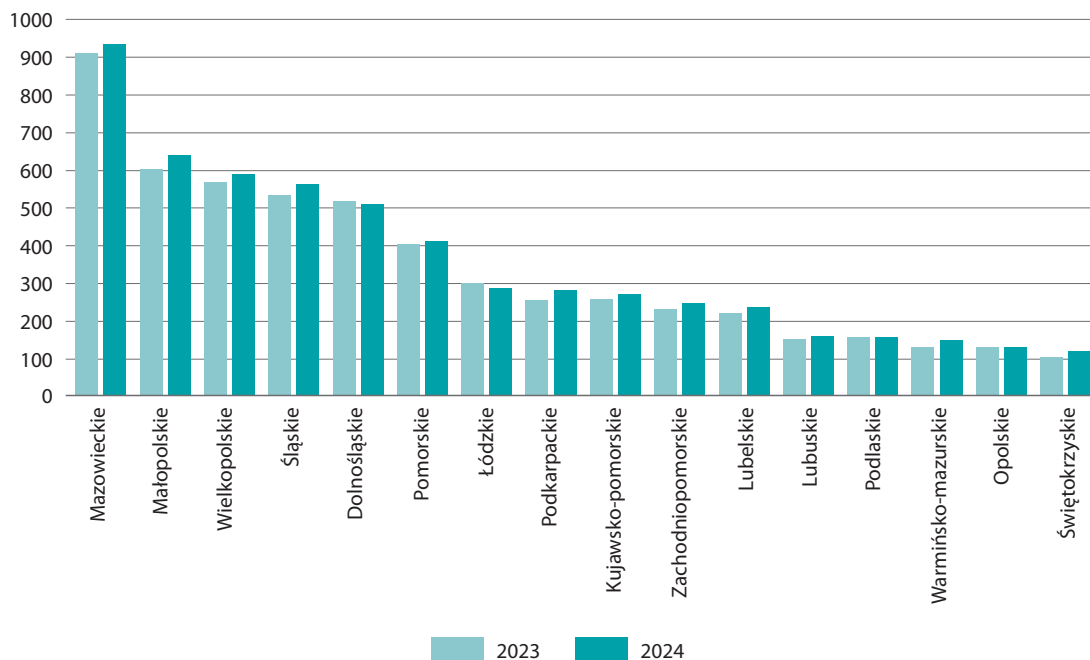
Jedną z najważniejszych zasad polityki rodzinnej w Polsce jest dobro dziecka. Realizowana jest ona m.in. przez wsparcie dla zapewnienia opieki nad dzieckiem.

W celu zaspokojenia potrzeb rodziców pragnących godzić obowiązki zawodowe i rodzinne, uchwalona została w 2011 r. ustawa o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3¹³. Ustawa ta stworzyła ramy prawne dla funkcjonowania nowych form opieki nad małymi dziećmi, takich jak: klub dziecięcy, dzienny opiekun oraz niania. Równocześnie funkcjonujące wcześniej żłobki przestały być zakładami opieki zdrowotnej.

Według stanu w dniu 31 grudnia 2024 r. w Polsce działało 4 776 żłobków. Najwięcej (2 245) było prowadzonych przez osoby fizyczne, najmniej (4) przez instytucje publiczne. Pozostałe placówki prowadzone były przez gminy (1 289), osoby prawne (857) i jednostki nieposiadające osobowości prawnej (381).

W końcu 2024 r. funkcjonowało 896 klubów dziecięcych, z czego 521 prowadziły osoby fizyczne, 196 – gminy, 127 – osoby prawne, 49 – jednostki nieposiadające osobowości prawnej, a 3 kluby dziecięce były prowadzone przez instytucje publiczne.

Wykres 18. Żłobki i kluby dziecięce w 2023 i 2024 r.
Chart 18. Nurseries and children's clubs in 2023 and 2024

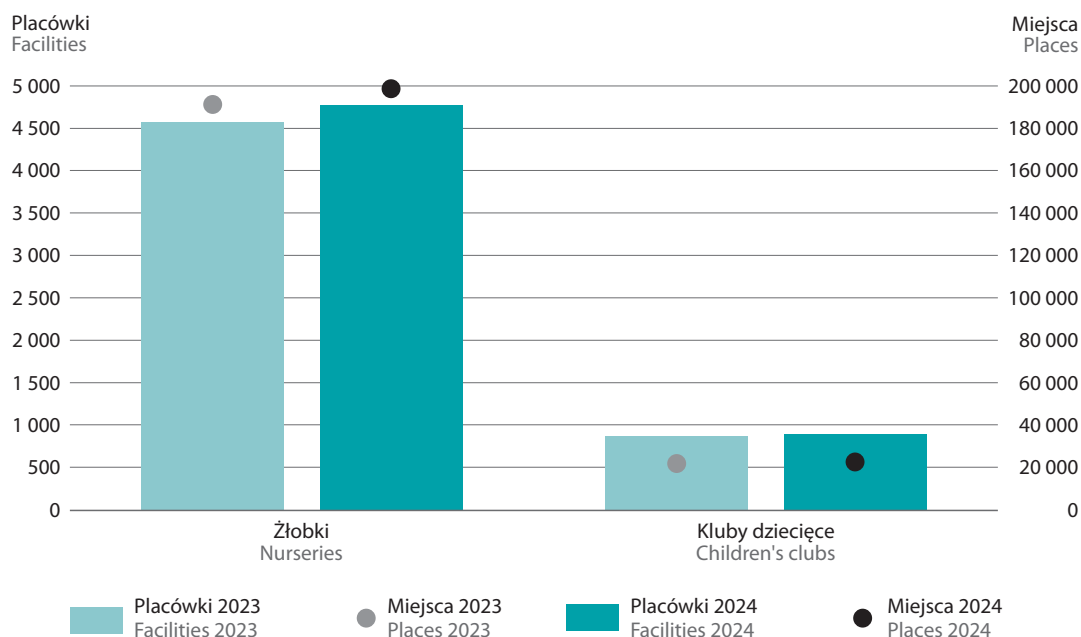
Źródło: dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.
Source: data of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

13 DZ.U.2024, poz.338.

W końcu 2024 r., podobnie jak w latach poprzednich, najwięcej żłobków i klubów dziecięcych funkcjonowało w województwie mazowieckim (935), a najmniej w województwie świętokrzyskim (118).

Przyrost zarówno liczby placówek, jak i liczby miejsc dokonał się przede wszystkim dzięki żłobkom (wzrost o 196 placówek i o 9,6 tys. miejsc). Spadek wystąpił jedynie w województwie mazowieckim (o 9 placówek). Z analizy zróżnicowania przestrzennego rozmieszczenia placówek wynika, że we wszystkich województwach przeważały żłobki jako forma sprawowania opieki nad małymi dziećmi. Udział żłobków w strukturze placówek dla dzieci do lat 3 kształtował się od 92,2% w przypadku województwa opolskiego do 71,1% w województwie kujawsko-pomorskim. W skali kraju wartość wskaźnika wzrosła w stosunku do 2023 r. o 0,4 p. proc. i wyniosła 84,2%. Udział żłobków w strukturze miejsc wzrósł minimalnie o 0,1 p. proc. (wykres 19).

Wykres 19. Żłobki i kluby dziecięce
Chart 19. Nurseries and children's clubs

Źródło: dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.
Source: data of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Według stanu na 31 grudnia 2024 r., zbadane placówki – żłobki i kluby dziecięce dysponowały łącznie 223,8 tys. miejsc, było to o 10,3 tys. (4,8%) miejsc więcej niż w 2023 r.

Liczba miejsc we wszystkich żłobkach wyniosła 205,3 tys. Najwięcej miejsc posiadały żłobki w województwie mazowieckim (35,5 tys.), najmniej w województwie świętokrzyskim (4,4 tys.). Biorąc pod uwagę liczbę miejsc w żłobkach na 1 tys. dzieci w wieku do lat 3 najwyższą wartość dotyczyła województwa dolnośląskiego (342,7), a najniższą warmińsko-mazurskiego (186,6).

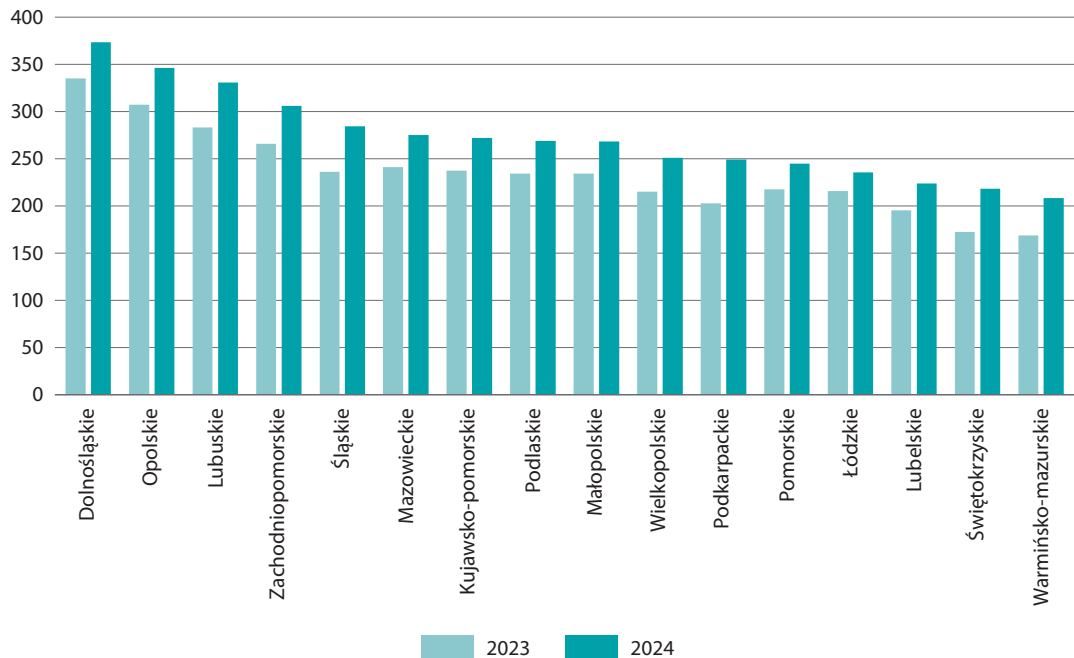
Liczba miejsc w klubach dziecięcych wyniosła 18,4 tys. Największą liczbą miejsc dysponowały placówki w województwie pomorskim (2,4 tys.), a najmniejszą w województwie opolskim (0,1 tys.). W przeliczeniu na 1 tys. dzieci w wieku do lat 3 najwięcej miejsc było w województwie kujawsko-pomorskim (42,7), a najmniej w województwie opolskim (8,0).

Kluby dziecięce były zdecydowanie mniejsze od działających żłobków. Przeciętnie dysponowały one 21 miejscami. W przypadku żłobków przeciętna liczba miejsc wyniosła 43.

W 2024 r. funkcjonowało 36 żłobków i 8 klubów dziecięcych przy zakładach pracy, najwięcej w województwie mazowieckim (łącznie 11 placówek) i śląskim (łącznie 7 placówek). W województwach: lubelskim, świętokrzyskim, warmińsko-mazurskim, zachodniopomorskim nie funkcjonowały przyzakładowe żłobki ani kluby dziecięce.

W 2024 r. w 58,6% gmin w Polsce działała przynajmniej jedna placówka typu żłobek lub klub dziecięcy (w 2023 r. – 54,0%). Uwzględniając dodatkowo dziennego opiekuna było to 60,2% gmin. Najwyższy odsetek gmin, w którym odnotowano choć jedną instytucję opieki dla dzieci do lat 3, charakteryzował województwa: opolskie (77,5%), śląskie (76,7%) a najniższe wartości tego wskaźnika wystąpiły w województwach: podlaskim (35,6%) oraz lubelskim: (38,5%)

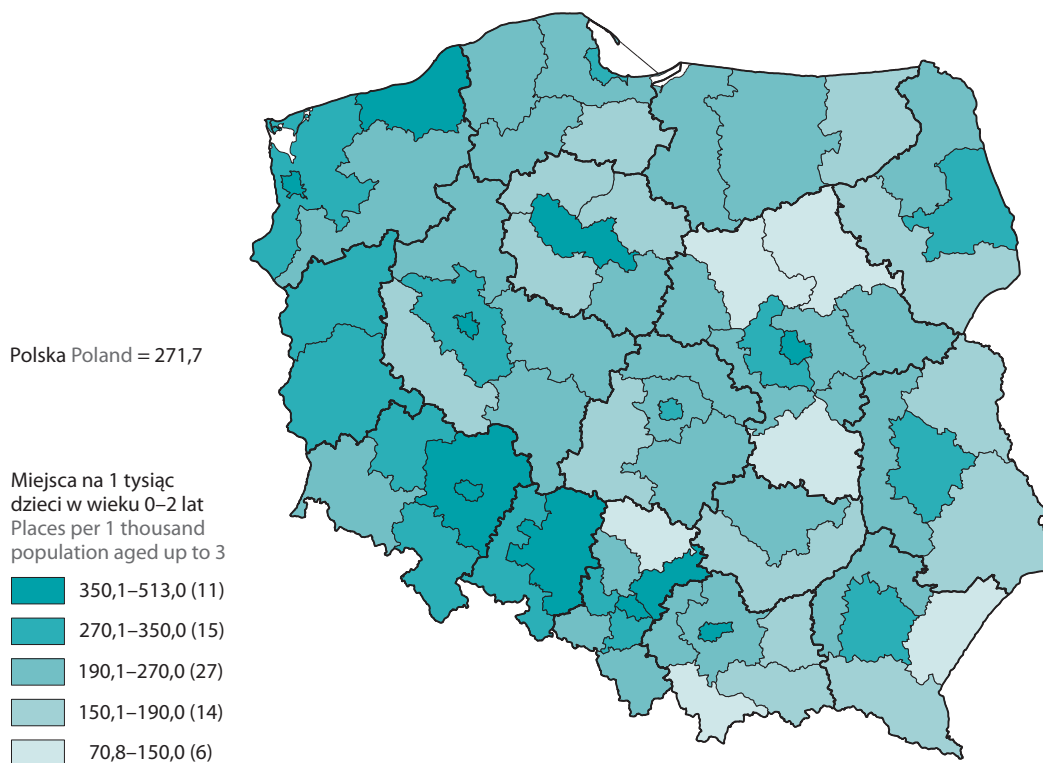
Wykres 20. Miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych na 1 tys. dzieci w wieku 0–2
Chart 20. Places in nurseries and children's clubs per 1 thousand population aged up to 3

Źródło: dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.
Source: data of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Wskaźnik liczby miejsc w placówkach w przeliczeniu na 1 tys. dzieci w wieku do lat 3 ilustruje wykres 20. Wskaźnik ten wzrósł we wszystkich województwach w porównaniu z 2023 r., najwięcej w województwie śląskim (wzrost o 48,5). Najwyższe wartości tego wskaźnika odnotowano podobnie jak w roku ubiegłym, w sąsiadujących ze sobą województwach: dolnośląskim (373,6; w 2023 r. 334,8) i opolskim (346,1; w 2023 r. 307,4). Dla porównania, średnia wartość wskaźnika dla całej Polski kształtowała się na poziomie 271,7 (w 2023 r. – 235,6). Z kolei najniższe wartości wskaźnika wyróżniały województwa: warmińsko-mazurskie (208,5; w 2023 r. 168,5) i świętokrzyskie (218,2; w 2023 r. 172,5).

Mapa 7. Dostępność placówek na poziomie podregionów (NUTS 2016) w 2024 r.
 Map 7. Availability of facilities by subregions (NUTS 2016) in 2024

Na poziomie podregionów (mapa 7) można zauważyć, że największą liczbą miejsc w placówkach dla dzieci w wieku do lat 3 w przeliczeniu na 1 tys. dzieci w tym wieku (dostępność) charakteryzują się kolejno największe miasta – Kraków (513,0), Wrocław (503,6), Warszawa (402,9), Szczecin (371,1), Poznań (366,4) oraz podregiony: bydgosko-toruński (416,4), katowicki (408,5), koszaliński (383,0), sosnowiecki (382,9), wrocławski (368,7) i opolski (359,2).

Analiza czasu pracy badanych placówek w 2024 r. wykazała, że 99,2% żłobków i klubów dziecięcych bez względu na sektor własności (w tym 99,7% żłobków) pracowało powyżej 5 godzin dziennie, a 98,3% placówek dla dzieci do lat 3 – powyżej 7 godzin dziennie. Na uwagę zasługuje fakt, że 34,3% placówek pracowało powyżej 10 godzin dziennie.

Na koniec 2024 r. ze żłobków i klubów dziecięcych korzystało 180,7 tys. małych dzieci, z tego 91,8% stanowiły dzieci przebywające w żłobkach (w stosunku do 2023 r. mniej o 0,1 p. proc.). Odnosząc te liczby do ogółu dzieci w wieku do lat 3 można stwierdzić, że w żłobkach i klubach dziecięcych przebywało 219 dzieci na 1 tys. dzieci w wieku do lat 3 (w 2023 r. – 195 dzieci).

Tablica 2. Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych
 Table 2. Percentage of children up to the age of 3 covered by care in nurseries and children's clubs

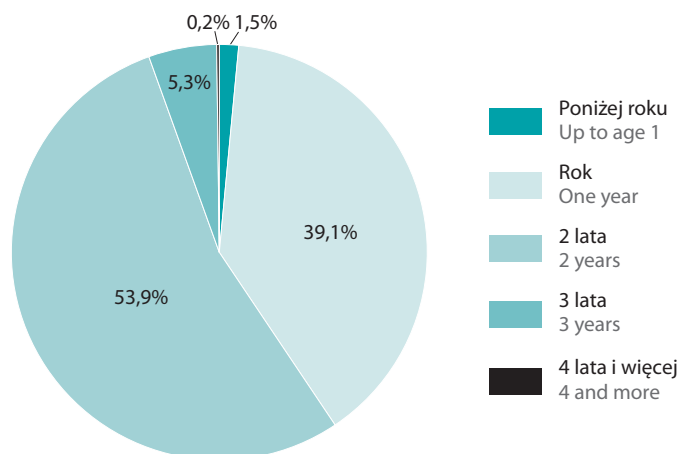
Wyszczególnienie Specification	W żłobkach In nurseries	W klubach dziecięcych In children's clubs	Ogółem w 2024 r. Total in 2024	Ogółem w 2023 r. Total in 2023
Polska	20,1	1,8	21,9	19,5
Dolnośląskie	27,1	2,5	29,6	28,4
Kujawsko-pomorskie	16,8	3,2	20,0	17,4
Lubelskie	17,2	0,8	18,0	16,0
Lubuskie	23,9	4,0	27,9	24,6
Łódzkie	18,2	1,7	20,0	17,8
Małopolskie	19,3	1,7	21,0	18,6
Mazowieckie	21,4	1,4	22,8	20,9
Opolskie	27,4	0,7	28,1	25,9
Podkarpackie	20,4	0,8	21,2	17,2
Podlaskie	22,2	1,1	23,4	19,5
Pomorskie	16,0	3,2	19,3	16,4
Śląskie	19,8	1,9	21,8	19,0
Świętokrzyskie	17,8	1,3	19,1	15,3
Warmińsko-mazurskie	15,2	1,7	16,9	14,0
Wielkopolskie	18,7	1,5	20,2	18,1
Zachodniopomorskie	24,0	1,8	25,8	23,1

Analizując opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3 na poziomie województw warto zauważyć, że najwyższy odsetek dzieci, które skorzystały z opieki w żłobkach i klubach dziecięcych w 2024 r. charakteryzował województwa: dolnośląskie 29,6% (2023 r. – 28,4%) i opolskie 28,1% (2023 r. – 25,9%), natomiast najniższy – województwa: warmińsko-mazurskie 16,9% (2023 r. – 14,0%) i lubelskie 18,0% (2023 r. – 16,0%).

Wskaźnik dostępności miejsc opieki dla dzieci w wieku 1–2 lata (określany poprzednich latach jako odsetek dzieci w wieku 1–2 lata objętych różnymi formami opieki instytucjonalnej), wyliczany przez MRPiPS wyniósł w 2024 r. – 42,0% (w 2023 r. – 36,0%). Jest to stosunek liczby dzieci w wieku 1–2 lata, objętych opieką w żłobkach, klubach dziecięcych, przez dziennego opiekuna lub przez nianię do liczby ludności w wieku 1–2 lata. Dzieci w wieku do 1 roku życia co do zasady pozostają pod opieką rodzica/rodziców w związku z korzystaniem z rocznego płatnego urlopu z tytułu sprawowania opieki nad małym dzieckiem.

Najliczniejszą grupę w żłobkach i klubach dziecięcych stanowiły dzieci w wieku 2 lat – 53,9%. Drugą co do wielkości grupę tworzyły dzieci roczne – 39,1%. Najmniej było dzieci poniżej roku (1,5%) oraz w wieku 3 lat (5,3%). Z zebranych danych wynika, że z placówek opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 korzystały również dzieci w wieku 4 lat, jednak ich udział był niewielki i wynosił zaledwie 0,2% ogółu (wykres 21).

Wykres 21. Dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych według wieku w 2024 r.
 Chart 21. Children in nurseries and children's clubs by age in 2024

Źródło: dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.
 Source: data of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

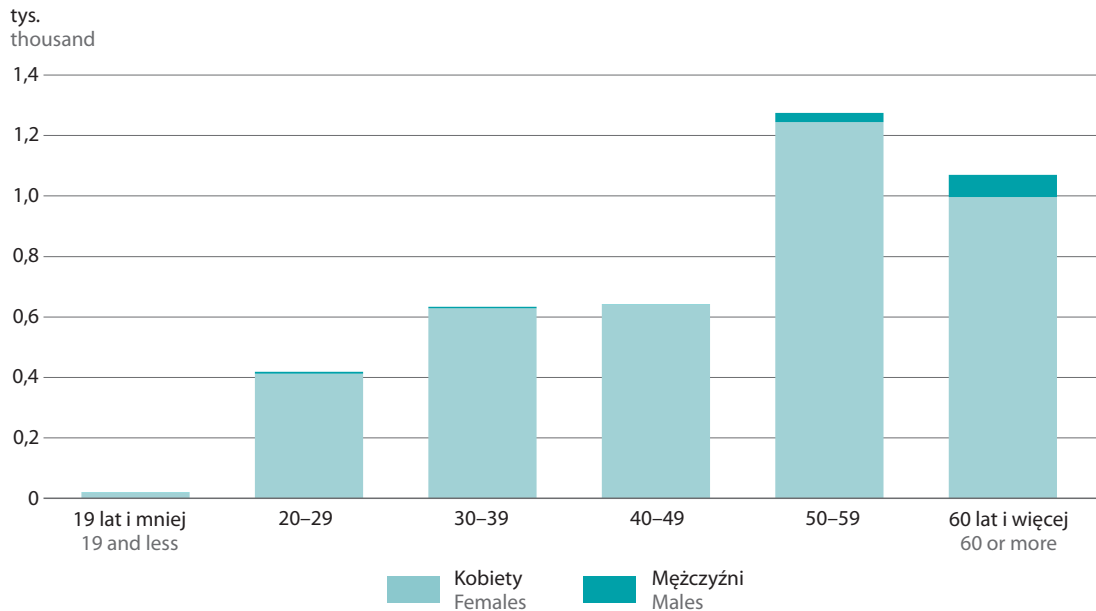
We wszystkich żłobkach i klubach dziecięcych przebywało 1,6 tys. dzieci z niepełnosprawnością lub wymagających szczególnej uwagi (w 2023 r. – 1,4 tys.). Najwięcej w województwach: śląskim (227) i kujawsko pomorskim (209), najmniej w województwach: zachodniopomorskim (36) i świętokrzyskim (39).

57,1% placówek wykazało, że nie posiada udogodnień typu architektonicznego, udogodnień dla dzieci niewidomych czy niepełnosprawnych ruchowo, specjalistycznych narzędzi do rozpoznawania potrzeb rozwojowych i edukacyjnych, specjalistycznej kadry (o 3,3 p. proc. mniej niż w 2023 r.).

Żłobki i kluby dziecięce zatrudniały 46,5 tys. osób, w tym 30,6 tys. opiekunów (99,7% stanowiły kobiety) oraz 3,0 tys. pielęgniarek i położnych (98,3% stanowiły kobiety), w tym 0,9 tys., dla których było to główne miejsce pracy.

Z danych ZUS, przedstawionych na wykresie 22 wynika, że na koniec 2024 r. zarejestrowanych było 4 057 **nian**, zatrudnionych na podstawie umowy uaktywniającej (w 2023 r. – 3 793). Z założenia przyjmuje się, że jedna niania opiekuje się jednym dzieckiem. Większość nian stanowiły kobiety (97,0%). Najliczniej reprezentowaną grupą były osoby w wieku 50–59 lat (1,3 tys.). Mężczyźni byli najliczniej reprezentowani w kategorii wieku 60 lat lub więcej (74 osoby). Najwięcej nian było w województwie mazowieckim (1,0 tys.), a najmniej w województwie opolskim (21 osób).

Wykres 22. Nianie w 2024 r.
Chart 22. Nannies in 2024

Pracę w charakterze **dziennego opiekuna** sprawującego opiekę nad dziećmi w warunkach zbliżonych do warunków domowych podjęły w 2024 r. 2 152 osoby (2 116 dziennych opiekunów w 2023 r.). Pod opieką dziennych opiekunów, według danych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, na koniec 2024 r. przebywało 11 339 dzieci, w tym 49,9% dziewczynek (w 2023 r. – 10 229). Najwięcej dziennych opiekunów zatrudniono w województwie mazowieckim (906), a najmniej w województwach: opolskim (6) i podlaskim (19).

Całkowita liczba miejsc u dziennych opiekunów wyniosła 13,6 tys. Najwięcej miejsc posiadali dzienni opiekunowie w województwie mazowieckim (5,6 tys.), najmniej w województwie opolskim (42).

Najwięcej, bo 82,7% dziennych opiekunów działało 7–10 godzin dziennie, 9,2% pracowało przez 5–7 godzin, 5,3% zapewniało opiekę dłużej niż 10 godzin, a tylko 2,8% do 5 godzin dziennie.

Największą grupę dzieci przebywających pod opieką dziennych opiekunów, podobnie jak w żłóbkach i klubach dziecięcych, stanowiły dwulatki – 55,4%. Odsetek dzieci rocznych oraz w wieku 3 lat wyniósł odpowiednio – 35,0% i 8,7%. Najmniej było dzieci w wieku poniżej roku – 0,7%. Dzieci w wieku 4 lat stanowiły 0,2%.

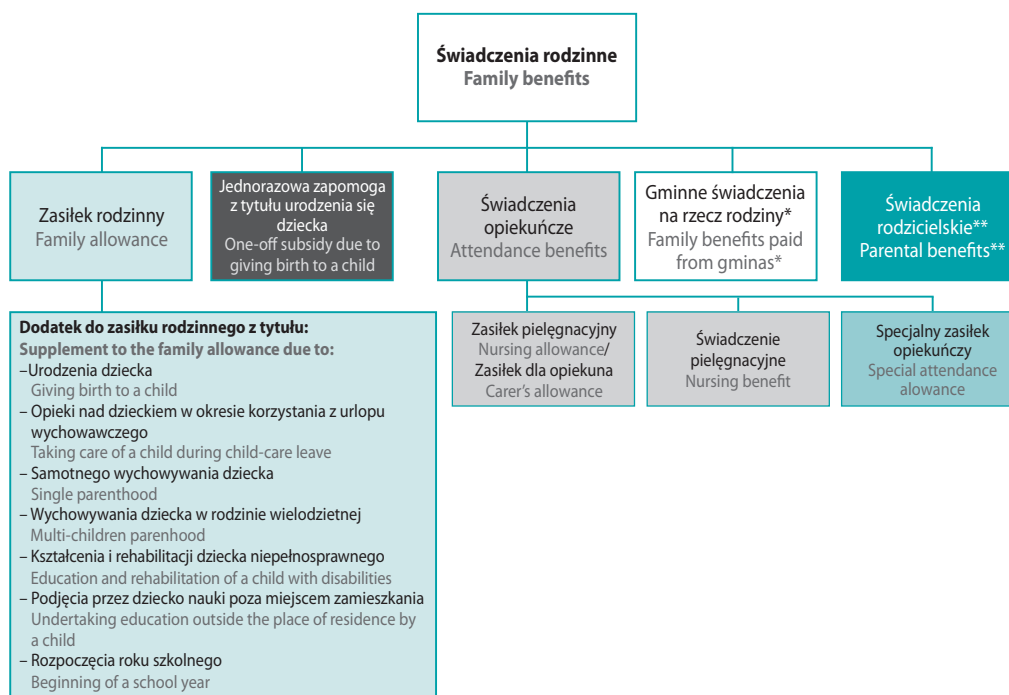
Rozdział 6

Chapter 6

Świadczenia rodzinne

Family benefits

Świadczenia rodzinne mają na celu finansowe wsparcie rodziny, jeśli na jej utrzymaniu pozostaje dziecko (dzieci) lub osoba niepełnosprawna wymagająca opieki i pomocy. System świadczeń rodzinnych oparty jest o zasadę pomocniczości. Osobami w pierwszej kolejności zobowiązanymi do łożenia na utrzymanie dzieci są ich rodzice. Pomoc państwa w postaci wspomnianych świadczeń rodzinnych przysługuje po sprawdzeniu wszystkich kryteriów obowiązujących dla jej przyznania.

Świadczenie, dla którego kryterium dochodowe wynosi 1922 zł netto na osobę w rodzinie.

Benefit for which the income criterion is PLN 1922 net per person in a family.

Świadczenie, dla którego kryterium dochodowe wynosi 764 zł na osobę (od 1 listopada 2015 r.).

Benefit for which the income criterion is PLN 764 per person (since 1st November 2015).

Świadczenie, dla którego kryterium dochodowe wynosi 674 zł na osobę w rodzinie lub 764 zł – jeśli w rodzinie wychowuje się dziecko niepełnosprawne (od 1 listopada 2015 r.).

Benefit for which the income criterion is PLN 674 per person in a family or PLN 764 – if a child with disabilities is brought up in a family (since 1st November 2015).

Świadczenie przyznawane niezależnie od wysokości dochodu.

Benefit granted regardless of the amount of income.

Świadczenie przyznawane bezterminowo lub do końca miesiąca, w którym traci ważność orzeczenie o niepełnosprawności.

Allowance granted for an unlimited period or until the end of a month in which a disability decision expires.

* Ustalane uchwałą rady gminy i finansowane z jej budżetu, funkcjonują od 5 września 2015 r.

* Determined by gmina council resolutions and financed from its budget allowed since 5th September 2015.

** Przyznawane od 1 stycznia 2016 r. osobom, które urodziły dziecko nieotrzymującym zasiłku macierzyńskiego lub uposażenia macierzyńskiego.

** Granted since 1st January 2016 for persons who gave birth to a child but not receiving maternity allowance.

*** Specjalny zasiłek opiekuńczy został zniesiony z dniem 1 stycznia 2024 r. Na podstawie przepisów przejściowych, zasiłek ten mógł być przyznawany także po 1 stycznia 2024 r. na zasadzie zachowania do niego praw nabytych, na warunkach obowiązujących do 31 grudnia 2023 r.

*** Special attendance allowance was abolished as of January 1, 2024. Based on transitional regulations, this allowance could still be granted after January 1, 2024, on the basis of maintaining acquired rights, under the conditions applicable until December 31, 2023.

W 2024 r. kwoty kryterium dochodowego (obowiązujące od 1 listopada 2015 r.) stosowane w systemie świadczeń rodzinnych wynosiły 674 zł na osobę w rodzinie oraz 764 zł, jeśli w rodzinie wychowuje się dziecko niepełnosprawne.

Niektóre świadczenia rodzinne przyznawane są niezależnie od dochodu. Powyższy schemat ilustruje strukturę świadczeń rodzinnych oraz kwoty kryterium dochodowego dla każdego z nich.

W 2024 r. ze świadczeń rodzinnych skorzystało 1 281,7 tys. rodzin tj. o 6,0% mniej niż w 2023 r. (1 363,3 tys.). Rodzin pobierających zasiłki rodzinne wraz z dodatkami było 341,4 tys., tj. o 24,6% mniej niż w 2023 r., w tym 55,2% rodzin (tj. 188,4 tys. rodzin), które nie osiągnęły dochodów na osobę wyższych niż 400 zł, 36,1% rodzin (tj. 123,4 tys. rodzin), które osiągnęły dochody na osobę w przedziale od 400 zł do wysokości kryterium dochodowego. Spadek liczby rodzin pobierających zasiłki rodzinne związany jest z wysokością kryterium dochodowego, które było niezmiennie od 1 listopada 2015 r. Dochody powyżej poziomu kryterium dochodowego osiągnęło 8,7% rodzin korzystających ze świadczeń (29,6 tys.). W przypadku przekroczenia kwoty uprawniającej daną rodzinę do zasiłku rodzinnego – zasiłek rodzinny i dodatki do niego przysługiwały w wysokości różnicy między łączną kwotą zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami a kwotą, o którą został przekroczony dochód rodziny (tzw. „mechanizm złotówka za złotówkę”).

Wśród rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych (wraz z dodatkami), rodziny pełne stanowiły 72,2% (246,6 tys. rodzin). Rodziny pobierające zasiłek rodzinny na 1 lub 2 dzieci stanowiły 66,0% rodzin (225,5 tys.), natomiast rodziny wielodzietne (pobierające zasiłek co najmniej na 3 dzieci) – 34,0% (116,0 tys.). Rodziny z dziećmi niepełnosprawnymi (66,0 tys.) stanowiły 19,3% ogółu rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych (wraz z dodatkami).

W 2024 r. przeciętna wysokość wydatków na świadczenia rodzinne w przeliczeniu na jednego świadczeniobiorcę zasiłku rodzinnego wyniosła 1 562,26 zł i była o 55,4% wyższa niż w 2023 r. (1 005,45 zł). Wzrost wysokości wydatków na świadczenia rodzinne spowodowany był przede wszystkim wzrostem kwoty świadczenia pielęgnacyjnego z 2 458 zł w 2023 r. do wysokości 2 988 zł w 2024 r. Dodatkowo zmniejszyła się liczba świadczeniobiorców zasiłku rodzinnego.

Wśród świadczeń rodzinnych, dominującą pozycję stanowiły zasiłki rodzinne, których w 2024 r. przeciętnie miesięcznie wypłacono 783,6 tys. Było to o 23,1% mniej niż w 2023 r. (1 019,3 tys.).

W 2024 r. na zasiłki rodzinne wydatkowano kwotę 1 067,5 mln zł i była ona o ok. 23,3% niższa niż w 2023 r. (1 391,7 mln zł). Przeciętna miesięczna kwota zasiłku rodzinnego wynosiła w 2024 r. – 113,53 zł (w 2023 r. – 113,78 zł).

Druga grupa świadczeń rodzinnych to **dodatki do zasiłku rodzinnego**. Aby rodzina mogła z nich skorzystać, musiała mieć prawo do otrzymywania zasiłku rodzinnego. Najwięcej dodatków wypłacono z tytułu: wychowania dziecka w rodzinie wielodzietnej – przeciętnie miesięcznie 176,2 tys. świadczeń, podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania – przeciętnie miesięcznie 89,4 tys. świadczeń oraz rozpoczęcia roku szkolnego – przeciętnie miesięcznie 85,6 tys. świadczeń. W 2024 r. wypłacono dodatki do zasiłków rodzinnych na kwotę 608,9 mln zł, tj. o 20,8% mniej w porównaniu do 2023 r. (768,6 mln zł).

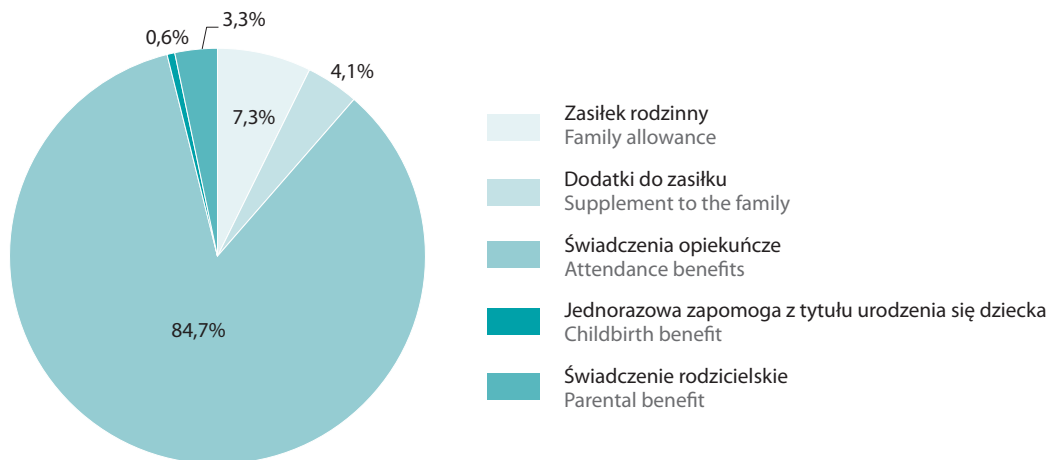
Kwota **zasiłku pielęgnacyjnego** wyniosła przeciętnie miesięcznie 215,83 zł. Od 1 stycznia 2024 r. świadczenie pielęgnacyjne przyznawane jest na nowych zasadach tj. świadczenie to przysługuje osobom sprawującym opiekę nad dziećmi z niepełnosprawnościami w wieku do ukończenia 18. roku życia. Przeciętna miesięczna kwota świadczenia pielęgnacyjnego wypłacanego na nowych zasadach wyniosła 3 191,53 zł. Osoby, które przed 1 stycznia 2024 r. pobierały świadczenie pielęgnacyjne na starych zasadach, mogą kontynuować jego pobieranie na dotychczasowych warunkach. Przeciętna miesięczna kwota świadczenia pielęgnacyjnego wypłacanego na starych zasadach wyniosła 2 947,60 zł. Specjalny zasiłek opiekuńczy został zniesiony z dniem 1 stycznia 2024 roku. Na podstawie przepisów przejściowych, zasiłek ten mógł być przyznawany także po 1 stycznia 2024 r. na zasadzie zachowania do niego praw nabytych. Przeciętna miesięczna kwota **specjalnego zasiłku opiekuńczego** – 618,31 zł. W 2024 r. na wymienione świadczenia opiekuńcze wydatkowano łącznie 12 449,8 mln zł, o 31,6% więcej niż rok wcześniej (9 457,5 mln zł).

Na **jednorazowe zapomogi z tytułu urodzenia dziecka** (przeciętnie miesięcznie 6,9 tys. świadczeń, w 2023 r. – 9,5 tys. świadczeń) wydano 82,9 mln zł.

Ponadto, na zapomogi z tytułu urodzenia dziecka i inne świadczenia rodzinne wypłacono ze środków własnych gmin (na podstawie uchwały Rady gminy) 21,5 mln zł.

W 2024 r. wypłacono świadczenia rodzicielskie¹⁴ w kwocie 480,5 mln zł. Jest to spadek o 15,2% w stosunku do 2023 r. (566,7 mln zł). Przeciętna miesięczna liczba świadczeń wyniosła 43,7 tys., co oznacza spadek o 15,6% w porównaniu z 2023 r. (51,8 tys. świadczeń). Przeciętna miesięczna kwota świadczenia to 915,47 zł.

Wykres 23. Struktura wydatków na świadczenia rodzinne według rodzaju świadczeń w 2024 r.
Chart 23. Structure of expenditures on family benefits by type of benefit in 2024

Dla dzieci i innych osób, które nie otrzymują należnego im wsparcia finansowego od osób zobowiązanych do alimentacji, został stworzony fundusz alimentacyjny. W 2024 r. na świadczenia z funduszu alimentacyjnego wydatkowano kwotę 842,1 mln zł. Wypłata środków ma charakter zwrotny, do jej spłaty zobowiązani są dłużnicy alimentacyjni. W 2024 r. przeciętnie miesięcznie udzielono 156,5 tys. świadczeń.

¹⁴ Wprowadzone 1 stycznia 2016 r. świadczenie w wysokości 1000 zł miesięcznie, przysługujące osobom, które urodziły dziecko, a które nie otrzymują zasiłku macierzyńskiego lub uposażenia macierzyńskiego.

Rozdział 7

Chapter 7

Pomoc społeczna

Social assistance

Pomoc społeczna, będąca instrumentem polityki społecznej państwa przeznaczonym do wspierania osób i rodzin w trudnych sytuacjach życiowych, z którymi nie są one w stanie same sobie poradzić, podejmuje działania w sytuacjach zagrożenia podstawowych potrzeb życiowych oraz obniżenia jakości życia poniżej społecznie akceptowanego minimum; pomaga stworzyć warunki umożliwiające godną egzystencję; służy kompensowaniu różnorodnych szkód np. wynikających z bezrobocia, sieroctwa, niepełnosprawności, chorób; przyczynia się do wyrównywania nadmiernych różnicowań społecznych; daje poczucie bezpieczeństwa socjalnego poprzez różne zasiłki i świadczenia uzupełniające niedostatki systemu emerytalno-rentowego oraz innych systemów zabezpieczenia społecznego lub niewystarczające dochody z pracy. Skutkiem działań pomocy społecznej powinno być eliminowanie wykluczenia społecznego oraz usamodzielnianie się jej beneficjentów.

Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując na zasadzie partnerstwa, z podmiotami niepublicznymi, w tym z organizacjami pozarządowymi, kościołami i związkami wyznaniowymi.

7.1 Zakłady stacjonarne pomocy społecznej

7.1 Stationary social welfare facilities

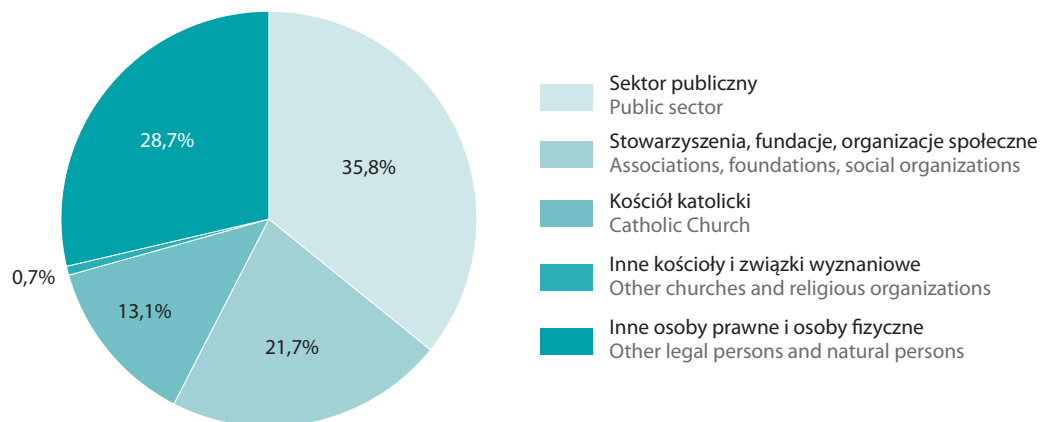
Osoby wymagające wsparcia mogą przebywać w instytucjach świadczących usługi w ramach systemu pomocy społecznej.

Pod koniec 2024 r. funkcjonowały 2 232 **zakłady stacjonarne pomocy społecznej** (o 94 placówki, czyli 4,4% więcej niż w 2023 r.), wśród których 40,5% stanowiły domy pomocy społecznej (903), 30,5% placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekłe chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej (680), 19,6% placówki dla osób bezdomnych – schroniska i noclegownie (438), a 2,6% – domy dla matek z dziećmi i kobiet w ciąży (59). Stacjonarne środowiskowe domy samopomocy, rodzinne domy pomocy i pozostałe niezaklasyfikowane do powyższych kategorii stanowiły łącznie 6,8% wszystkich placówek (152). Ponadto działało 51 filii zakładów¹⁵ (w 2023 r. – 51).

Dla 818 stacjonarnych placówek pomocy społecznej i ich filii organem prowadzącym był samorząd terytorialny – 35,8% (a w przypadku domów pomocy społecznej 68,7%). Pozostałe zakłady prowadzone były m.in. przez: kościoły i związki wyznaniowe, osoby fizyczne, stowarzyszenia, fundacje i inne podmioty (wykres 24).

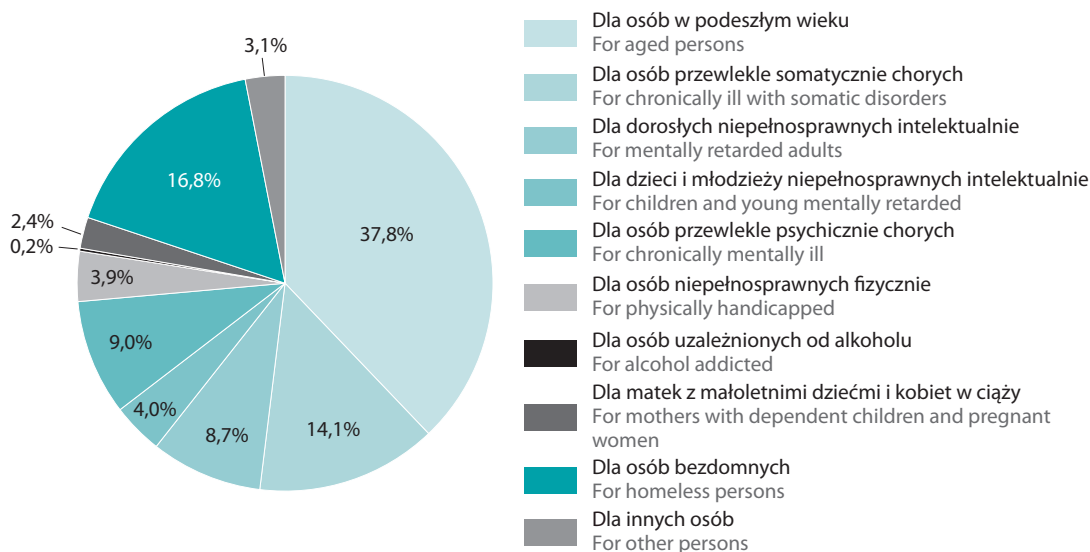
¹⁵ Swoje filie posiadały: domy pomocy społecznej, schroniska dla osób bezdomnych.

Wykres 24. Zakłady stacjonarne pomocy społecznej (łącznie z filiami) według organu prowadzącego w 2024 r.
Chart 24. Stationary social welfare facilities (including branches) by governing bodies in 2024

Niektóre zakłady świadczą usługi dla różnych grup mieszkańców, posiadają tzw. „oddziały”. Uwzględniając zróżnicowaną działalność skierowaną do poszczególnych grup mieszkańców, możemy mówić o 2 601 takich „miejscach pobytu”¹⁶, spośród których najwięcej przeznaczonych było dla osób w podeszłym wieku (985), dla osób bezdomnych (437) oraz dla osób przewlekle somatycznie chorych (366). Łączny udział 3 wymienionych kategorii stanowił około 2/3 wszystkich miejsc pobytu. Najniższy odsetek, charakteryzował miejsca pobytu dla osób uzależnionych od alkoholu oraz miejsca pobytu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży.

Wykres 25. „Miejsca pobytu” w zakładach stacjonarnych pomocy społecznej w 2024 r.
Chart 25. „Places of staying” in stationary social welfare facilities in 2024

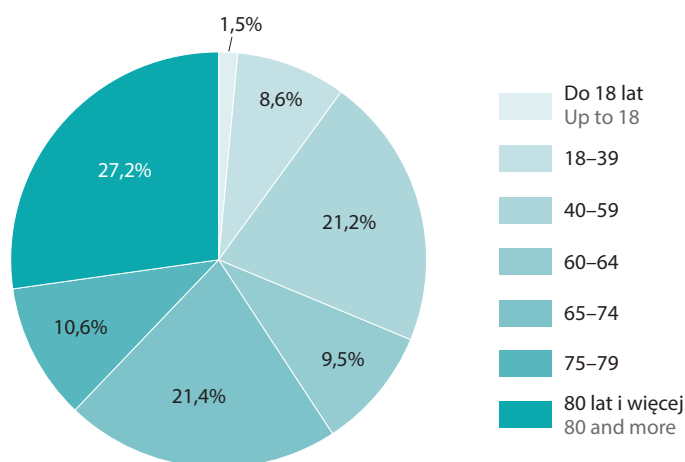
Zakłady stacjonarne pomocy społecznej dysponowały łącznie 134,1 tys. miejsc (o 1,4 tys. więcej niż w 2023 r.). Wskaźnik miejsc na 10 tys. ludności wyniósł 35,8. Domy pomocy społecznej posiadały 84,3 tys. miejsc, placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej 28,0 tys., a schroniska dla

¹⁶ Patrz „Podstawowe wyjaśnienia metodologiczne”.

bezdomnych i noclegownie 18,3 tys. Rodzinne domy pomocy, stacjonarne środowiskowe domy samopomocy, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz pozostałe placówki posiadały łącznie 3,4 tys. miejsc.

Według stanu na 31 grudnia 2024 r. w domach i zakładach pomocy społecznej przebywało 124,5 tys. mieszkańców, tj. o 2,6 tys. więcej niż w roku poprzednim (121,9 tys.). Od 2005 roku liczba pensionariuszy zakładów stopniowo rosła, z wyjątkiem spadków w latach 2013, 2019 oraz 2020. Kobiety stanowiły 49,5% pensionariuszy (61,6 tys.). Pod względem struktury według wieku najmniej liczna była grupa osób młodych (do 18 roku życia), stanowiąca 1,5% ogółu mieszkańców (1,8 tys.). Pensionariusze w wieku 18–39¹⁷ lat stanowili 8,6% (10,6 tys.), osoby w wieku 40–59¹⁸ – 21,2% (26,4 tys.). Największy udział w rozważanej zbiorowości miały osoby liczące co najmniej 60 lat¹⁹ – łącznie 68,7% (85,5 tys.), co prezentuje wykres 26. Osoby w wymienionych grupach wieku w całej populacji Polski stanowiły odpowiednio: 18,0%, 26,3%, 29,1% oraz 26,6%.

Wykres 26. Mieszkańcy zakładów stacjonarnych pomocy społecznej według wieku w 2024 r.
Chart 26. Residents of stationary social welfare facilities by age in 2024

Wśród mieszkańców zakładów stacjonarnych pomocy społecznej największy udział mieli pensionariusze przebywający w domach i na „oddziałach” dla osób w podeszłym wieku²⁰ – 30,8% (38,3 tys.), przewlekle psychicznie chorych – 19,0% (23,7 tys.) oraz przewlekle somatycznie chorych – 17,9% (22,2 tys.). Strukturę mieszkańców zakładów stacjonarnych pomocy społecznej przedstawiono na wykresie 27.

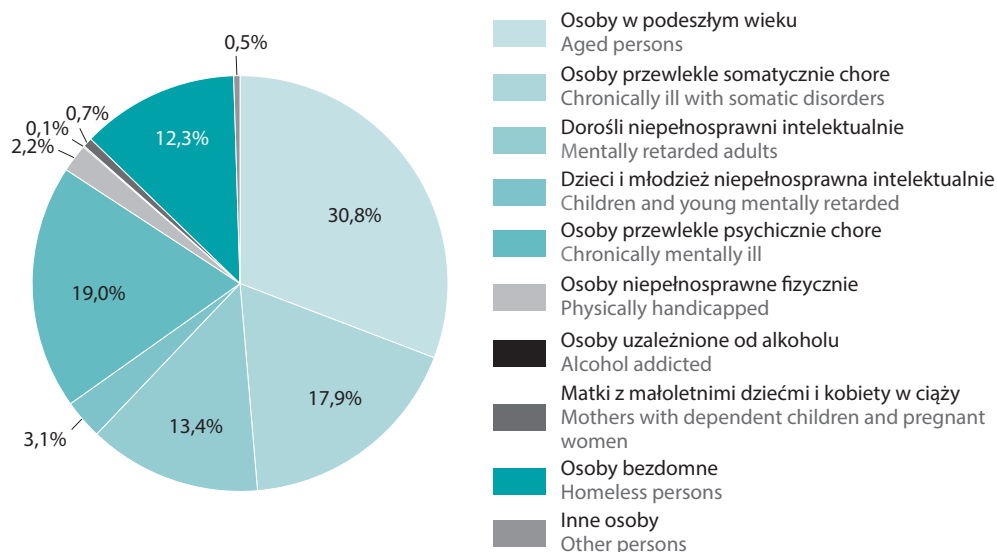
17 Do 2016 r. kategoria ta obejmowała osoby w wieku 18–40 lat.

18 Do 2016 r. kategoria ta obejmowała osoby w wieku 41–60 lat.

19 Do 2016 r. kategoria ta obejmowała osoby liczące co najmniej 61 lat.

20 Osoby w podeszłym wieku oznaczają osoby przebywające w placówkach dla osób w podeszłym wieku i nie są one tożsame z liczbą osób w wieku powyżej jakiegś określonej granicy.

Wykres 27. Mieszkańcy zakładów stacjonarnych pomocy społecznej według „oddziałów” w 2024 r.
Chart 27. Residents of stationary social welfare facilities by „wards” in 2024

Udział procentowy poszczególnych kategorii określono według liczby osób przebywających w domach lub na „oddziałach”. Przykładowo, nazwa oddziału „dla osób w podeszłym wieku” nie oznacza, że znajdują się tam wyłącznie osoby w podeszłym wieku; mogą tam również przebywać osoby młodsze.

The percentage share of particular categories was determined by the number of people staying at home or in “wards”. For example, the name of the ward “for aged persons” does not mean that there are only elderly people there; younger people can also stay there.

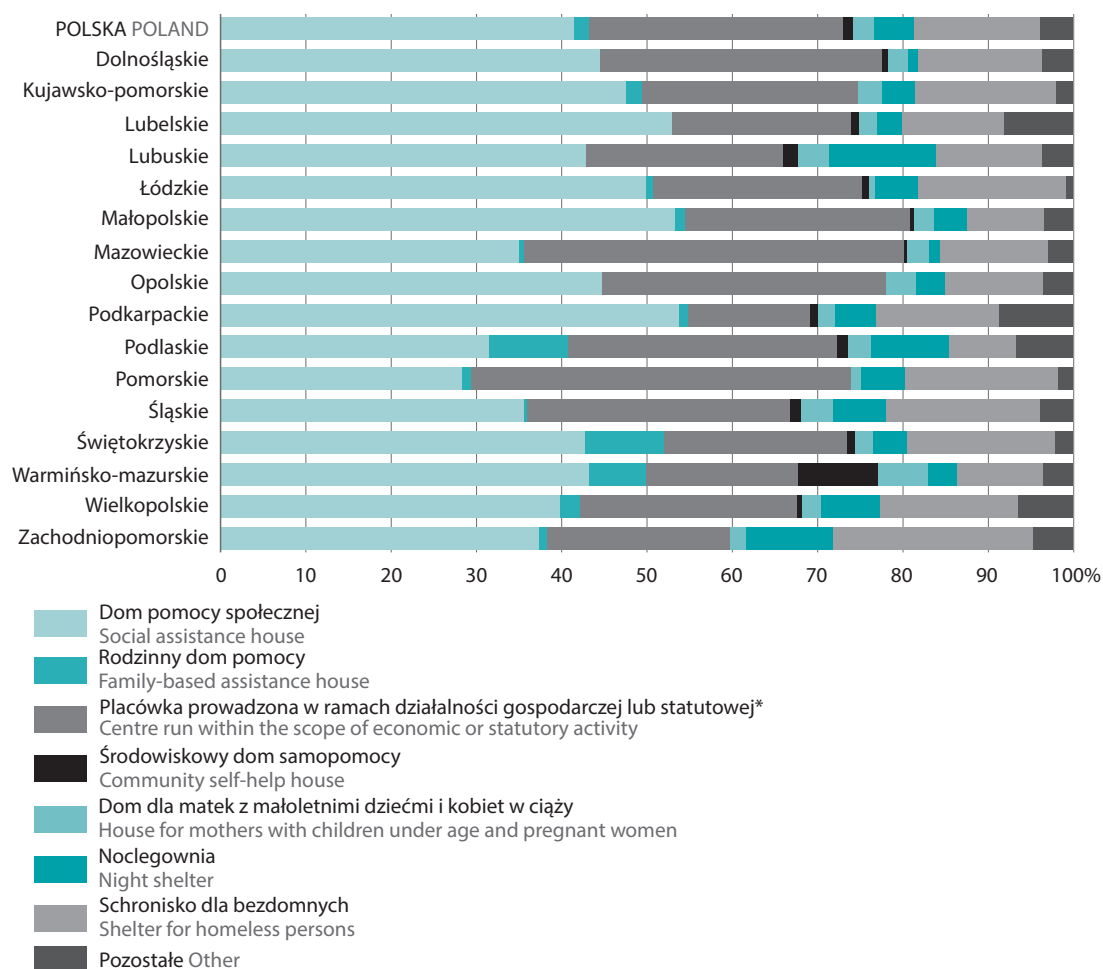
Większość osób przebywających w zakładach stacjonarnych pomocy społecznej (83,4%) uczestniczyła przynajmniej w części w finansowaniu swego pobytu pokrywając koszty z dochodów własnych, np. własnej emerytury, renty, zasiłku stałego. Dla 6,3% mieszkańców pobyt opłacany był w całości przez gminę lub budżet państwa, dla 8,8% przez rodzinę, a 1,3% przebywających w zakładach zwolniono z odpłatności.

Zakłady stacjonarne pomocy społecznej były głównym miejscem pracy dla 72,0 tys. osób pracujących (niezależnie od formy zatrudnienia). Największą grupę, prawie 91%, tworzył personel niemedyczny. Personel medyczny, obejmujący pielęgniarki, fizjoterapeutów i lekarzy, stanowił odpowiednio 6,9%, 2,2% oraz 0,1% ogółu pracujących. Ponadto w opiekę nad mieszkańcami zaangażowało się 4,5 tys. wolontariuszy.

7.1.1. Porównania zakładów stacjonarnych pomocy społecznej między województwami

7.1.1. Comparisons of stationary social welfare facilities between voivodships

Wykres 28. Zakłady stacjonarne pomocy społecznej (łącznie z filiami) w 2024 r.
Chart 28. Stationary social welfare facilities (including branches) in 2024

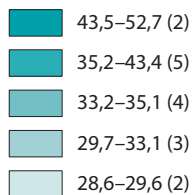
*Placówka zapewniająca całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej.
 Centre ensuring 24-hour care to disabled persons, chronically ill patients, or the elderly within the scope of economic activity or their statutory activity.

W 4 województwach co najmniej połowę zakładów stacjonarnych stanowiły domy pomocy społecznej. Największy odsetek tego typu placówek odnotowano w województwie podkarpackim (53,8%), a najmniejszy w województwie pomorskim (28,3%). Odsetek dla Polski wyniósł 41,5%. Stosunkowo dużo było również placówek dla osób bezdomnych (schronisk dla osób bezdomnych oraz noclegowni) – największy odsetek stanowiły one w województwie zachodniopomorskim (33,6%), a najmniejszy w małopolskim (12,9%), podczas gdy jego wartość dla Polski wyniosła 19,4%. Strukturę zakładów stacjonarnych pomocy społecznej pokazano na wykresie 28.

Wskaźnik miejsc w zakładach stacjonarnych pomocy społecznej na 10 tys. ludności (mapa 8), kształtujący się powyżej średniej dla Polski (35,8) charakteryzował siedem województw a najwyższy odnotowano w województwie opolskim (52,7).

Mapa 8. Zakłady stacjonarne pomocy społecznej w 2024 r.
 Map 8. Stationary social welfare facilities in 2024

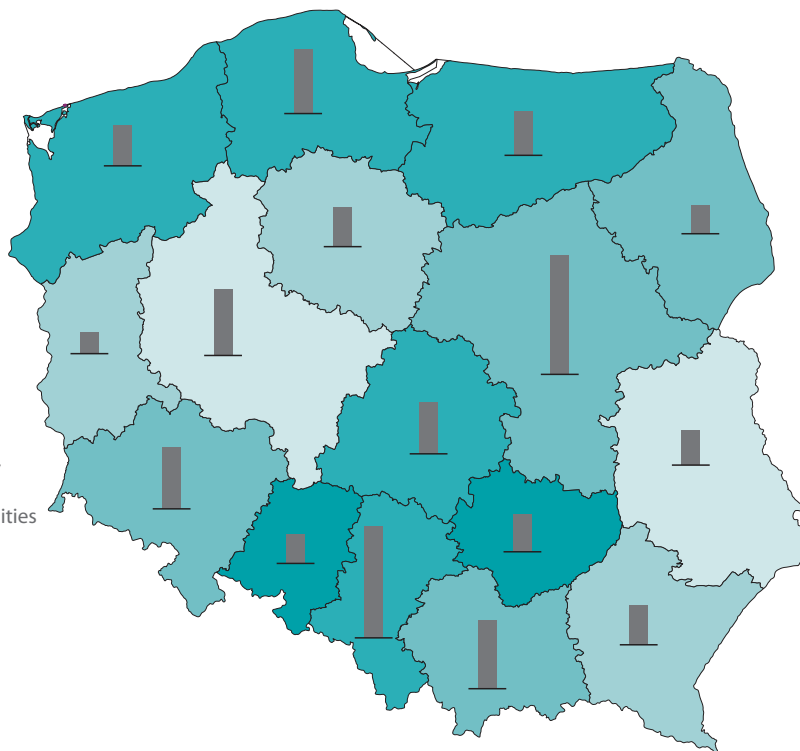
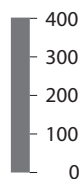
Miejsca w placówkach
na 10 tysięcy ludności
Places in facilities
per 10 thousand population

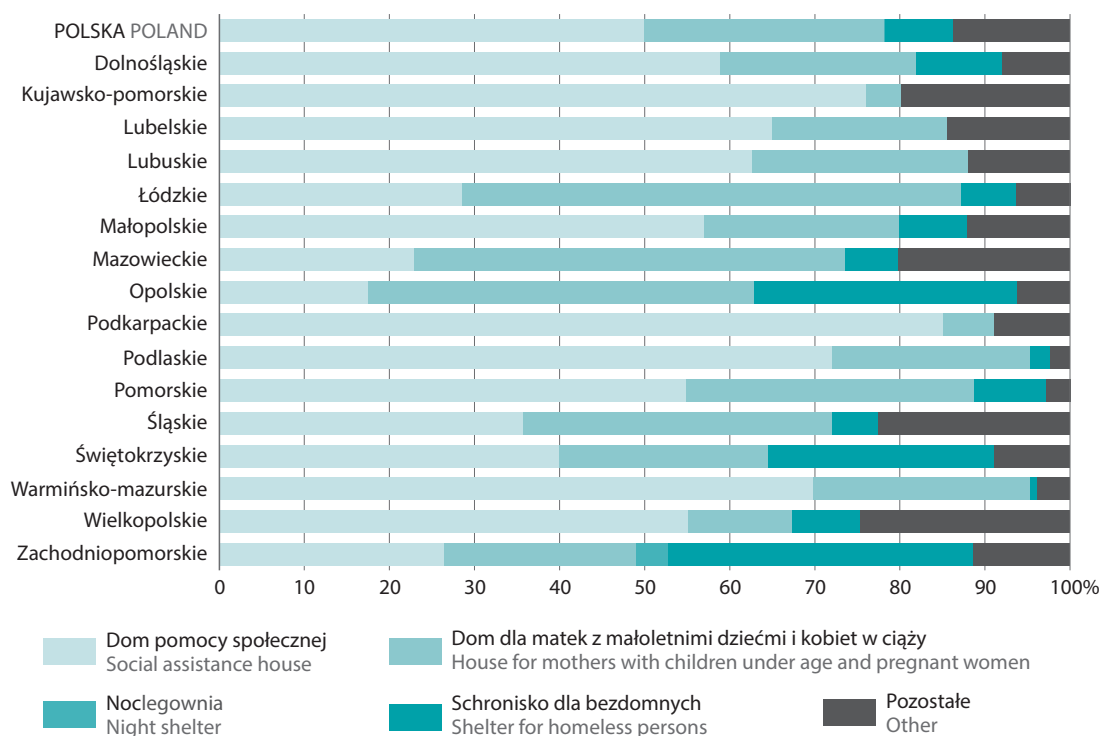
Polska Poland = 35,8

Zakłady stacjonarne pomocy
społecznej (liczba placówek)
Stationary social welfare facilities
(number of facilities)

Polska Poland = 2 232

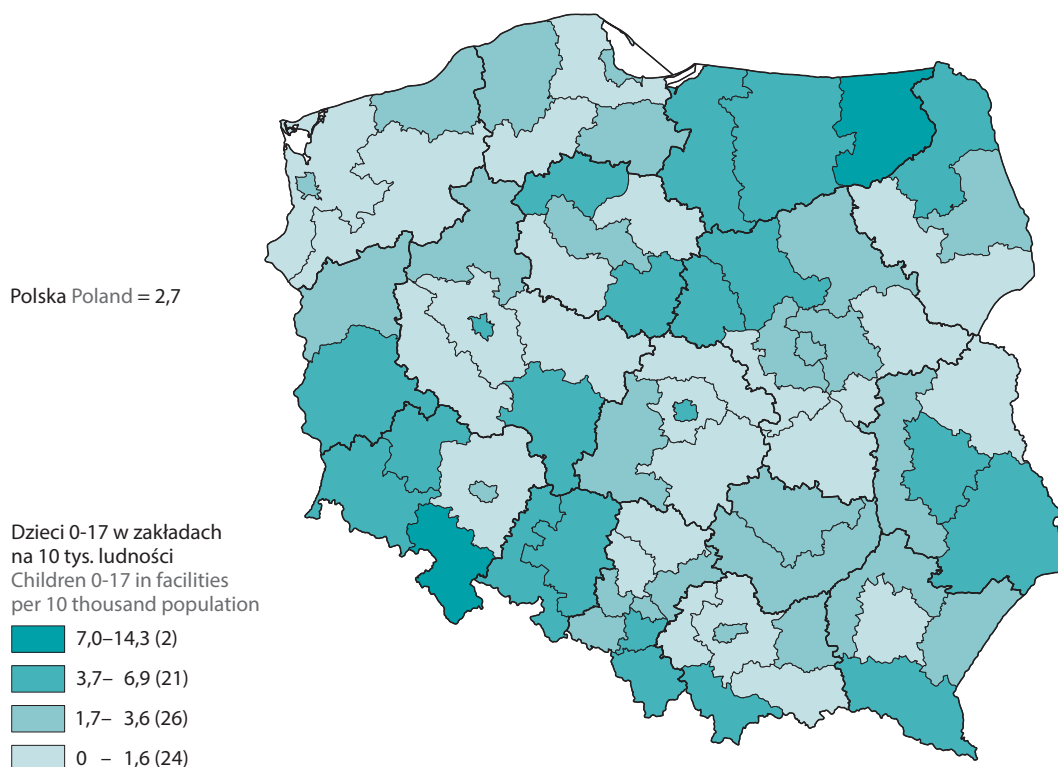
Wykres 29. Dzieci w zakładach stacjonarnych pomocy społecznej w 2024 r.
Chart 29. Children in stationary social welfare facilities in 2024

We wszystkich województwach niepełnoletni mieszkańcy zakładów stanowili niewielki odsetek (średnia dla kraju wyniosła 1,5%) wszystkich umieszczonych w nich osób, od 0,7% w województwie łódzkim do 2,5% w województwie dolnośląskim. Biorąc pod uwagę wyłącznie zbiorowość niepełnoletnich pensjonariuszy zakładów, najwięcej dzieci przebywało w domach pomocy społecznej oraz domach dla matek (wykres 29). Odsetek dzieci umieszczonych w domach pomocy społecznej wahał się od 85,1% w województwie podkarpackim do 17,5% w województwie opolskim. Udział niepełnoletnich osób w placówkach dla bezdomnych wynosił od 39,6% w województwie zachodniopomorskim do 0,8% w województwie warmińsko-mazurskim, natomiast w województwach: kujawsko-pomorskim, lubelskim, lubuskim i podkarpackim w tego typu zakładach, nie przebywały osoby do 18 roku życia.

Mapa 9. Dzieci w zakładach stacjonarnych pomocy społecznej na 10 tys. ludności w wieku 0–17 lat według podregionów w 2024 r.

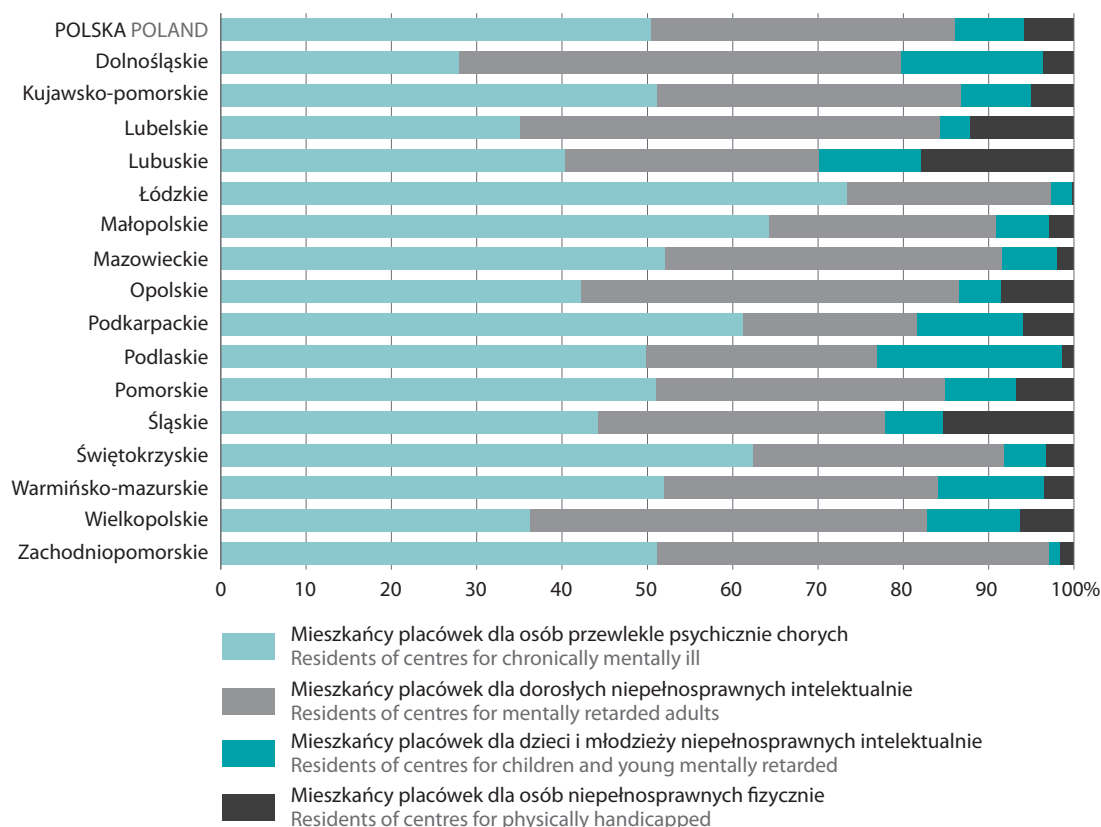
Map 9. Children in stationary welfare facilities per 10 thousand population under age of 18 by subregions in 2024

Średnio w Polsce, niespełna troje dzieci (2,7) na 10 tys. ludności w wieku 0–17 lat, przebywało w zakładach stacjonarnych pomocy społecznej (mapa 9). Najwięcej dzieci na 10 tys. ludności w wieku 0–17 lat (14,3) przebywało w placówkach w podregionie wałbrzyskim. W podregionach: bialskim, chojnickim, gdańskim, inowrocławskim, łódzkim, piotrkowskim, siedleckim, skierniewickim i wrocławskim, w tego typu placówkach umieszczono wyłącznie osoby pełnoletnie.

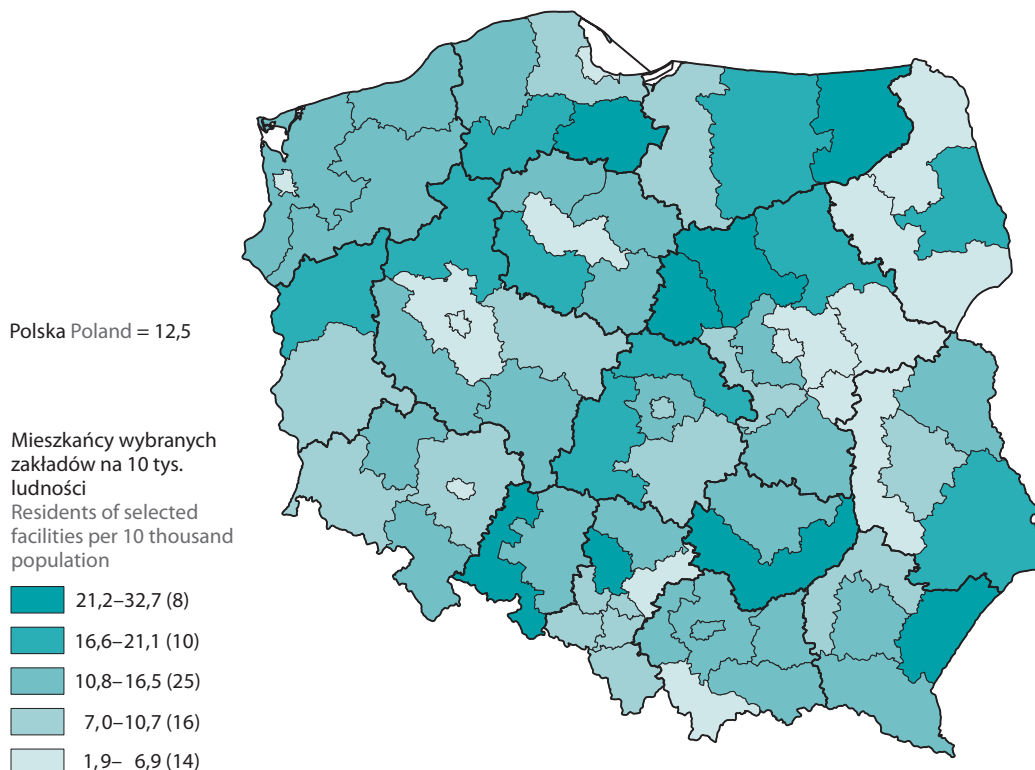
Warto zwrócić szczególną uwagę na strukturę mieszkańców zakładów pomocy społecznej z niepełnosprawnościami, wśród których znajdują się: osoby przewlekle psychicznie chore, niepełnosprawne intelektualnie, niepełnosprawne fizycznie (wykres 30). Najwyższy udział w ogólnej liczbie niepełnosprawnych mieszkańców placówek stanowili pensjonariusze zakładów dla osób przewlekle psychicznie chorych (w przypadku czterech województw: łódzkiego, małopolskiego, podkarpackiego i świętokrzyskiego udział przekroczył 60%, natomiast w województwie dolnośląskim udział był najniższy i wyniósł 28,0%). W przypadku mieszkańców zakładów dla osób niepełnosprawnych fizycznie ich udział w ogólnej liczbie mieszkańców placówek dla osób z niepełnosprawnościami, nie przekroczył 1% w województwie łódzkim, natomiast w województwie lubuskim był najwyższy i stanowił 17,8%.

Wykres 30. Mieszkańcy zakładów stacjonarnych pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych intelektualnie i fizycznie oraz przewlekle psychicznie chorych w 2024 r.
Chart 30. Residents of stationary social welfare facilities for mentally retarded, physically handicapped and chronically mentally ill in 2024

Liczba mieszkańców zakładów stacjonarnych pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych (intelektualnie, fizycznie i przewlekle psychicznie chorych) na 10 tys. ludności była zróżnicowana w poszczególnych podregionach (mapa 10) – średnia dla Polski w 2024 r. wyniosła prawie 13 osób. W dużych miastach Polski, tj. Szczecinie, Wrocławiu, Warszawie i Poznaniu oraz w podregionach: trójmiejskim, poznańskim i sosnowieckim liczba ta kształtowała się poniżej pięciu osób. Najwięcej osób na 10 tys. mieszkańców, tj. powyżej 30, przebywało w tego typu placówkach w podregionach: ełckim i nyskim.

Mapa 10. Mieszkańcy zakładów stacjonarnych pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych intelektualnie i fizycznie oraz przewlekłe psychicznie chorych na 10 tys. ludności w 2024 r.
 Map 10. Residents of stationary social welfare facilities for mentally retarded, physically handicapped and chronically mentally ill persons per 10 thousand population in 2024

7.2. Świadczenia pieniężne i niepieniężne w ramach systemu pomocy społecznej²¹

7.2. Monetary and non-monetary benefits in social assistance system

Oprócz stacjonarnych form pomocy społecznej realizowana jest również pomoc środowiskowa²² polegająca na udzielaniu świadczeń pieniężnych i niepieniężnych osobom spełniającym określone kryteria i zakwalifikowanym do otrzymania takiej pomocy w miejscu ich zamieszkania. Zmiany w prawodawstwie dokonane w 2004 r. stworzyły dwa nowe, uzupełniające się, ale odrębne systemy wsparcia, tj. system pomocy społecznej i system świadczeń rodzinnych. Prezentowane dalej dane o formach pomocy dotyczą systemu pomocy społecznej²³.

W 2024 r. świadczenia społeczne w ramach zadań własnych i zadań zleconych jednostkom samorządu terytorialnego przyznano na podstawie decyzji 831,7 tys. osób bez względu na liczbę pobieranych świadczeń, ich rodzaj, formę oraz źródło finansowania (o 56,8 tys. osób mniej niż w 2023 r.). Osoby te wchodziły w skład 636,0 tys. rodzin, w których łącznie było 1 218,6 tys. osób.

21 Począwszy od 2012 r. zmienił się zakres prezentowanych danych poprzez wyłączenie informacji na temat pomocy społecznej dla rodzin zastępczych oraz rodzinnych i socjalizacyjnych placówek opiekuńczo-wychowawczych, która jest od 2012 r. regulowana przez ustawę o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

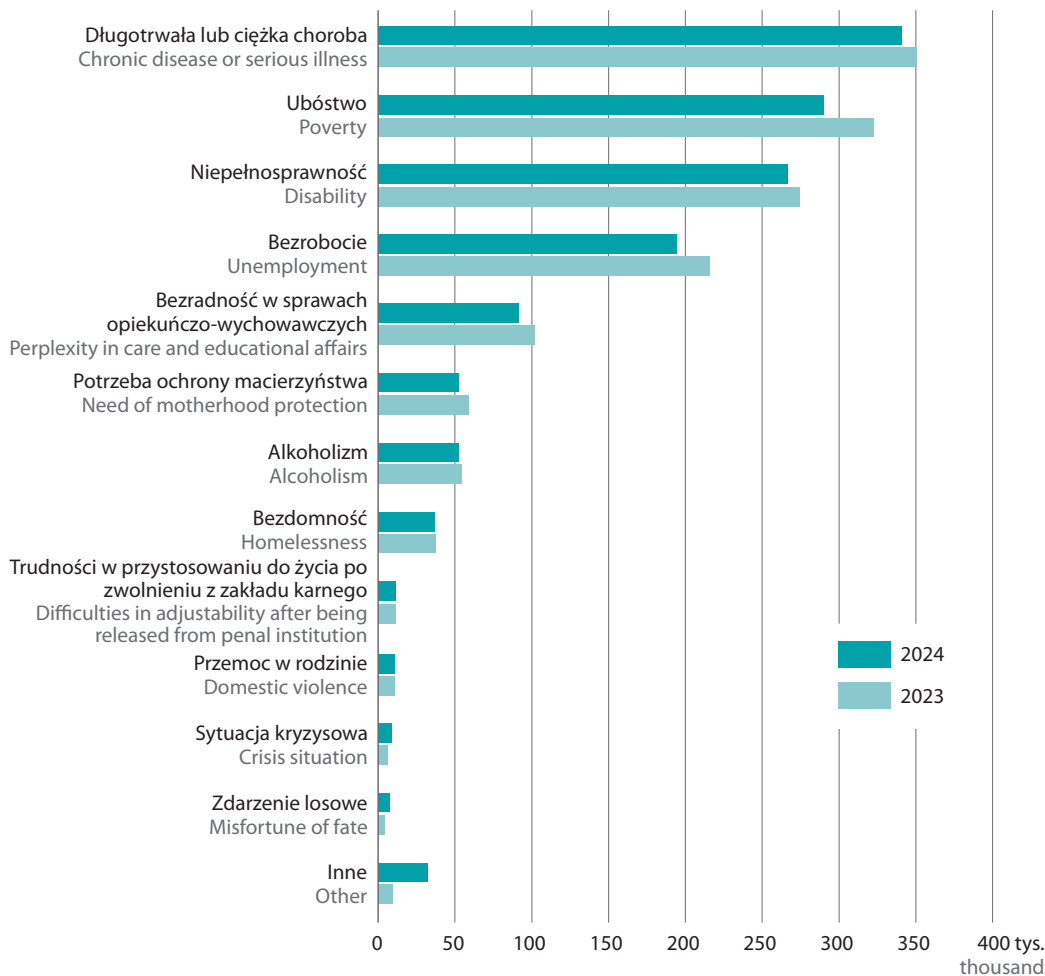
22 Na podstawie wyników badania MRiPS-03 „Sprawozdanie roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za styczeń – grudzień 2024 r.” prowadzonego przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

23 Patrz pkt. 2, str. 84.

Wskaźnik osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej wyniósł w skali kraju 221 osób na 10 tys. ludności (w 2023 r. – 236, w 2022 r. – 241), a uwzględniając wszystkie osoby w rodzinach uzyskujących pomoc – 324 osoby na 10 tys. ludności (w 2023 r. – 351, w 2022 r. – 362).

Wykres 31. Liczba rodzin korzystających, na podstawie decyzji, z pomocy środowiskowej według powodów przyznania tej pomocy

Chart 31. Number of families receiving benefits (on the basis of decision) by reasons

Źródło: dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Source: data of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Jedna rodzina mogła być wykazana kilkakrotnie, jeśli otrzymała pomoc z więcej niż jednego tytułu.

One family could be shown several times if it received help from more than one reason.

Na wykresie 31 przedstawiono liczbę rodzin korzystających z pomocy, według powodów jej przyznania. W kategorii „inne” powody uwzględniono m.in. narkomanię, sieroctwo, klęskę żywiołową lub ekologiczną.

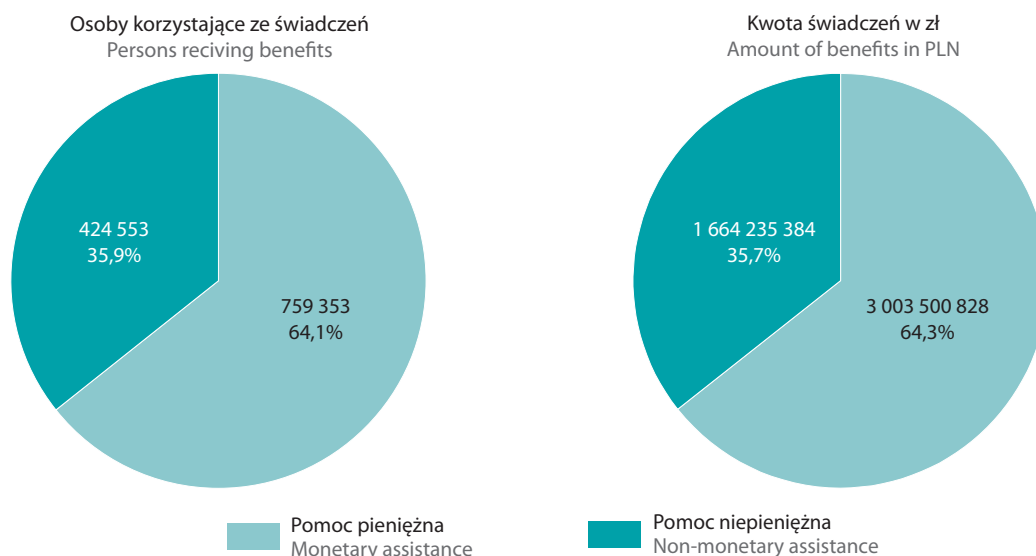
W jednej rodzinie mogło wystąpić kilka przyczyn udzielenia pomocy środowiskowej. W 2024 r. najczęściej pomocy udzielano z powodu:

- długotrwałej lub ciężkiej choroby – 341,0 tys. rodzin, liczących łącznie 536,0 tys. osób;
- ubóstwa – było ono przyczyną przyznania świadczenia dla 290,1 tys. rodzin, które łącznie liczyły 516,7 tys. osób;
- niepełnosprawności – 266,6 tys. rodzin, które łącznie liczyły 423,6 tys. osób;
- bezrobocia – 194,2 tys. rodzin, które łącznie liczyły 433,7 tys. osób;
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego – 91,7 tys. rodzin, w skład których wchodziło łącznie 289,4 tys. osób;
- potrzeby ochrony macierzyństwa – 52,6 tys. rodzin, w skład których wchodziło łącznie 264,4 tys. osób.

Środowiskową pomoc pieniężną stanowią między innymi różnego rodzaju zasiłki np.: stałe, okresowe, celowe, pomoc na usamodzielnienie i kontynuowanie nauki, pomoc dla cudzoziemców. Pomoc niepieniężna obejmuje m.in.: posiłek, schronienie w placówkach dla bezdomnych, ubranie, sprawienie pogrzebu, usługi opiekuńcze, pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej. Osoby potrzebujące mogły otrzymać pomoc zarówno w formie pieniężnej, jak i niepieniężnej. Liczba osób korzystających z obu form pomocy społecznej (wykres 32) wyniosła w 2024 r. – 1 183,9 tys.²⁴ tj. o 73,3 tys. mniej niż w 2023 roku.

Wykres 32. Liczba osób korzystających oraz kwota świadczeń przyznanych na podstawie decyzji według rodzaju pomocy środowiskowej w 2024 r.

Chart 32. Number of persons receiving benefits and amount of benefits (on the basis of decision) by type of assistance in 2024

Źródło: dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.
Source: data of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

W 2024 r. świadczenia w formie pieniężnej otrzymało na podstawie decyzji 759,4 tys. osób (w 2023 r. – 808,5 tys.). Zasiłki stałe wypłacane osobom całkowicie niezdolnym do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności przyznano 158,7 tys. osób, a zasiłki okresowe – 180,9 tys. osób. Około 64% zasiłków okresowych stanowiły te przyznane z powodu braku możliwości zatrudnienia (115,4 tys. osób), prawie 18% udzielono z powodu długotrwałej choroby (31,8 tys. osób) oraz prawie 11% świadczeń – z powodu niepełnosprawności (19,6 tys. osób). Dużą grupę beneficjentów (410,1 tys.) stanowiły osoby korzystające z różnych zasiłków celowych.

²⁴ W przypadku, gdy osoba otrzymała pomoc w formie pieniężnej i niepieniężnej, była liczona podwójnie.

Były one przyznawane z tytułu zaspokojenia niezbędnej potrzeby bytowej, pokrycia części lub całości wydatków na świadczenia zdrowotne, zakupu żywności, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, wykonania drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, pokrycia kosztów pogrzebu. Zasiłki były również przyznawane osobie lub rodzinie, która poniosła straty w wyniku zdarzenia losowego, klęski żywiołowej lub ekologicznej. Pozostałe osoby (9,6 tys.) otrzymały pomoc pieniężną w innych formach.

Świadczenia w formie niepieniężnej przyznano na podstawie decyzji 424,6 tys. osób (w 2023 r. – 448,7 tys.). Był to głównie codzienny gorący posiłek (261,1 tys. osób), usługi opiekuńcze obejmujące zaspokajanie codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, pielęgnację, zapewnienie kontaktów z otoczeniem oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi (126,1 tys. osób), zapewnienie schronienia w noclegowniach i schroniskach dla bezdomnych (30,4 tys. osób), sprawienie pogrzebu zgodnie z wyznaniem zmarłego (5,6 tys. osób), zaopatrzenie w bieliznę, odzież i obuwie (0,4 tys. osób). Pozostałe osoby (0,9 tys.) otrzymały pomoc niepieniężną w innych formach.

W ramach pomocy społecznej organizowanej i świadczonej przez jednostki samorządu terytorialnego (zadania własne i zlecone), a także realizowanej przez powiatowe centra pomocy rodzinie (zadania własne oraz z zakresu administracji rządowej), na pomoc społeczną w 2024 r. wydano łącznie 4 667,7 mln zł (o 959,3 mln zł więcej niż w 2023 r.).

Pomoc pieniężna w 2024 r. wyniosła 3 003,5 mln zł (o 808,0 mln więcej niż w 2023 r.), co stanowiło 64,3% wydatkowanej kwoty ogółem. Z tego na zasiłki stałe przeznaczono 1 354,0 mln zł tj. 45,1% kwoty wydatkowanej na pomoc pieniężną (o 377,5 mln zł więcej niż w 2023 r.), na zasiłki okresowe – 422,6 mln zł (o 64,4 mln zł mniej niż w 2023 r.), na zasiłki celowe – 1 168,9 mln zł (o 485,8 mln zł więcej niż w 2023 r.), a na pozostałe formy pomocy pieniężnej – 58,0 mln zł.

W ramach pomocy niepieniężnej na świadczenia wydano 1 664,2 mln zł, tj. 35,7% kwoty ogółem (o 151,4 mln zł więcej niż w 2023 r.). Na usługi opiekuńcze wraz ze specjalistycznymi usługami opiekuńczymi wydatkowano kwotę 1 068,9 mln zł tj. 64,2% kwoty wydatkowanej na pomoc niepieniężną (o 114,9 mln zł więcej niż w 2023 r.). Na zapewnienie posiłków przeznaczono 324,5 mln zł tj. 19,5% kwoty wydatkowanej na pomoc niepieniężną (o 3,5 mln zł mniej niż w 2023 r.), na zapewnienie schronienia wydano 249,9 mln zł (o 38,4 mln zł więcej niż w 2023 r.), na sprawienie pogrzebu 19,1 mln zł (o 0,7 mln zł więcej niż w 2023 r.). Podobną kwotę jak w roku ubiegłym wydano na ubranie (0,1 mln zł). Na pozostałe formy pomocy niepieniężnej wydatkowano – 1,7 mln zł.

7.2.1. Porównania świadczeń pomocy społecznej²⁵ między województwami

7.2.1. Comparison of social assistance benefits between voivodships

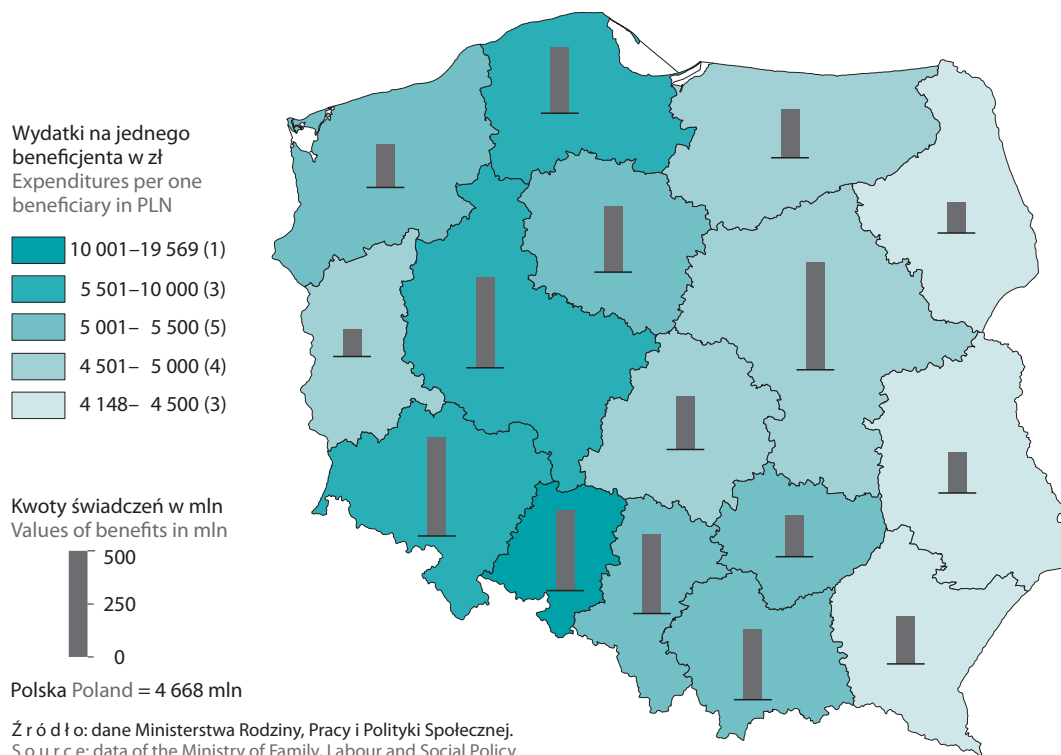
Celem niniejszego rozdziału jest charakterystyka województw pod względem pomocy społecznej, udzielonej w 2024 r. przez zlokalizowane na ich terenie ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie. Wyniki analiz skali poniesionych wydatków oraz rozmieszczenia beneficjentów zostały wzbogacone o porównania z sytuacją w latach 2010–2023.

W 2024 r. najwyższa kwota świadczeń z systemu pomocy społecznej została wydatkowana w województwie mazowieckim i wyniosła 505,3 mln zł, a najniższa w województwie lubuskim – 128,9 mln zł (mapa 11).

W przeliczeniu na jednego beneficjenta najniższą przeciętną wartością wsparcia charakteryzowało się woj. podlaskie (4 148 zł), najwyższą województwo opolskie (19 569 zł). Średnia wartość wsparcia dla Polski wyniosła 5 612 zł.

²⁵ Niniejsza analiza została opracowana na podstawie danych zbiorczych ze sprawozdań resortowych MRiPS-03 za okres I - XII 2024 r., które sporządzają ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie. Ludność wg miejsca zamieszkania i stanu w dniu 30 VI 2024 r. została ustalona na podstawie danych zamieszczonych w Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Mapa 11. Wydatki roczne z systemu pomocy społecznej według województw w 2024 r.
Map 11. Annual expenditures from social assistance system by voivodships in 2024

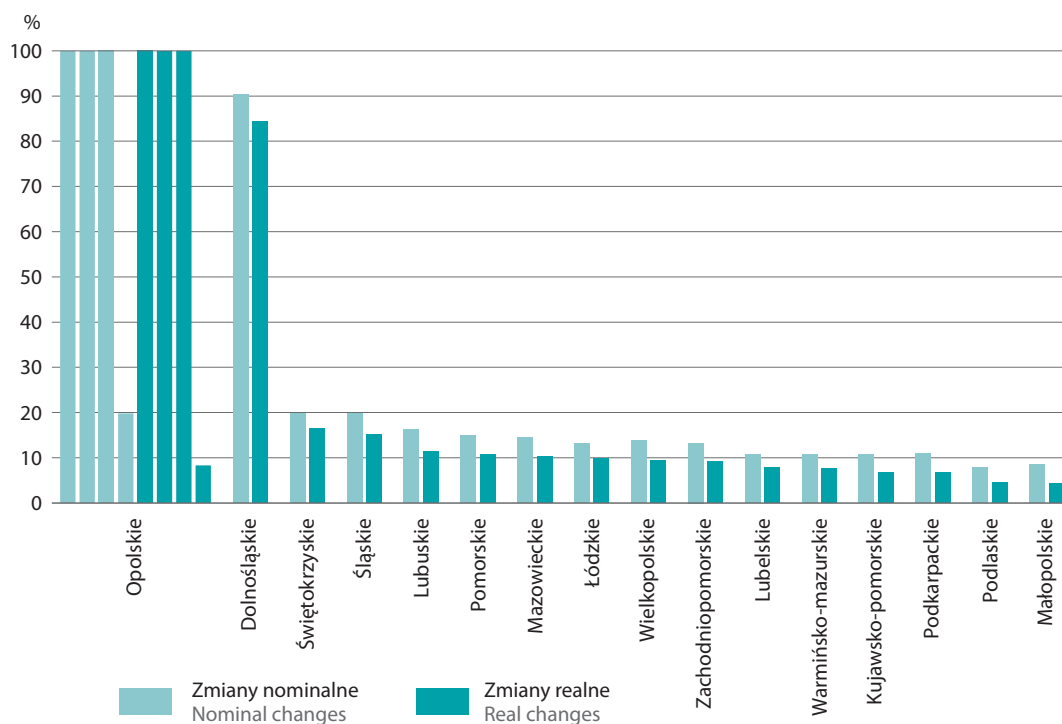

Wysokość wparcia w przeliczeniu na jednego mieszkańca województwa wahała się od 86 zł w województwie śląskim do 404 zł w województwie opolskim. Średnia dla Polski wyniosła 124 zł.

W 2024 r. we wszystkich województwach suma wydatków była wyższa niż w roku poprzednim (wykres 33), a największy wzrost odnotowano w województwie opolskim (o 319,8%). W następnej kolejności wzrost dotyczył województwa dolnośląskiego (o 90,4%). Są to województwa najbardziej dotknięte powodzią w 2024 r., w których zasiłki celowe na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną wyniosły prawie 0,5 mld zł. W pozostałych województwach kwoty wydatków w 2024 r. odnotowały wzrosty poniżej 20% analogicznej kwoty w 2023 r., a najmniejszy wzrost wydatków na świadczenia wystąpił w województwie podlaskim (o 7,9%).

Wykres 33. Nominalne i realne zmiany wydatków z systemu pomocy społecznej między 2024 r. a 2023 r. według województw

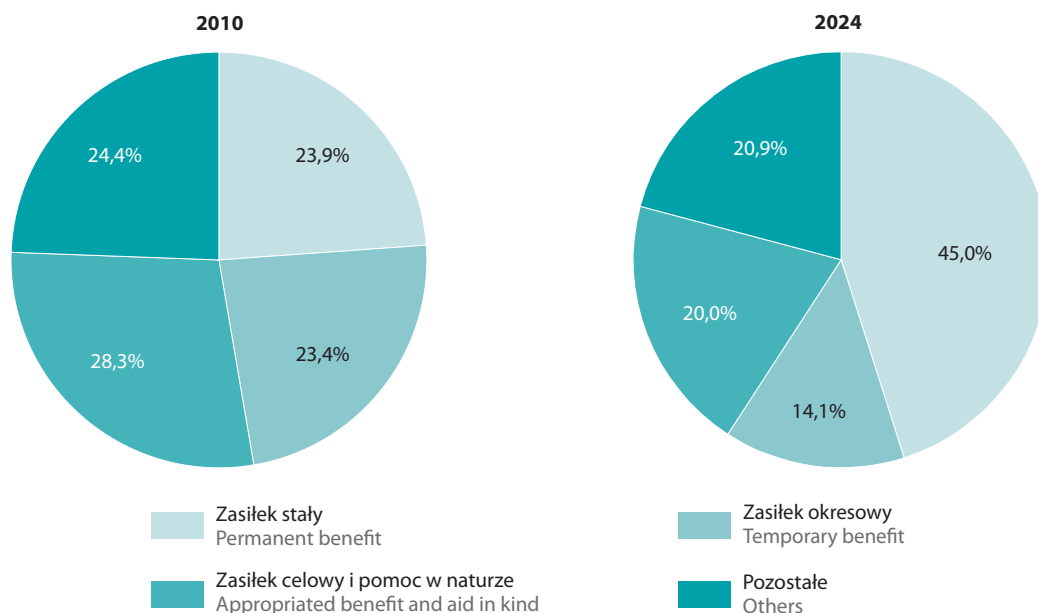
Chart 33. Nominal and real changes of expenditures from social assistance system between 2024 and 2023 by voivodships

Źródło: dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.
Source: data of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Uwzględnienie wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych, który w 2024 r. wahał się w województwach między 102,8 a 104,4 – prowadzi do zbliżonych wniosków. Wskazują one na realny wzrost wydatków we wszystkich województwach. Najwyższy realny wzrost wydatków w porównaniu z rokiem poprzednim dotyczył województwa opolskiego (o 308,4%). W następnej kolejności wzrost dotyczył województwa dolnośląskiego (o 84,3%). Są to województwa najbardziej dotknięte powodzią w 2024 r. Natomiast najniższy realny wzrost wydatków cechował województwo małopolskie (o 4,2%). W pozostałych województwach realny wzrost wydatków wyniósł między 4,5% a 16,4%.

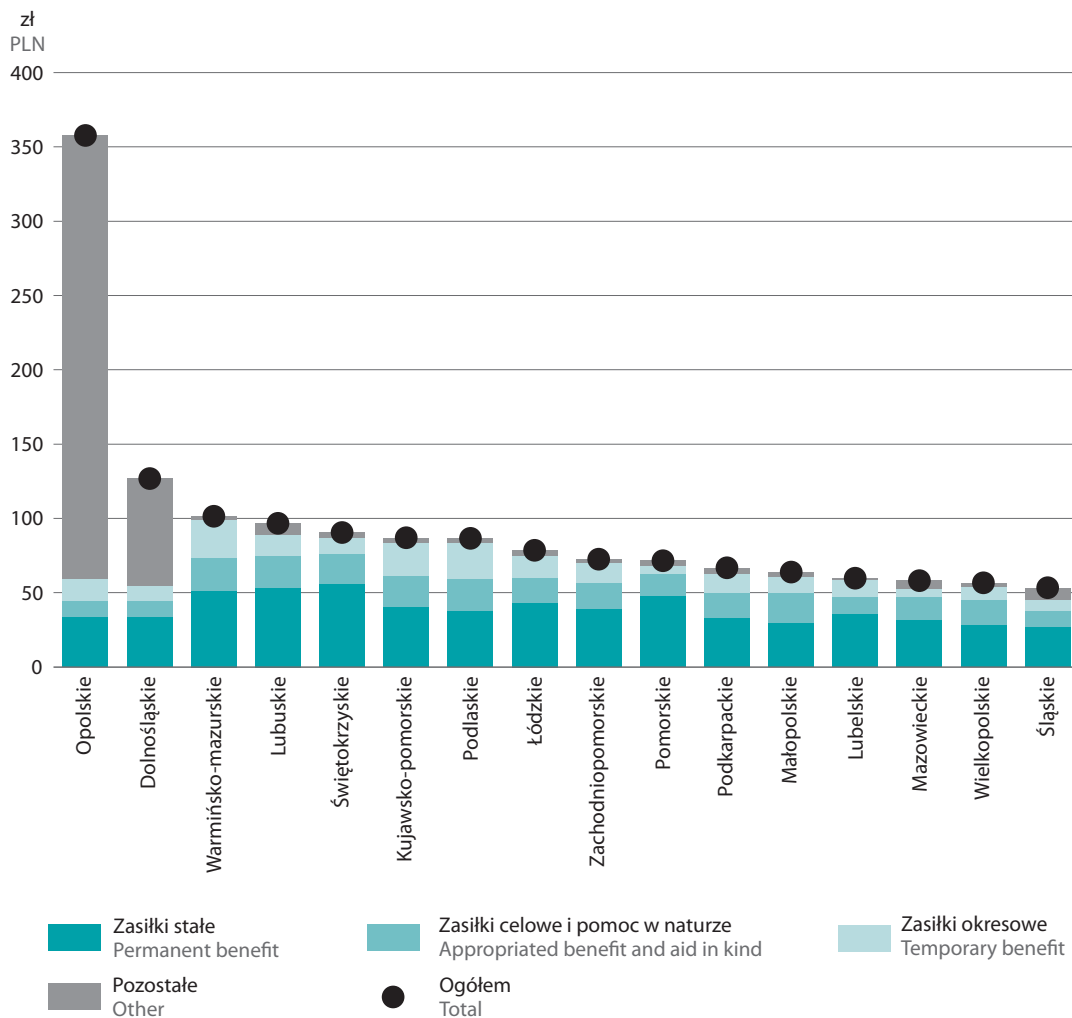
Wykres 34. Wydatki na świadczenia pieniężne
Chart 34. Expenditures on monetary benefits

Źródło: dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.
 Source: data of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

W latach 2010–2024 struktura wydatków na świadczenia pieniężne zmieniała się (wykres 34). Początkowo zasiłki (stałe, okresowe, celowe i w naturze) stanowiły około 75% wszystkich świadczeń pieniężnych, a od 2012 r. ich udział zwiększył się do ponad 90%, aby w 2024 r. zmniejszyć się ponownie do 79%. W województwach ich udział wahał się od 16,5% w województwie opolskim do 98,1% w województwie lubelskim. W latach 2014–2024 zmniejszał się udział zasiłków okresowych, z 36,5 % w 2014 r. do 14,1% w 2024 r. Udział zasiłków stałych wzrastał do 2019 r., a w latach 2020–2024 wahał się od 42,8% do 45,4%. Mimo zmian w strukturze wydatków na świadczenia pieniężne, zasiłek stały stanowił największą część środków finansowych w latach 2015–2024.

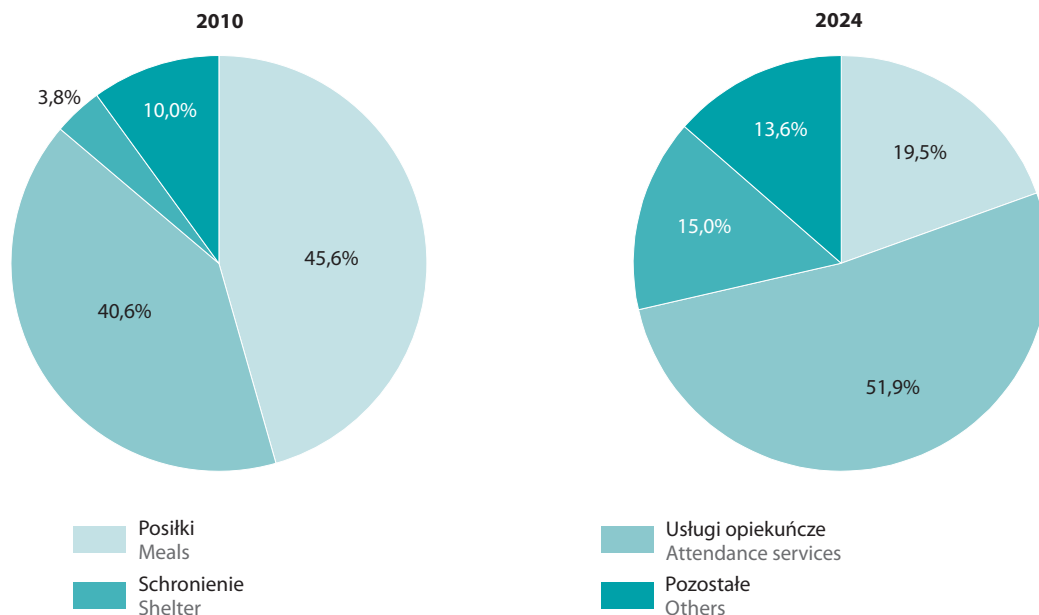
Wykres 35. Wydatki na świadczenia pieniężne na jednego mieszkańca według województw w 2024 r.
Chart 35. Expenditure on monetary benefits per capita by voivodships in 2024

Źródło: dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.
 Source: data of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

W 2024 r. w przeliczeniu na jednego mieszkańca wydatki na świadczenia w formie pieniężnej były najwyższe w województwie opolskim i wyniosły średnio 358 zł, natomiast najniższe w województwie śląskim – 53 zł (wykres 35). W 2 województwach: dolnośląskim i opolskim wydano prawie 474 mln zł na zasiłki celowe pieniężne z klęskami żywiołowymi, które stanowiły ponad 93% ogólnej kwoty wydatków na te świadczenia pieniężne w Polsce (gwałtowne opady deszczu i wezbranie rzek doprowadziły do powodzi, która dotknęła tereny południowo-zachodniej Polski).

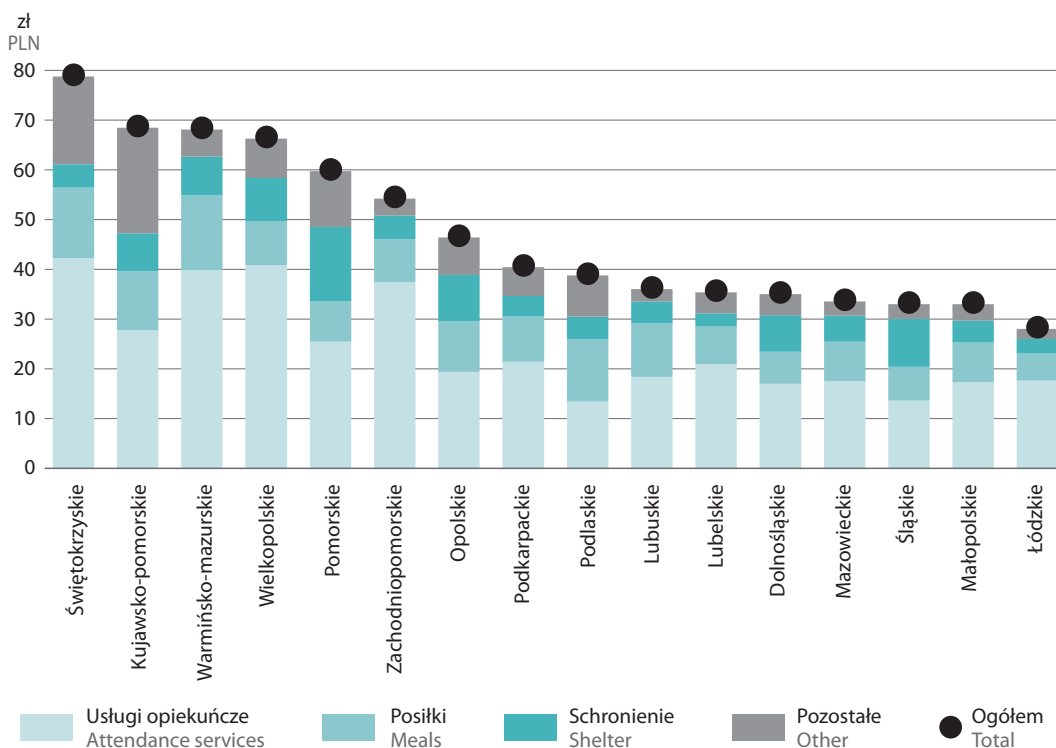
Wykres 36. Wydatki na świadczenia niepieniężne
Chart 36. Expenditures on non-monetary benefits

Źródło: dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.
 Source: data of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Na pomoc niepieniężną składają się przede wszystkim posiłki i usługi opiekuńcze (wykres 36). W latach 2010–2024 wydatki na te świadczenia łącznie, miały najwyższy udział w wydatkach na pomoc niepieniężną – w 2010 r. stanowiły 86,2% a w 2024 r. – 71,4%. Jednocześnie ponad 2-krotnie spadł udział wydatków na posiłki (z 45,6% w 2010 r. do 19,5% w 2024 r.), podczas gdy zwiększała się część przeznaczona na usługi opiekuńcze (z 40,6% w 2010 r. do 51,9% w 2024 r.). Odnotowano również prawie 4-krotny wzrost odsetka wydatków na schronienie (z 3,8% w 2010 r. do 15,0% w 2024 r.).

Wykres 37. Wydatki na świadczenia niepieniężne na jednego mieszkańca według województw w 2024 r.
Chart 37. Expenditure on non-monetary benefits per capita by voivodships in 2024

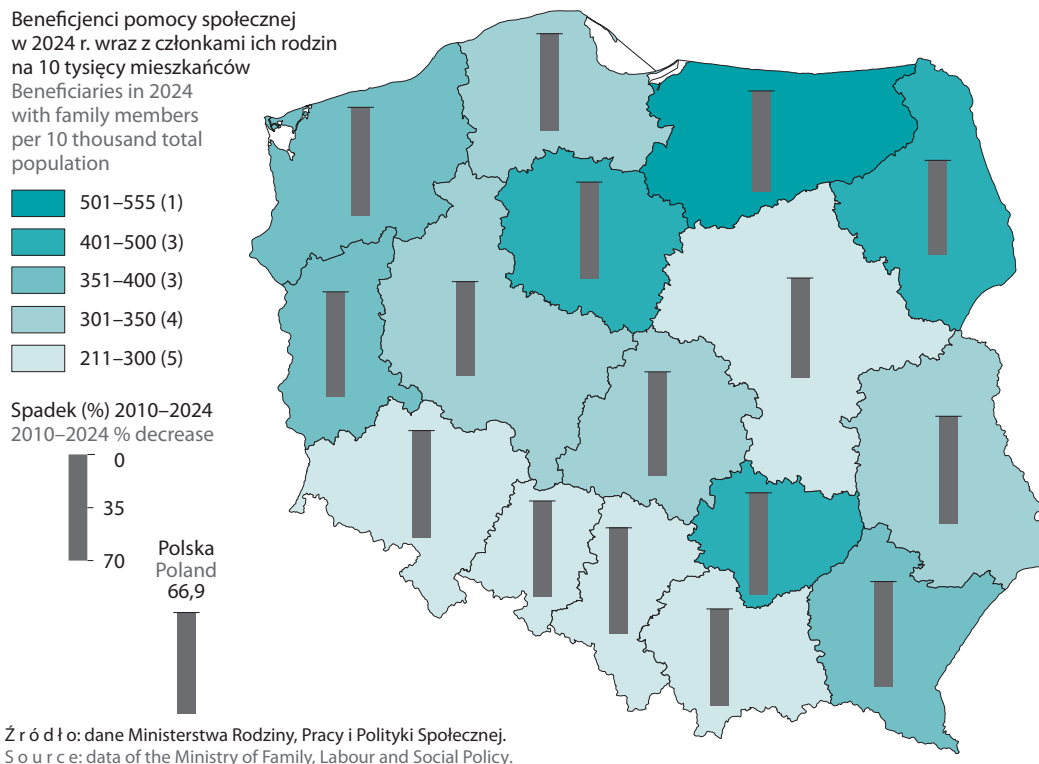
Źródło: dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.
 Source: data of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

W przypadku świadczeń niepieniężnych najwyższe kwoty w przeliczeniu na jednego mieszkańca – przedstawione na wykresie 37 – odnotowano w województwie świętokrzyskim (79 zł). Na drugim krańcu osi wydatków znalazło się województwo łódzkie, w którym analogiczne sumy były ponad dwa i pół razy niższe (28 zł).

Posiłki przyznawano przede wszystkim dzieciom, które stanowiły od 63,9% wszystkich beneficjentów posiłków w województwie opolskim do 93,9% w województwie podkarpackim.

Rozmieszczenie beneficjentów w województwach w 2024 r. było istotnie zróżnicowane. Wskaźnik liczby osób, którym przyznano decyzją świadczenie niezależnie od rodzaju na 10 tys. mieszkańców (dla Polski wynoszący 221 osób) był najwyższy w województwie warmińsko-mazurskim i wyniósł 372 osoby, a najniższy w województwie śląskim (159 osób). W pozostałych województwach wartość wahała się od 171 osób w województwie dolnośląskim do 311 osób w województwie świętokrzyskim.

Mapa 12. Beneficjenci pomocy społecznej wraz z członkami ich rodzin
Map 12. Social assistance beneficiaries with family members

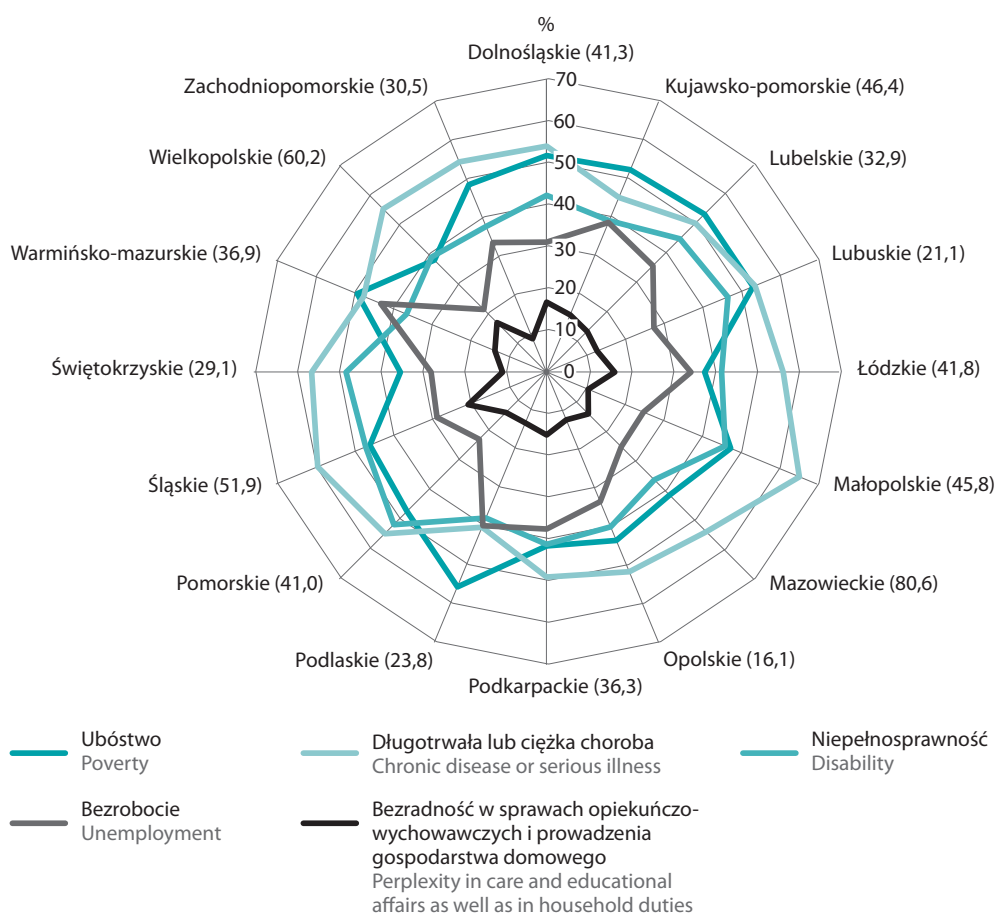

Łączna liczba beneficjentów może być rozumiana dwojako. Po pierwsze, jako liczba osób, którym przyznano świadczenie. W drugim przypadku uwzględnia się również wszystkich członków rodzin osób, do których była adresowana pomoc. Wynika to z faktu, że świadczenia pomocy społecznej są przyznawane między innymi w oparciu o analizę sytuacji materialnej wnioskodawcy i osób mu najbliższych. Tym samym zakłada się, że wsparcie społeczne wpływa na sytuację bytową wszystkich członków rodziny. Najwyższy wskaźnik świadczeniobiorców rozumianych w ten sposób, przypadających na 10 tys. mieszkańców, odnotowano w województwie warmińsko-mazurskim, gdzie wyniósł on 555 (mapa 12). Oznacza to, że z pomocy skorzystał co osiemnasty mieszkaniec. Najniższy wskaźnik charakteryzował województwo śląskie (211). Największy spadek liczby beneficjentów i członków ich rodzin przypadający na 10 tys. mieszkańców w porównaniu do 2010 r. zaobserwowano w województwie warmińsko-mazurskim (o 992) a najmniejszy w województwie opolskim (o 445).

W okresie analizowanych lat 2010–2024 zaobserwowano zmniejszenie liczby beneficjentów oraz członków ich rodzin z 3 681,5 tys. do 1 218,6 tys. (o 66,9%). Największy spadek (o 71,2%) wystąpił w województwie zachodniopomorskim, w którym liczba beneficjentów oraz członków ich rodzin zmalała z 199,5 tys. do 57,4 tys. Najmniejsza zmiana (o 62,2%) miała miejsce w województwie podlaskim, w którym liczba beneficjentów oraz członków ich rodzin zmniejszyła się z 134,5 tys. do 50,8 tys.

Wykres 38. Rodziny beneficjentów pomocy społecznej według przyczyn ubiegania się o pomoc oraz według województw w 2024 r.

Chart 38. Families of beneficiaries of social assistance by causes of applying for help in voivodships in 2024

Uwaga. W nawiasach podano ogólną liczbę rodzin beneficjentów w tysiącach.

Note. Total number of families of beneficiaries in brackets in thousand.

Źródło: dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Source: data of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Procentowy udział rodzin otrzymujących pomoc według najczęściej występujących przyczyn w ogólnej liczbie rodzin beneficjentów każdego województwa zaprezentowano na wykresie 38²⁶. Największa część rodzin beneficjentów deklarowała, że powodem, dla którego potrzebują pomocy, była w 2024 r. długotrwała lub ciężka choroba. W województwach: kujawsko-pomorskim, lubelskim, lubuskim, podlaskim i warmińsko-mazurskim ubóstwo było najczęstszą przyczyną ubiegania się o pomoc. Największy odsetek rodzin deklarujących niepełnosprawność jako powód ubiegania się o pomoc odnotowano w województwie pomorskim (51,6%), bezrobocie w województwie warmińsko-mazurskim (42,9%), a bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w województwie śląskim (20,3%).

26 Jedna rodzina mogła wskazać więcej niż jedną przyczynę ubiegania się o pomoc.

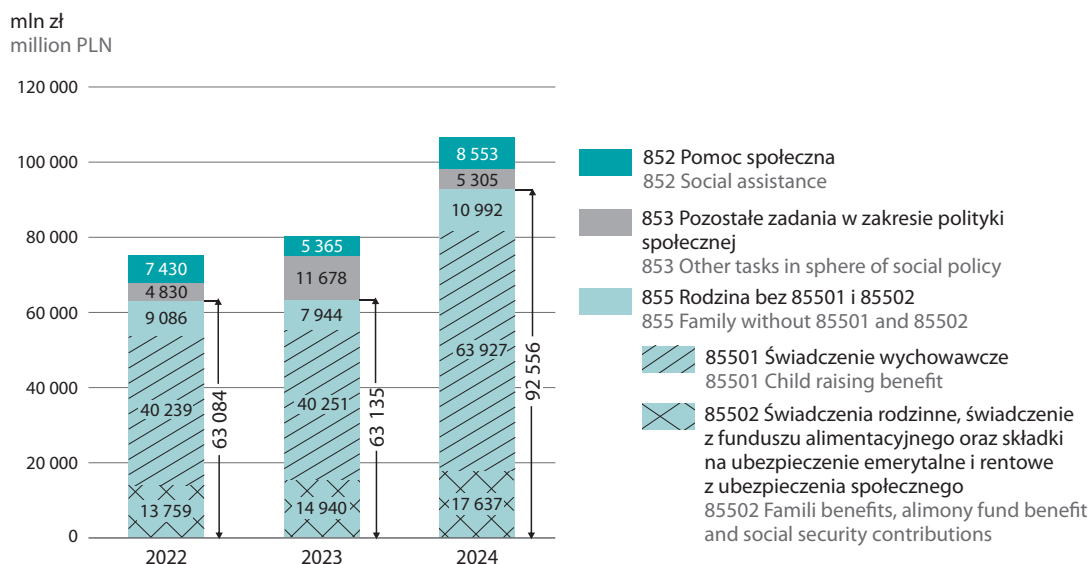
7.3. Wydatki budżetu państwa w działach klasyfikacji budżetowej: „Pomoc społeczna”, „Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej” i „Rodzina”

7.3. Expenditures of the state budget in budget classification: “Social assistance”, “Other tasks in sphere of social policy”, “Family”

W 2024 r. łączna kwota wydatków z budżetu państwa w działach: „852 Pomoc społeczna”, „853 Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej” i „855 Rodzina” wyniosła 106 414 mln zł, czyli 12,8% ogółu wydatków budżetu (12,2% w 2023 r.). Rozdysponowano o 26 236 mln zł (o 32,7%) więcej środków niż w 2023 r. Wzrost ten związany był z przekazaniem z budżetu państwa wyższej dotacji na świadczenie wychowawcze. W 2024 r. na wypłatę świadczenia wychowawczego wydatkowano w budżecie Państwa o 23 676 mln zł (o 58,8%) więcej niż w 2023 r. Struktura wydatków z budżetu państwa w działach „Pomoc społeczna”, „Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej” oraz „Rodzina” została przedstawiona na wykresie 40. W 2024 r. z wydatków w działach „Pomoc społeczna”, „Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej” oraz „Rodzina” przeciętnie na 1 mieszkańca Polski przypadało łącznie 2 833 zł, wobec 2 127 zł w 2023 r.

Wykres 39. Wydatki z budżetu państwa w działach „Pomoc społeczna”, „Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej” i „Rodzina”^a

Chart 39. Expenditures of the state budget in budget divisions “Social assistance”, “Other tasks in sphere of social policy”, “Family”^a

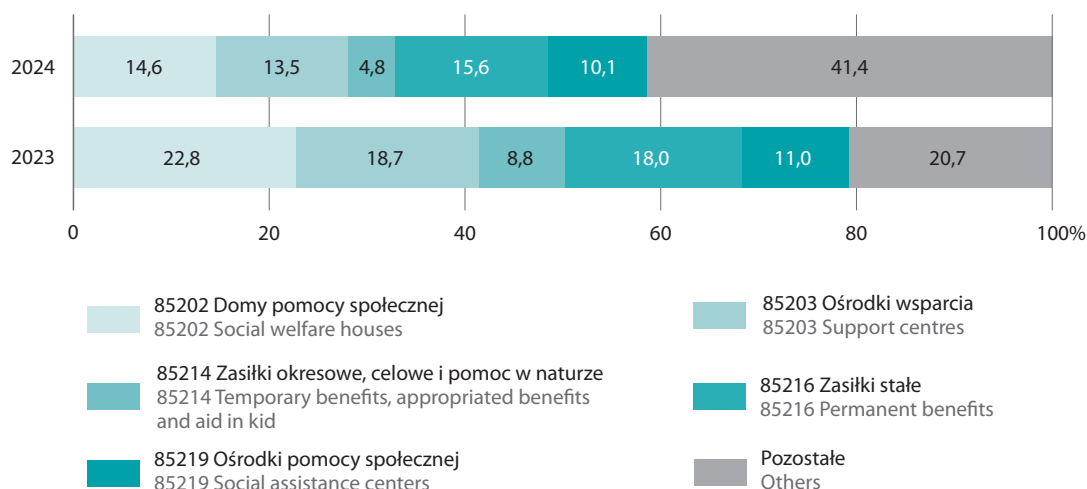
Źródło: dane Ministerstwa Finansów.

Source: data of the Ministry of Finance.

^a Dział 855 wprowadzony od 1 stycznia 2017 r. (Dz.U. z 2016 r. poz. 1121).

^a Since January 1, 2017 includes budget division 855 (Journal of Laws 2016, item 1121).

Wykres 40. Struktura wydatków z budżetu państwa w dziale „Pomoc społeczna”
Chart 40. Structure of state budget expenditures in budget division “Social assistance”

Źródło: dane Ministerstwa Finansów.
 Source: data of the Ministry of Finance.

W dziale „Pomoc społeczna” wydatki wyniosły 8 553 mln zł i były o 3 188 mln zł (o 59,4%) wyższe niż w 2023 r. Wydatki na zasiłki okresowe, celowe i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (za osoby, które rezygnują z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny) wyniosły 411 mln zł (o 62 mln zł mniej, niż w 2023 r.). Z kolei wyższe niż przed rokiem (o 364 mln zł) były wydatki na zasiłki stałe – 1 331 mln zł, wobec 968 mln zł w 2023 r.

W 2024 r. na finansowanie domów pomocy społecznej przekazano 1 246 mln zł (o 25 mln zł więcej, niż w 2023 r.). Zanotowano dalszy wzrost wydatków na ośrodki wsparcia oraz usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, na które wydatkowano odpowiednio – 1 156 mln zł (o 150 mln zł więcej) i 275 mln zł (o 43 mln zł więcej).

Wzrosły również znacznie, o 270 mln zł, wydatki na ośrodki pomocy społecznej (861 mln zł) i o 34 mln zł wydatki przeznaczone na pomoc dla cudzoziemców (168 mln zł).

W 2024 r. widoczny jest bardzo duży wzrost wydatków na usuwanie klęsk żywiołowych, tj. 896 mln zł, wobec 1 mln zł w 2023 r. Wynika to z wprowadzenia stanu klęski żywiołowej na części terytorium Polski w okresie od 16 września do 16 października 2024 r. w związku z wystąpieniem poważnych skutków powodzi na terenach południowo-zachodniej Polski.

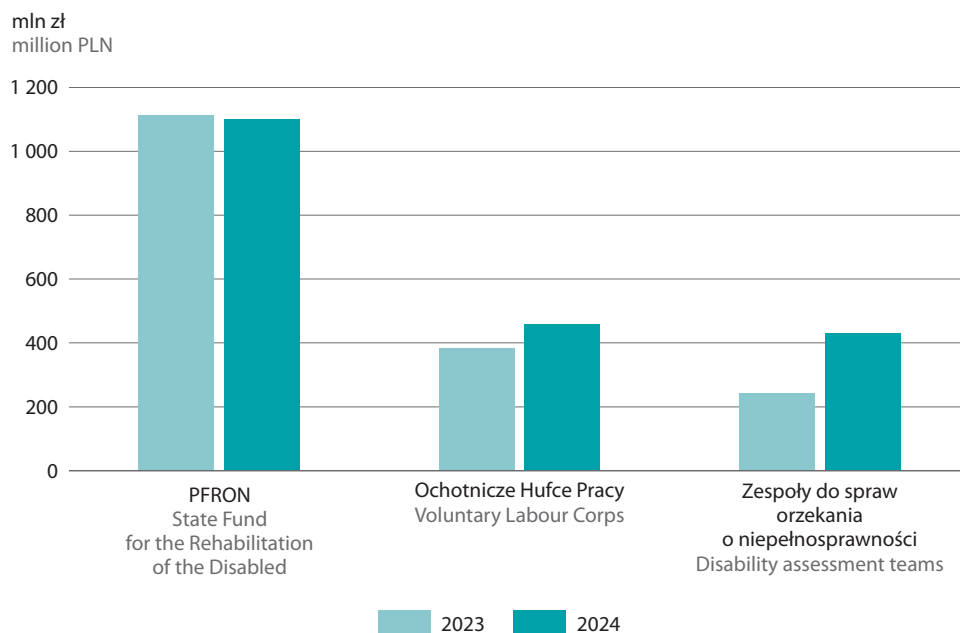
Wzrost w dziale „Pomoc społeczna” spowodowany był również zwiększeniem wydatków w rozdziale pozostała działalność (85295) – na dotacje celowe przekazywane z budżetu państwa na realizację zadań bieżących z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych gminie ustawami (z 116 mln zł w 2023 r. na 750 mln zł w 2024 r.).

W 2024 r. został wprowadzony bon energetyczny (jednorazowe dofinansowanie dla gospodarstw domowych do rachunków za energię elektryczną), który został wypłacony w ramach rozdziału dodatki mieszkaniowe (85215). W związku z tym w 2024 r. wydatki w tym dziale wyniosły 764 mln zł, a w 2023 r. 122 zł.

W 2024 r. z wydatków w dziale „Pomoc społeczna” na 1 mieszkańca Polski przypadało 228 zł, wobec 142 zł w 2023 r.

Wykres 41. Wydatki z budżetu państwa w dziale „Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej” według wybranych rozdziałów budżetowych

Chart 41. Expenditures of the state budget in budget division “Other tasks in sphere of social policy” by selected budget chapters

Źródło: dane Ministerstwa Finansów.
Source: data of the Ministry of Finance.

Wydatki w dziale „Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej” zamknęły się kwotą 5 305 mln zł i były o 6 373 mln zł niższe od wydatków z 2023 r. W poprzednim roku był z kolei widoczny znaczny wzrost wydatków w tym dziale o 6 848 mln zł. Tak wysoki spadek wydatków w 2024 r. był spowodowany zmniejszeniem wydatków w rozdziale Fundusz Solidarnościowy²⁷ (85326). W 2024 r. z budżetu państwa przekazano 2 637 mln zł tj. o 6 880 mln zł mniej (o 54,6%) na Fundusz Solidarnościowy, który finansowany jest nie tylko z dotacji budżetu państwa, lecz także m.in. ze składek ZUS i daniny solidarnościowej. Na spadek ten miało wpływ również zmniejszenie kwot przekazanych do Wojewódzkich Urzędów Pracy z 45 mln zł w 2023 r. do 51 tys. zł w 2024 r.

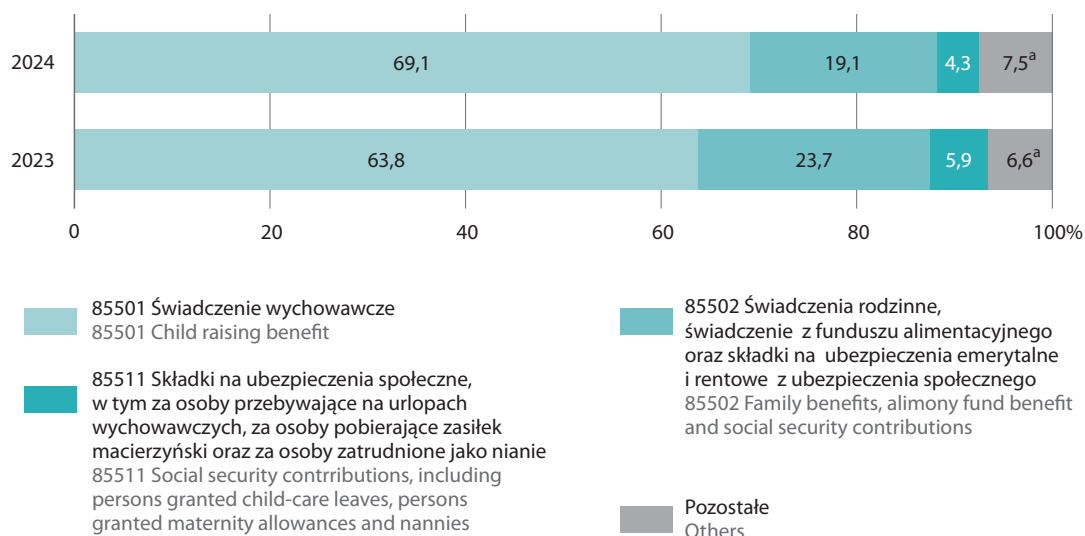
W dziale „Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej” wysokie kwoty przekazano do Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz do Ochotniczych Hufców Pracy, na które wydatkowano odpowiednio – 1 097 mln zł (o 16 mln zł mniej) i 459 mln zł (o 77 mln więcej). W ramach tego działu zwiększyły się również wydatki na Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności, na które wydatkowano 429 mln zł (o 186 mln zł więcej).

Na usuwanie klęsk żywiołowych, w związku z wystąpieniem skutków przebytej powodzi (rozdział 85378), przeznaczono 147 mln zł.

W 2024 r. z wydatków w dziale „Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej” na 1 mieszkańca Polski przypadało średnio 141 zł, wobec 310 zł w 2023 r.

27 Dz.U. 2018 poz. 2192.

Wykres 42. Struktura wydatków z budżetu państwa w dziale „Rodzina”
Chart 42. Structure of state budget expenditures in budget division “Family”

a W tym Rodzinny Kapitał Opiekuńczy 2023 r. – 3,4%; 2024 r. – 2,0%.

a Of which Family Care Capital 2023 – 3.4%; 2024 – 2.0%.

Źródło: dane Ministerstwa Finansów.

Source: data of the Ministry of Finance.

W dziale „Rodzina”, w którym skumulowane zostały środki przeznaczone na wsparcie rodzin z dziećmi zrealizowano wydatki w kwocie 92 556 mln zł (o 29 421 mln zł więcej, niż w 2023 r.). Najwięcej środków z tego działu (69,1%) przeznaczono na wypłaty świadczenia wychowawczego – 63 927 mln zł²⁸. Wzrost ten wynika z podniesienia (od 1 stycznia 2024 r.) kwoty świadczenia z 500 zł do 800 zł na każde dziecko w wieku do 18 lat. Z kolei na wypłaty świadczeń rodzinnych, świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz na składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego za osoby otrzymujące świadczenie pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy oraz zasiłek dla opiekuna (łącznie z kosztami obsługi świadczeń) wydatkowano 17 637 mln zł (19,1% wydatków). W ramach tego działu sfinansowano również składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe za osoby przebywające na urloпах wychowawczych, za osoby pobierające zasiłki macierzyńskie oraz za osoby zatrudnione jako nianie (4 013 mln zł). Niższe niż przed rokiem (o 335 mln zł) były wydatki na rodzinny kapitał opiekuńczy (RKO) – 1 825 mln zł, wobec 2 160 mln zł w 2023 r.

Od 1 stycznia 2024 r. wprowadzone zostało świadczenie wspierające, przysługujące dorosłym osobom niepełnosprawnym, które ukończyły 18 lat. Na jego wypłatę przeznaczono 2 740 mln zł.

W dziale „Rodzina” w związku z wystąpieniem skutków powodzi w 2024 r. przeznaczono na usuwanie skutków klęsk żywiołowych 35 tys. zł (rozdział 85578).

W 2024 r. z wydatków w dziale „Rodzina” na 1 mieszkańca Polski przypadało średnio 2 464 zł, wobec 1 675 zł w 2023 r.

28 Łącznie z kosztami realizacji świadczenia.

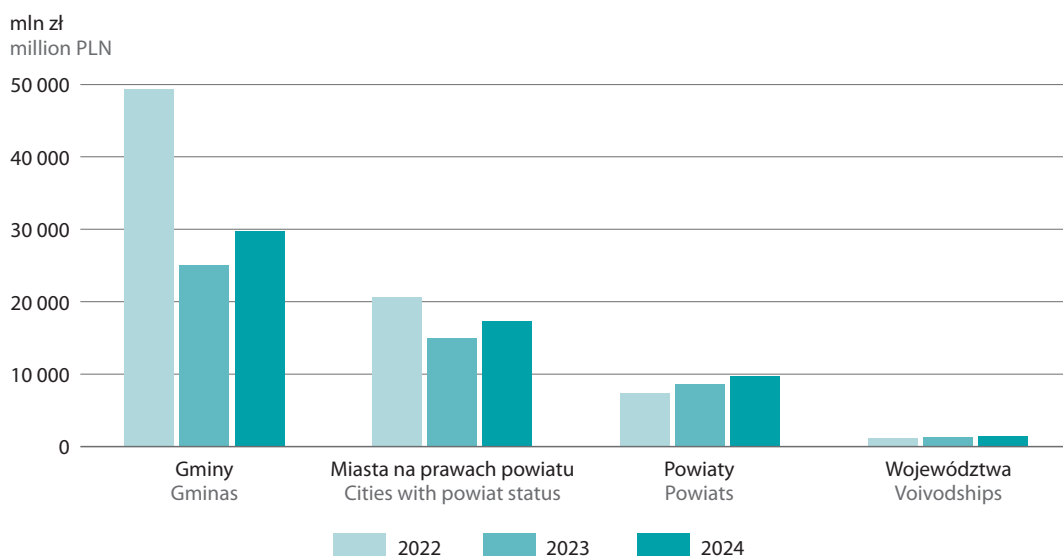
7.3.1. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego w działach klasyfikacji budżetowej: „Pomoc społeczna”, „Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej” oraz „Rodzina”

7.3.1. Expenditures of local government entities in budget classification: "Social Assistance", "Other tasks in sphere of social policy", "Family"

W 2024 r. na finansowanie zadań w ramach działów „Pomoc społeczna”, „Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej” oraz „Rodzina” z budżetów jednostek samorządowych wszystkich kategorii (gmin, miast na prawach powiatu, powiatów i województw) przekazano (wraz ze środkami otrzymanymi z budżetu państwa) łącznie 58 521 mln zł, czyli o 8 531 mln zł, tj. o 17,1% więcej, niż przed rokiem. Udział wydatków z tych działów w strukturze wydatków budżetowych jednostek samorządowych ogółem stanowił 13,5% (13,0% w 2023 r.). Wzrost tego typu wydatków odnotowano we wszystkich kategoriach jednostek samorządowych, największy w gminach (o 4 758 mln zł), zaś najmniejszy w województwach (o 224 mln zł). Na 1 mieszkańca Polski, z wydatków w działach „Pomoc społeczna”, „Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej” oraz „Rodzina” poniesionych przez jednostki samorządowe w 2024 r. przypadało przeciętnie 1 558 zł (w 2023 r. – 1 326 zł).

Wykres 43. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego w działach „Pomoc społeczna”, „Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej”, „Rodzina”

Chart 43. Expenditures of local government entities in budget divisions "Social Assistance", "Other tasks in sphere of social policy", "Family"

Źródło: dane Ministerstwa Finansów.
Source: data of the Ministry of Finance.

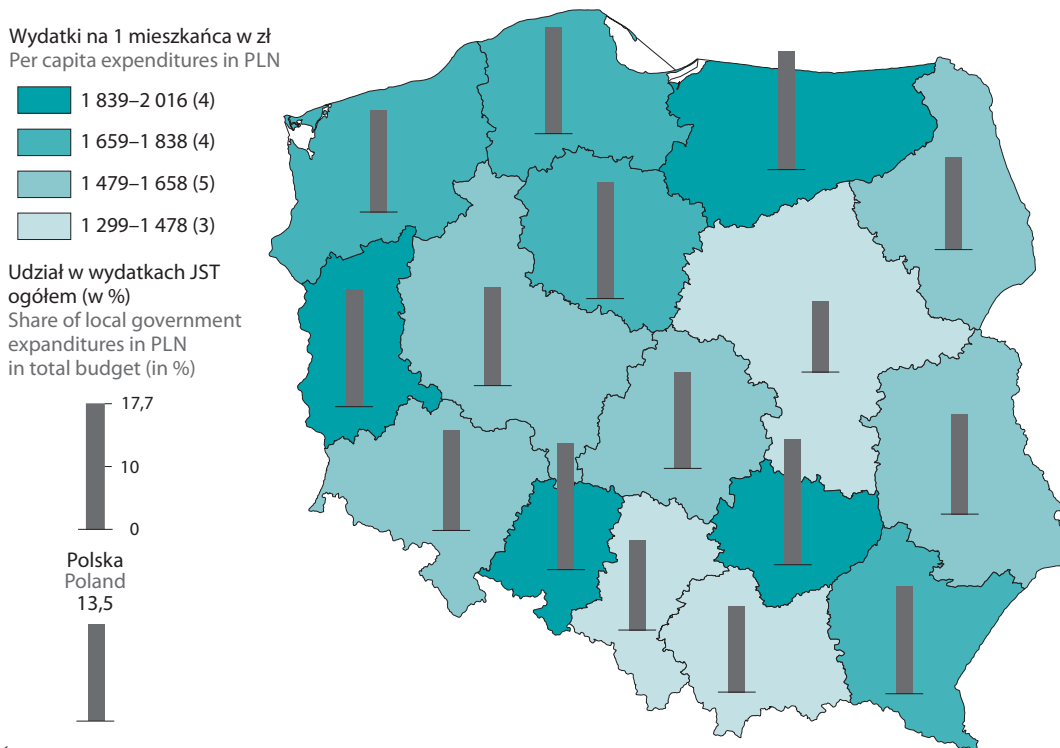
W dziale „Pomoc społeczna” zrealizowano 26 808 mln zł (45,8% łącznych wydatków jednostek samorządu terytorialnego w działach „Pomoc społeczna”, „Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej” oraz „Rodzina”), a w dziale „Rodzina” – 27 239 mln zł (46,5%) i było to więcej niż w roku poprzednim odpowiednio o 5 361 mln zł i 4 545 mln zł. W dziale „Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej” wydatkowano 4 474 mln zł (7,7%) i było to mniej niż w roku poprzednim o 1 376 mln zł.

Najwięcej środków na finansowanie zadań z zakresu pomocy społecznej i wsparcia rodzin przeznaczono w przeliczeniu na 1 mieszkańca w województwie opolskim (2 016 zł), które szczególnie ucierpiało podczas powodzi w 2024 roku. Następnie były to tak jak w latach poprzednich województwa: świętokrzyskie (1 958 zł), lubuskie (1 911 zł), warmińsko-mazurskie (1 877 zł), kujawsko-pomorskie (1 818 zł) i pomorskie (1 712 zł).

W województwie opolskim wydatki zrealizowane w działach „Pomoc społeczna”, „Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej” oraz „Rodzina” miały również największy udział w łącznych wydatkach budżetów (17,7%). Wydatki na 1 mieszkańca oraz udział wydatków w działach: „Pomoc społeczna”, „Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej” oraz „Rodzina” w wydatkach ogółem jednostek samorządowych ilustruje mapa 12.

Mapa 13. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego w działach „Pomoc społeczna”, „Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej” oraz „Rodzina” na 1 mieszkańca w 2024 r.

Map 13. Expenditure of local government entities in the budget divisions „Social Assistance”, „Other tasks in sphere of social policy”, „Family” per capita in 2024

Źródło: dane Ministerstwa Finansów.

Source: data of the Ministry of Finance.

Z budżetów gmin w 2024 r. wydatkowano łącznie 29 862 mln zł (dział 852 – 12 733 mln zł, dział 853 – 485 mln zł, dział 855 – 16 644 mln zł), co stanowiło 51,0% łącznych wydatków budżetów samorządów terytorialnych. Ponad 45,3% łącznej kwoty wydatków w tych trzech działach przekazano w gminach na realizację świadczeń rodzinnych (łącznie z kosztami realizacji świadczeń). Wpłaty świadczeń rodzinnych, świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego wyniosły 13 534 mln zł.

Z budżetów miast na prawach powiatu wydatki w działach „Pomoc społeczna”, „Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej” oraz „Rodzina” w 2024 r. wyniosły łącznie 17 361 mln zł (dział 852 – 8 216 mln zł, dział 853 – 1 160 mln zł, dział 855 – 7 985 mln zł), co stanowiło 29,7% łącznych wydatków budżetów samorządów terytorialnych. Na wypłaty świadczeń rodzinnych, świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego skierowano 4 479 mln zł.

Wydatki powiatów zrealizowane w 2024 r. w działach „Pomoc społeczna”, „Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej” oraz „Rodzina” wyniosły 9 787 mln zł (dział 852 – 5 443 mln zł, dział 853 – 1 871 mln zł, dział 855 – 2 473 mln zł), co stanowiło 16,7% łącznych wydatków budżetów samorządów terytorialnych. Zgodnie z zadaniami tej kategorii jednostek samorządowych zostały one przeznaczone głównie na finansowanie

wanie infrastruktury pomocy społecznej. Najwięcej środków w tym zakresie wydatkowano na finansowanie domów pomocy społecznej – 4 297 mln zł, placówek opiekuńczo-wychowawczych – 1 222 mln zł i rodzin zastępczych – 1 196 mln zł.

Z budżetów województw samorządowych na wydatki w działach „Pomoc społeczna”, „Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej” oraz „Rodzina” w 2024 r. przeznaczono 1 511 mln zł (dział 852 – 416 mln zł, dział 853 – 958 mln zł, dział 855 – 137 mln zł), co stanowiło 2,6% łącznych wydatków budżetów samorządów terytorialnych. W wydatkach dominowało finansowanie zadań zrealizowanych w ramach rozdziału „Pozostała działalność” – 610 mln zł (40,4% wydatków województw w tych trzech działach) oraz środki na funkcjonowanie wojewódzkich urzędów pracy – 504 mln zł (33,3%).

W 2024 r. w działach „Pomoc społeczna”, „Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej” oraz „Rodzina” odnotowano wzrost zarówno wydatków z budżetu państwa jak i jednostkach samorządu terytorialnego w porównaniu z rokiem poprzednim odpowiednio 32,7% i 17,1%.

Na realizację świadczenia wychowawczego przekazano 16 mln zł z budżetów gmin oraz 6 mln zł z budżetów miast na prawach powiatu, natomiast w budżecie państwa przeznaczono na ten cel 63 927 mln zł. Zwiększyły się wydatki z budżetu państwa oraz jednostek samorządu terytorialnego na świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego (odpowiednio o 2 697 mln zł i 2 734 mln zł). W związku z wystąpieniem w 2024 r. powodzi na części terytorium Polski i wynikającym z tego wprowadzeniem stanu klęski żywiołowej odnotowano wzrost wydatków na usuwanie klęsk żywiołowych w rozdziałach 85278, 85378 i 85578 – w budżecie państwa o 1 042 mln zł, a w budżetach jednostek samorządów terytorialnych o 906 mln zł.

W 2024 r. zwiększyły się wydatki na zasiłki stałe zarówno w budżecie państwa, jak i w budżetach jednostek samorządów terytorialnych – odpowiednio o 364 mln zł i 381 mln zł. Wydatki na zasiłki okresowe, celowe i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w wydatkach budżetu państwa spadły blisko o 62 mln zł, a w wydatkach jednostek samorządów terytorialnych o prawie 40 mln zł.

Zarówno w wydatkach budżetu państwa jak i jednostkach samorządu terytorialnego wystąpił wzrost w porównaniu z rokiem poprzednim wydatków na domy pomocy społecznej (odpowiednio o 25 mln zł i 1 326 mln zł), ośrodki wsparcia (odpowiednio o 150 mln zł i 225 mln zł) i ośrodki pomocy społecznej (odpowiednio o 270 mln zł i 998 mln zł).

Zanotowano również wzrost wydatków na rodziny zastępcze o 17 mln zł w wydatkach budżetu państwa i o 398 mln zł w wydatkach jednostek samorządu terytorialnego. W dziale wspieranie rodziny w budżecie państwa odnotowano wzrost wydatków na wsparcie rodzin o 45 mln zł, natomiast w budżecie jednostek samorządów terytorialnych odnotowano spadek w tym zakresie o 409 mln zł.

Wydatki na finansowanie działalności zespołów do spraw orzekania o niepełnosprawności wzrosły zarówno w budżecie państwa, jak i budżetach jednostek samorządów odpowiednio o 186 mln zł i 58 mln zł. Natomiast w finansowaniu Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych widać spadek wydatków w budżecie państwa o 16 mln zł, a w budżetach jednostek samorządu terytorialnego wzrost o 5 mln zł.

W 2024 r. widoczny jest bardzo duży wzrost wydatków w budżecie państwa na dodatki mieszkaniowe o 764 mln zł, a w budżetach samorządów o 785 mln zł.

Wydatki przeznaczone na Wojewódzkie Urzędy Pracy spadły w budżecie Państwa o 45 mln zł, a z kolei wzrosły o 84 mln zł w budżetach jednostek samorządowych.

Uwagi metodologiczne

1. Źródła danych statystycznych

W ramach sprawozdawczości Głównego Urzędu Statystycznego badane były: instytucjonalna piecza zastępcza (formularz PS-01), rodzinna piecza zastępcza (formularz PS-02), zakłady stacjonarne pomocy społecznej (formularz PS-03).

W badaniu instytucjonalnej pieczy zastępczej gromadzone są przede wszystkim dane na temat placówek opiekuńczo-wychowawczych i placówek wsparcia dziennego, ich liczbie według typu placówki, liczbie dzieci i młodzieży przebywających w placówkach według stanu w dniu 31 grudnia oraz w ciągu roku, a także na temat wybranych cech społeczno-demograficznych wychowanków (PS-01).

W przypadku rodzinnej pieczy zastępczej przedmiotem badania jest liczba rodzin poszczególnych typów oraz rodzinnych domów dziecka (RDD), liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych i RDD według stanu na dzień 31 grudnia, a także wybrane cechy społeczno-demograficzne dzieci oraz osób pełniących funkcję rodziny zastępczej i RDD (PS-02). Sprawozdania sporządzane są zbiorczo dla poszczególnych typów rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka przez powiatowe centra pomocy rodzinie i miejskie ośrodki pomocy społecznej.

W sprawozdaniu dotyczącym zakładów stacjonarnych pomocy społecznej gromadzone są dane o ich liczbie i miejscach, o liczbie mieszkańców według płci i wieku oraz źródeł finansowania pobytu (np. z emerytury lub renty, zasiłku stałego pomocy społecznej, pełna odpłatność gminy/budżetu państwa itp.) w poszczególnych rodzajach i typach placówek. Ponadto zbierane są dane o liczbie osób oczekujących na umieszczenie w zakładach, jak również liczbie osób pracujących w placówkach według zawodów (PS-03).

Informacja o działalności instytucjonalnych form opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 (liczba placówek i miejsc, liczba dzieci tam przebywających z uwzględnieniem ich wieku i płci, zatrudniony personel) pochodzi ze sprawozdania RKZ-4G sporządzanego przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, które zastąpiło obowiązujący do 2022 r. formularz OD-1 „Żłobki i kluby dziecięce”.

Dane dotyczące Programu „Rodzina 800 plus” oraz niektórych innych form wspierania rodziny (asystenci rodziny, poradnictwo specjalistyczne, rodziny wspierające), świadczenia rodzinne pochodzą z Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Źródłem wiedzy o świadczeniach pomocy społecznej jest roczne sprawozdanie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za styczeń – grudzień 2024 (MRiPS-03). Jak zapisano w objaśnieniach do sprawozdania MRiPS-03: „*Kwota łączna świadczeń w danym okresie sprawozdawczym jest wielkością teoretyczną, tzn. nie uwzględnia sytuacji, gdy dane świadczenia z różnych przyczyn nie są wypłacone. Ponadto wielkości w sprawozdaniu nie są korygowane o refundacje ani o zwroty w wyniku nienależnie pobranych świadczeń.*”

Dane na temat liczby ubezpieczonych zgłoszonych do ubezpieczenia zdrowotnego z tytułu sprawowania opieki nad dziećmi na podstawie umowy uaktywniającej w rozumieniu ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (nianie) zostały pozyskane z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, natomiast dane o dziennych opiekunach – z Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Informacje dotyczące wydatków z budżetu państwa i z budżetów samorządów terytorialnych zostały opracowane na podstawie danych Ministerstwa Finansów, pochodzących z rocznego sprawozdania z wykonania planu wydatków budżetu państwa (Rb-28) i rocznego sprawozdania z wykonania planu wydatków budżetowych jednostek samorządu terytorialnego – (Rb-28S).

Podstawę prawną określającą procesy związane z gromadzeniem i rozdysponowaniem środków publicznych w budżecie państwa oraz w budżetach jednostek samorządu terytorialnego (gmin, miast na prawach

powiatu, powiatów, województw) dla lat 2021–2024 stanowiła ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (tekst jednolity Dz.U. 2024 poz. 1530 z późniejszymi zmianami).

Dane o wydatkach budżetowych według działów w latach 2021–2024 opracowano zgodnie z klasyfikacją dochodów i wydatków budżetowych obowiązującą na mocy rozporządzeń Ministra Finansów z lat 2021–2024.

2. Podstawowe wyjaśnienia metodologiczne

1. Funkcjonowanie pieczy zastępczej, w tym placówek opiekuńczo-wychowawczych, rodzin zastępczych, jak również placówek wsparcia dziennego określa ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z 9 czerwca 2011 r. (tekst jednolity Dz. U. 2024 r. poz. 177 z późniejszymi zmianami).

2. Obecny system pomocy społecznej funkcjonuje od 1 maja 2004 r. w oparciu o ustawę z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. 2024, poz. 1283, z późniejszymi zmianami), według której dokonano podziału na świadczenia pieniężne i niepieniężne. Prawo do świadczeń w tym systemie przysługuje osobom i rodzinom, które nie są w stanie same pokonać trudnych sytuacji życiowych, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Podstawowym warunkiem przyznania pomocy jest zaistnienie jednego z problemów określonych w ustawie, a w przypadku świadczeń pieniężnych – dochód, którego wysokość nie przekracza kryteriów dochodowych ustalonych w oparciu o próg interwencji socjalnej²⁹. W przypadku niektórych świadczeń kryterium dochodowe może być podwyższone uchwałą rady gminy.

3. Aktualny system świadczeń rodzinnych został wprowadzony 1 maja 2004 r. Podstawę prawną systemu stanowi ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (tekst jednolity Dz. U. 2024, poz. 323). Głównym źródłem informacji o funkcjonowaniu ustawy są przygotowywane przez gminy raz na kwartał sprawozdania z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o świadczeniach rodzinnych. Sprawozdania mają charakter rzeczowo-finansowy, a ich zakres określa rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. w sprawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonywania zadań z zakresu świadczeń rodzinnych.

4. Funkcjonujący od 1 kwietnia 2016 r. Program „Rodzina 800 plus” (do 31 grudnia 2023 r. – „Rodzina 500+”) to system świadczeń uregulowany w ustawie z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (tekst jednolity Dz.U. 2024 poz. 1576). Od 1 lipca 2019 r. świadczenie wychowawcze przysługuje na każde dziecko do ukończenia 18 roku życia, bez względu na dochód osiągany przez rodzinę; również od tej daty nie są gromadzone informacje o liczbie pobierających je rodzin. Od 1 czerwca 2022 r. świadczenie wychowawcze otrzymują dzieci w pieczy zastępczej (do 31 maja 2022 r. były to dodatki w kwocie równej wysokości świadczenia wychowawczego). Świadczenie wychowawcze jest finansowane z budżetu państwa i nie podlega opodatkowaniu z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych. Od 1 czerwca 2022 r. rozpatrywaniem wniosków oraz przyznawaniem i wypłatą świadczeń wychowawczych zajmuje się Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

5. Placówki opieki nad małym dzieckiem działają zgodnie z ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (tekst jednolity Dz. U. 2024, poz. 338).

6. Ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny reguluje wszystkie kwestie dotyczące tej tematyki (tekst jednolity Dz.U. 2024 poz. 1512).

7. Wymienione w badaniu PS-03 poszczególne rodzaje udogodnień nie muszą spełniać wymogów zawartych w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z 12 kwietnia 2002 r.

8. Począwszy od 2007 r., w badaniu zakładów stacjonarnych wprowadzono zmiany metodologiczne, wynikające z przepisów ustawy o pomocy społecznej. Uwzględniono fakt, że część placówek, szczególnie domy pomocy społecznej, może świadczyć usługi dla więcej niż jednej grupy mieszkańców. W wielu przypadkach mówienie o zakładzie, np. dla osób w podeszłym wieku było nieadekwatne do sytuacji, bowiem

29 Proóg interwencji socjalnej jest ustalany na podstawie badania przeprowadzonego z uwzględnieniem zawartości koszyka dóbr i usług zapewniających zaspokojenie potrzeb egzystencjalnie niezbędnych oraz wysokości cen towarów i usług.

znajdował się tam również „oddział” dla osób, np. przewlekłe somatycznie chorych. Często zakład ten liczony był dwa razy. Otrzymano informację zarówno o liczbie zakładów liczonych jeden raz, tj. równej liczbie podmiotów sprawozdawczych, jak również o liczbie zakładów uwzględniającej „oddziały” w obrębie placówek. W publikacji prezentowane są obie te informacje.

9. Podziału na województwa dokonano według lokalizacji jednostek.

10. Ze względu na zaokrąglenia niektóre wartości w publikacji mogą się nie sumować.

11. Dane ludnościowe w publikacji zostały przeliczone w oparciu o wyniki NSP 2021, z czego mogą wynikać drobne różnice w stosunku do wskaźników poprzednio opublikowanych.

3. Podstawowe definicje³⁰

Instytucjonalna piecza zastępcza

1. **Instytucjonalna piecza zastępcza** – jest sprawowana w formie:

- placówki opiekuńczo-wychowawczej;
- regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej;
- interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego.

2. **Placówka opiekuńczo-wychowawcza** – zapewnia dziecku pozbawionemu całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej całodobową ciągłą lub okresową opiekę i wychowanie oraz zaspokaja jego niezbędne potrzeby, w szczególności emocjonalne, rozwojowe, zdrowotne, bytowe, społeczne, religijne, a także gwarantuje korzystanie z przysługujących świadczeń zdrowotnych i kształcenia na podstawie odrębnych przepisów. Placówką kieruje dyrektor. Wyróżniamy następujące typy placówek:

- **placówka socjalizacyjna** – zapewnia dziecku całodobową opiekę i wychowanie oraz zaspokaja jego niezbędne potrzeby, w szczególności emocjonalne, rozwojowe, zdrowotne, bytowe, społeczne i religijne; realizuje przygotowany we współpracy z asystentem rodziny plan pomocy dziecku; umożliwia kontakt dziecka z rodzicami i innymi osobami bliskimi; podejmuje działania w celu powrotu dziecka do rodziny; zapewnia dziecku dostęp do kształcenia dostosowanego do jego wieku i możliwości rozwojowych; obejmuje dziecko działaniami terapeutycznymi; zapewnia korzystanie z przysługujących świadczeń zdrowotnych;
- **placówka interwencyjna** – zapewnia doraźną opiekę nad dzieckiem w czasie trwania sytuacji kryzysowej, w szczególności placówka jest obowiązana przyjąć dziecko w przypadkach wymagających natychmiastowego zapewnienia mu opieki;
- **placówka rodzinna** – wychowuje dzieci w różnym wieku, w tym dorastające i usamodzielniające się; umożliwia wspólne wychowanie i opiekę licznemu rodzeństwu; w tym samym czasie w placówce może przebywać nie więcej niż 8 wychowanków;
- **placówka specjalistyczno-terapeutyczna** – sprawuje opiekę nad dzieckiem o indywidualnych potrzebach, w szczególności: legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności albo orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności, wymagającym stosowania specjalnych metod wychowawczych i specjalistycznej terapii; wymagającym wyrównywania opóźnień rozwojowych i edukacyjnych; placówka zapewnia zajęcia wychowawcze, socjoterapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne, logopedyczne, terapeutyczne, rekompensujące braki w wychowaniu w rodzinie i przygotowujące do życia społecznego, a dzieciom niepełnosprawnym – także odpowiednią rehabilitację i zajęcia rewalidacyjne;
- **placówka łącząca zadania placówek** – zapewnia opiekę oraz wychowanie poprzez realizację zadań przewidzianych dla placówki typu: socjalizacyjnego, interwencyjnego i specjalistyczno-terapeutycznego.

³⁰ Definicje zaczerpnięto z ustaw: o pomocy społecznej, o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, o świadczeniach rodzinnych, o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3.

3. Regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna – umieszczane są w niej dzieci, które ze względu na stan zdrowia wymagają specjalistycznej opieki i rehabilitacji i nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

W tym samym czasie można w niej umieścić nie więcej niż 30 dzieci.

4. Interwencyjny ośrodek preadopcyjny – umieszcza się w nim dzieci do ukończenia pierwszego roku życia, które wymagają specjalistycznej opieki i w okresie oczekiwania na przysposobienie nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej. W ośrodku, w tym samym czasie, można umieścić nie więcej niż 20 dzieci.

Wspieranie rodziny

5. Placówka wsparcia dziennego wspiera funkcje opiekuńcze i wychowawcze rodziny. Może być prowadzona w formie:

- opiekuńczej, w tym kół zainteresowań, świetlic, klubów i ognisk wychowawczych; zapewnia dziecku opiekę i wychowanie, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, zabawę i zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań;
- specjalistycznej – organizuje zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne oraz logopedyczne; realizuje indywidualny program korekcyjny, program psychokorekcyjny lub psychoprophylaktyczny, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię;
- pracy podwórkowej – realizowanej przez wychowawcę, polegającej na działaniach animacyjnych i socjoterapeutycznych;
- w połączonych formach, tj. łączących zadania placówki opiekuńczej, specjalistycznej i pracy podwórkowej.

6. Rodzina wspierająca – rodzina, której zadaniem jest pomoc rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Przy współpracy asystenta rodziny, pomaga ona w opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego, kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych.

7. Asystent rodziny – osoba wspierająca rodzinę w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, pokonaniu trudności życiowych, zwłaszcza dotyczących opieki i wychowania dzieci. Prowadzi pracę z rodziną za jej zgodą w miejscu jej zamieszkania lub w miejscu wskazanym przez rodzinę, motywując ją do pracy nad sobą, wprowadzenia zmian, aktywnego współdziałania w realizacji planu pracy. Liczba rodzin, z którymi może w tym samym czasie prowadzić pracę nie może przekroczyć 15 rodzin.

8. Świadczenia w ramach Programu „Rodzina 800 plus”:

- **Świadczenie wychowawcze** – przysługuje rodzicom lub opiekunom na każde dziecko do ukończenia 18. roku życia, bez względu na dochód osiągany przez rodzinę a także od 1 czerwca 2022 r. na dzieci umieszczone w pieczy zastępczej. Świadczenie wypłacane było w wysokości 800 zł netto.
- Do 31 maja 2022 r. na podstawie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, na dzieci umieszczone w pieczy zastępczej przysługiwały dodatki – prawo do **dodatku wychowawczego** posiadała rodzina zastępcza i prowadzący rodzinny dom dziecka, do **dodatku do zryczałtowanej kwoty** – dyrektor placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego, zaś do **dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego** – prowadzący pozostałe placówki instytucjonalnej pieczy zastępczej. Dodatki zastąpione zostały świadczeniem wychowawczym.

9. Karta Dużej Rodziny – to projekt Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, który rozpoczął się w czerwcu 2014 r. Głównym celem programu jest zapewnienie posiadaczom karty bardziej korzystnego, od ogólnie obowiązującego, dostępu do towarów i usług oraz innych form aktywności. Zniżki mogą być oferowane przez instytucje publiczne lub partnerów handlowych. Prawo do posiadania Karty Dużej Rodziny przysługuje członkowi rodziny wielodzietnej, przez którą rozumie się rodzinę, w której rodzic (rodzice) lub małżonek rodzica mają lub mieli na utrzymaniu łącznie co najmniej troje dzieci bez względu na ich wiek.

Rodzinna piecza zastępcza

10. **Rodzinna piecza zastępcza** sprawowana jest w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców. Polega na pracy z rodziną, ukierunkowanej na umożliwienie powrotu dziecka do rodziny. W sytuacji, gdy jest to niemożliwe, prowadzone są działania pozwalające na przysposobienie dziecka lub przygotowanie go do samodzielnego i odpowiedzialnego życia poprzez zaspokojenie potrzeb bytowych, zdrowotnych, emocjonalnych, edukacyjnych, kulturalno-rekreacyjnych i religijnych.

Formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

- rodzina zastępcza;
- rodzinny dom dziecka.

11. **Rodzina zastępcza** – zapewnia opiekę i wychowanie dzieciom pozbawionym całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej. Wyróżniamy następujące typy rodzin zastępczych:

- **rodzina zastępcza spokrewniona** – tworzona przez wstępnych lub rodzeństwo dziecka; przysługuje jej pomoc finansowa na utrzymanie dziecka;
- **rodzina zastępcza niezawodowa** – tworzona przez osoby, które nie są wstępnymi lub rodzeństwem dziecka; przysługuje jej świadczenie pieniężne na pokrycie kosztów utrzymania każdego umieszczonego w niej dziecka; w rodzinie umieszcza się w tym samym czasie nie więcej niż 3 dzieci (z wyjątkiem liczego rodzeństwa);
- **rodzina zastępcza zawodowa** – tworzona przez osoby, które nie są wstępnymi lub rodzeństwem dziecka; oprócz świadczenia pieniężnego na pokrycie kosztów utrzymania każdego umieszczonego w niej dziecka otrzymuje ona także wynagrodzenie z tytułu pełnienia funkcji rodziny zastępczej; w rodzinie tej umieszcza się w tym samym czasie nie więcej niż 3 dzieci (z wyjątkiem liczego rodzeństwa); może działać m.in. jako:
 - **rodzina zastępcza zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego** – przyjmuje dziecko na podstawie orzeczenia sądu, w przypadku gdy dziecko zostało doprowadzone przez Policję lub Straż Graniczną, na wniosek rodziców, dziecka lub innej osoby, w przypadku bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie³¹;
 - **rodzina zastępcza zawodowa specjalistyczna** – umieszcza się w niej w szczególności: dzieci legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, dzieci na podstawie art. 6 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich³², małoletnie matki z dziećmi.

12. **Rodzinny dom dziecka (RDD)** tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim. W tym samym czasie może w nim przebywać nie więcej niż 8 dzieci (z wyjątkiem liczego rodzeństwa).

13. **Koordinator rodzinnej pieczy zastępczej** opiekuje się rodzinami zastępczymi i rodzinnymi domami dziecka. Pomaga opracować plan pomocy umieszczonym dzieciom, zapewnia dostęp do właściwych specjalistów. Zajmuje się etapem usamodzielnienia się wychowanków i wspiera osoby już pełnoletnie. Do zadań koordynatora należy również informowanie ośrodków adopcyjnych o dzieciach, które mają uregulowaną sytuację prawną i mogą zostać adoptowane. Koordinator może mieć pod opieką nie więcej niż 15 rodzin lub rodzinnych domów dziecka.

31 Art. 12a ustawy z dnia 29 VII 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tekst jednolity Dz.U. 2024, poz. 424).

32 Ustawa z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (tekst jednolity Dz.U. 2024 r. poz. 978.).

Opieka nad dziećmi w wieku do lat 3

14. **Opieka nad dziećmi w wieku do lat 3** organizowana jest w formie żłobka, klubu dziecięcego, a także sprawowana przez dziennego opiekuna oraz nianię.

15. **Żłobek** – instytucja wpisana do rejestru żłobków i klubów dziecięcych prowadzonego przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, w której sprawowana jest opieka nad dziećmi w wieku od ukończenia 20 tygodnia życia, w wymiarze do 10 godzin względem każdego dziecka.

16. **Klub dziecięcy** – instytucja wpisana do rejestru żłobków i klubów dziecięcych prowadzonego przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, w której sprawowana jest opieka nad dziećmi w wieku od ukończenia 1 roku życia, w wymiarze do 10 godzin względem każdego dziecka.

17. **Inna jednostka**³³ – podmiot inny niż żłobek i klub dziecięcy prowadzący działalność gospodarczą polegającą na sprawowaniu opieki nad dziećmi; zobowiązany w okresie do 3 lat od dnia wejścia w życie ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (od 4 kwietnia 2011 r.), do spełnienia warunków określonych w ustawie i wpisania się do rejestru żłobków i klubów dziecięcych.

18. **Dzienny opiekun** – osoba fizyczna zatrudniana przez gminę na podstawie umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego stosuje się przepisy dotyczące zlecenia. Dzienny opiekun sprawuje opiekę nad dziećmi w wieku od ukończenia 20 tygodnia życia.

19. **Niania** – osoba fizyczna sprawująca opiekę nad dziećmi na podstawie umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, zwanej „umową uaktywniającą”. Niania sprawuje opiekę nad dziećmi w wieku od ukończenia 20 tygodnia życia. Umowa uaktywniająca zawierana jest w formie pisemnej między nianią a rodzicami albo rodzicem samotnie wychowującym dziecko. ZUS opłaca składki za nianię od kwoty wynagrodzenia nie większej niż wysokość minimalnego wynagrodzenia za pracę, zaś od nadwyżki tej kwoty, składki płaci rodzic dziecka.

Świadczenia rodzinne

20. **Świadczeniami rodzinnymi są:**

- zasiłek rodzinny;
- dodatki do zasiłku rodzinnego;
- świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy, świadczenie pielęgnacyjne;
- zapomogi związane z urodzeniem się dziecka;
- świadczenie rodzicielskie.

Głównymi kryteriami uprawniającymi do świadczeń rodzinnych są: posiadanie dziecka na utrzymaniu oraz przeciętny miesięczny dochód, w przeliczeniu na osobę w rodzinie. Niezależnie od dochodu przyznawane są: zasiłek pielęgnacyjny i świadczenie pielęgnacyjne.

21. **Zasiłek rodzinny** – ma na celu częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka i przysługuje: rodzicom, jednemu z rodziców albo opiekunowi prawnemu dziecka, opiekunowi faktycznemu dziecka, osobie uczącej się do ukończenia 24 roku życia. Zasiłek przysługuje na dziecko do ukończenia 18 lat. Jeżeli dziecko nie kontynuuje nauki, to z dniem osiągnięcia 18 lat, rodzic traci prawo do zasiłku rodzinnego na to dziecko. Stosowane w ustawie o świadczeniach rodzinnych określenie „do ukończenia 18 lat” odpowiada – w sporządzanym przez GUS bilansie ludności – grupie wieku do lat 17 włącznie. Przyznanie prawa do zasiłku rodzinnego uzależnione jest m.in. od spełnienia kryterium dochodowego. Osobie uprawnionej do zasiłku rodzinnego przysługują dodatki (można pobierać jednocześnie kilka dodatków) z następujących tytułów:

33 Pojęcie zostało pozostawione ze względu na prezentację w tablicach danych z lat ubiegłych, w których istniały takie formy opieki nad dziećmi do lat 3.

- urodzenia dziecka (świadczenie jednorazowe);
- opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego;
- samotnego wychowywania dziecka;
- wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej;
- kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego;
- rozpoczęcia roku szkolnego;
- podjęcia przez dziecko nauki poza miejscem zamieszkania.

22. Świadczenia opiekuńcze – świadczenie pielęgnacyjne, zasiłek pielęgnacyjny i specjalny zasiłek opiekuńczy.

23. Świadczenie pielęgnacyjne – Do 31 grudnia 2023 r. przysługiwało osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy³⁴ ciąży obowiązek alimentacyjny (rodzice dziecka, krewni w linii prostej, rodzeństwo, rodzina zastępcza spokrewniona z dzieckiem), a także opiekunowi faktycznemu dziecka (osoba, która opiekując się dzieckiem wystąpiła do sądu o przysposobienie tego dziecka), jeżeli rezygnują lub nie podejmują pracy zawodowej, by zajmować się osobą niepełnosprawną wymagającą szczególnej opieki.

Zgodnie z obowiązującymi od 1 stycznia 2024 r. nowymi przepisami ustawy o świadczeniach rodzinnych regulującymi warunki przyznawania świadczenia pielęgnacyjnego, które wprowadziła ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o świadczeniu wspierającym, świadczenie pielęgnacyjne otrzymują osoby, które sprawują opiekę nad osobą w wieku do ukończenia 18. roku życia legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

Świadczenie przysługuje osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy³⁵ ciąży obowiązek alimentacyjny (rodzice dziecka, krewni w linii prostej, rodzeństwo, rodzina zastępcza spokrewniona z dzieckiem), a także małżonkom, opiekunowi faktycznemu dziecka (osoba, która opiekując się dzieckiem wystąpiła do sądu o przysposobienie tego dziecka), rodzinie zastępczej, osobie prowadzącej rodzinny dom dziecka, dyrektorowi placówki opiekuńczo-wychowawczej, dyrektorowi regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej albo dyrektorowi interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego.

Jedną z najważniejszych wprowadzanych zmian jest możliwość łączenia aktywności zawodowej, bez żadnych ograniczeń, z pobieraniem świadczenia pielęgnacyjnego.

Ustawa o świadczeniu wspierającym wprowadziła jednocześnie przepisy mające na celu pełną ochronę praw nabytych osób, które nabyły przed wejściem w życie tej ustawy, tj. do 31 grudnia 2023 r. zasadach, prawo do świadczenia pielęgnacyjnego. Osoby te mogą w dalszym ciągu pobierać wymienione świadczenia zgodnie z dotychczasowymi przepisami – jednak nie dłużej niż do końca okresu, na który prawo zostało przyznane (art 63 ust 2 ustawy).

24. Zasiłek pielęgnacyjny – przeznaczony jest dla niepełnosprawnych dzieci i niepełnosprawnych osób dorosłych oraz dla osób, które ukończyły 75 lat. Do zasiłku pielęgnacyjnego nie mają prawa osoby, które nabyły uprawnienie do dodatku pielęgnacyjnego³⁶ wypłacanego przy emeryturze lub rencie z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Przyznawany jest nie na okres zasiłkowy, lecz na okres ważności orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności.

³⁴ Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jednolity Dz. U. 2020, poz. 1359).

³⁵ Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jednolity Dz. U. 2020, poz. 1359).

³⁶ Dodatek pielęgnacyjny przysługuje osobie uprawnionej do emerytury lub renty, jeśli uznano ją za całkowicie niezdolną do pracy oraz do samodzielnej egzystencji albo ukończyła 75 lat.

25. **Specjalny zasiłek opiekuńczy** – do 31 grudnia 2023 r. przyznawany był osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy ciąży obowiązek alimentacyjny oraz małżonkom, jeżeli nie podejmują lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji. Od 1 stycznia 2024 r. specjalny zasiłek opiekuńczy został zniesiony. Na podstawie przepisów przejściowych, zasiłek ten może być wypłacany także po 1 stycznia 2024 r. na zasadzie zachowania do niego praw nabytych, na warunkach obowiązujących do 31 grudnia 2023 r.

26. **Zapomogi wypłacane w związku z urodzeniem się dziecka** – jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka tzw. „becikowe” przysługująca od 2013 r. zależnie od dochodu rodziny, finansowana ze środków budżetu państwa oraz zapomoga wypłacana przez gminę ze środków własnych, o której wypłacie decyduje sama, określając jej wysokość i kryteria otrzymania.

27. **Świadczenie rodzicielskie** – od 2016 r. forma wsparcia finansowego rodziców i opiekunów dzieci, którzy nie otrzymują zasiłku macierzyńskiego. Do grona tych osób można zaliczyć studentów, osoby bezrobotne, pracujących na umowach cywilnoprawnych, którzy nie opłacają składki na dobrowolne ubezpieczenie chorobowe, osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą, jeżeli nie pobierają zasiłku macierzyńskiego.

28. **Rodzina**³⁷ w rozumieniu ustawy o świadczeniach rodzinnych tworzą: małżonkowie, rodzice dzieci, opiekun faktyczny oraz pozostające na utrzymaniu dzieci w wieku do ukończenia 25 roku życia, a także dziecko, które ukończyło 25 rok życia i legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, jeżeli w związku z tą niepełnosprawnością rodzinie przysługuje świadczenie pielęgnacyjne.

29. **Rodzina wielodzietna** w rozumieniu ustawy o świadczeniach rodzinnych jest rodzina wychowująca troje lub więcej dzieci mająca prawo do zasiłku rodzinnego.

30. **Dziecko na utrzymaniu** – dziecko pozostające na utrzymaniu do ukończenia 25 roku życia – własne, małżonka, dziecko, w sprawie którego toczy się postępowanie o przysposobienie lub dziecko znajdujące się pod opieką prawną.

31. **Dziecko niepełnosprawne** – dziecko w wieku do ukończenia 16 roku życia, które posiada orzeczenie o niepełnosprawności określone w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych³⁸.

32. **Osoba niepełnosprawna** – osoba w wieku 16 lat lub więcej, legitymująca się orzeczeniem o znacznym (a w określonych przypadkach umiarkowanym) stopniu niepełnosprawności określonym w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Pomoc społeczna

33. **Pomoc społeczna** – instytucja polityki społecznej państwa, mająca na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi. Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.

37 Art. 18 Konstytucji RP stanowi: „Małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo, rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej”.

38 Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. (tekst jednolity Dz. U. 2024, poz. 44).

34. Dom pomocy społecznej – świadczy usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu, określonego w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 sierpnia 2012 r. w sprawie domów pomocy społecznej (Dz. U. 2025, poz. 51) przeznaczona dla osób wymagających całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogących samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu. Pobyt w domu jest odpłatny. Placówki przeznaczone są dla: osób w podeszłym wieku, osób przewlekłe somatycznie chorych, osób przewlekłe psychicznie chorych, dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie, dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, osób niepełnosprawnych fizycznie oraz osób uzależnionych od alkoholu.

Kategorie placówek badane na formularzu PS-03 „Sprawozdanie zakładu stacjonarnej pomocy społecznej” obejmują następujące placówki stacjonarne:

- domy pomocy społecznej;
- rodzinne domy pomocy;
- placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekłe chorym, w podeszłym wieku, prowadzone w ramach działalności gospodarczej lub statutowej;
- środowiskowe domy samopomocy i inne ośrodki dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które posiadają miejsca całodobowego pobytu;
- domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży;
- noclegownie;
- schroniska dla bezdomnych;
- pozostałe, tj. placówki typu centrum wsparcia rodziny oraz centrum interwencji kryzysowej, udzielające wsparcia, w tym schronienia osobom i rodzinom w stanie kryzysu.

35. Rodzinny dom pomocy – świadczy całodobowe usługi bytowe i opiekuńcze osobom wymagającym z powodu wieku lub niepełnosprawności pomocy innych osób.

36. Placówka zapewniająca całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekłe chorym lub osobom w podeszłym wieku, działająca na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub statutowej – świadczy, po uzyskaniu zezwolenia wojewody, usługi opiekuńcze i bytowe.

37. Dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży – zapewnia całodobowy, okresowy pobyt matkom z małoletnimi dziećmi i kobietom w ciąży, a także ojcom z małoletnimi dziećmi i innym osobom sprawującym opiekę nad dziećmi, które są dotknięte przemocą lub znajdują się w innej sytuacji kryzysowej.

38. Osoba bezdomna – niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym³⁹ i niezameldowana na pobyt stały⁴⁰ lub zameldowana, ale w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania.

39. Schronisko dla bezdomnych – budynek lub wyodrębnione części budynku, przeznaczone do udzielania całodobowego schronienia osobom bezdomnym wraz z pomieszczeniami pomocniczymi niezbędnymi do prawidłowego funkcjonowania obiektu.

40. Noclegownia – budynek, lub wyodrębnione części budynku, przeznaczone do udzielania noclegu osobom bezdomnym, wraz z pomieszczeniami pomocniczymi niezbędnymi do prawidłowego funkcjonowania obiektu.

41. Umieszczeni (w ciągu roku) w domu /zakładzie pomocy społecznej – osoby, które trafiły do placówki po raz pierwszy w danym roku.

42. Świadczenia pomocy społecznej – przybierają formę świadczeń pieniężnych (zasiłek stały, zasiłek okresowy, zasiłek celowy, specjalny zasiłek celowy, zasiłek i pożyczka na ekonomiczne usamodzielnienie, pomoc pieniężna na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki, świadczenie pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego dla uchodźców) oraz świadczeń niepieniężnych

³⁹ W rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy.

⁴⁰ W rozumieniu przepisów o ewidencji ludności.

(praca socjalna, bilet kredytowany, składki na ubezpieczenie zdrowotne, składki na ubezpieczenia społeczne, pomoc rzeczowa, w tym na ekonomiczne usamodzielnienie, sprawienie pogrzebu, poradnictwo specjalistyczne, interwencja kryzysowa, schronienie, posiłek, niezbędne ubranie, usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, w ośrodkach wsparcia oraz w rodzinnych domach pomocy, usługi sąsiedzkie, specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania oraz w ośrodkach wsparcia, mieszkanie treningowe lub wspomagane, pobyt i usługi w domu pomocy społecznej, w tym usługi wsparcia krótkoterminowego, pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu treningowym lub wspomagany, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, pomoc na zagospodarowanie – w formie rzeczowej dla osób usamodzielnianych.

43. Świadczenia pieniężne – głównie zasiłki stałe, okresowe i celowe, ale także pomoc na usamodzielnienie i kontynuowanie nauki.

44. Świadczenia niepieniężne – pomoc w formie: schronienia, posiłku, ubrania, usług opiekuńczych, pracy socjalnej, poradnictwa specjalistycznego w szczególności prawnego, psychologicznego, pedagogicznego, a także w formie pobytu w ośrodkach wsparcia.

45. Usługi opiekuńcze – obejmują pomoc świadczoną osobie, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, polegającą na zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiece higienicznej, zaleconej przez lekarza pielęgnacji oraz, w miarę możliwości, zapewnieniu kontaktów z otoczeniem.

46. Pomoc na ekonomiczne usamodzielnienie – świadczenie fakultatywne stanowiące pomoc osobie albo rodzinie przyznawaną przez gminę w formie pieniężnej (jednorazowego zasiłku celowego lub nieoprocentowanej pożyczki) lub rzeczowej (udostępnienie maszyn i narzędzi do pracy stwarzających możliwość zorganizowania własnego warsztatu pracy oraz urządzeń ułatwiających pracę niepełnosprawnym).

47. Zasiłek celowy – przyznawany jest w celu zaspokojenia niezbędnych potrzeb bytowych, pokrycia części lub całości wydatków na świadczenia zdrowotne, zakupu żywności, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, wykonania drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, pokrycia kosztów pogrzebu. Może być przyznany osobie lub rodzinie, które poniosły straty w wyniku zdarzenia losowego, klęski żywiołowej lub ekologicznej.

48. Zasiłek okresowy – przysługuje osobie lub rodzinie ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego.

49. Zasiłek stały – przysługuje osobie całkowicie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności.

Methodological notes

1. Sources of statistical data

Within the frame of reporting of the Central Statistical Office, the following were examined: institutional foster care (PS-01 form), family foster care (PS-02 form), social welfare stationary facilities (PS-03 form). The research of institutional foster care collects mainly data on care and education centers and day support facilities, their number by type of facility, the number of children and youth staying in facilities as of 31st of December and during the year, as well as on selected socio-demographic characteristics of residents (PS-01).

In the case of family foster care, the subject of the study is the number of families of particular types and foster homes (Polish abbreviation: RDD), the number of children residing in foster families and RDDs as of 31st of December, as well as selected socio-demographic characteristics of children and persons performing duties of foster family and RDDs (PS-02). Reports are made collectively for the various types of foster families and foster homes by the powiat family assistance centres and municipal social assistance centres.

The report on stationary social welfare facilities collects data on their number and places, number of residents by sex and age, and sources of financing of stay (e.g. from a retirement or other pensions, permanent benefit, full remuneration of the municipality/state budget, etc.) in individual types and kinds of facilities. In addition, data on the number of people awaiting placement in establishments, as well as the number of employed persons, by occupation (PS-03), are collected.

Information on the activities of institutional forms of care for children up to 3 years (the number of facilities and places, the number of children residing there, taking into account their age and gender, staff employed) comes from the RKZ-4G report prepared by the Ministry of Family, Labor and Social Policy, which replaced form OD-1 "Nurseries and children's clubs" valid until 2022.

Data relating to the Programme „Family 800 plus” and some other forms of supporting families (family assistants, specialist guidance, supporting families), family benefits are obtained from the Ministry of Family, Labour and Social Policy and Social Insurance Institution.

The source of knowledge about social assistance benefits is the annual report of the Ministry of Family, Labour and Social Policy on social assistance benefits – cash, in kind and services for the period of January – December 2024 (MRiPS-03). As stated in the explanations to the MRiPS-03 report: „The total amount of the benefits in a given reporting period is a theoretical value, i.e. it does not take into account the situation when the given benefits are not paid out for various reasons. In addition, the amounts included in the report are not revised with the information on refunds or compensations as a result of unduly collected benefits.”

Data on the number of insured persons reported for health insurance for custody of children under an activation agreement within the meaning of the Act of 4 February 2011 on the care of children under 3 years of age (nannies) were obtained from the Social Insurance Institution, while data about day carers – from the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Information on the expenditures of the state budget and of the budgets of local government units was prepared on the basis of data of the Ministry of Finance presented in the the annual report on the execution of the state budget expenditure plan (Rb-28) and the annual report on the execution of local government units budget expenditure plan (Rb-28S).

The legal basis defining the processes related to the collection and distribution of public funds in the state budget and in the budgets of local government units (gminas, cities with powiat status, powiats, voivodships) for the period 2021–2024 was the Act of 27 August 2009 on public finances (Journal of Laws 2024 item 1530 with later amendments).

Data on budget expenditures by divisions in 2021–2024 were prepared in accordance with the classification of budget revenue and expenditure in force on the basis of regulations of the Minister of Finance from the years 2021–2024.

2. Basic methodological explanations

1. The functioning of foster care, including care and education centres, foster families, as well as day-support centres, is specified in the Act of 9 June 2011 concerning Family Support and Foster Care System (uniform text, Journal of Laws 2024 item 177 with later amendments).

2. The current social assistance system has been in operation since May 1, 2004, based on the Act of 12 March, 2004, on social assistance (uniform text, Journal of Laws 2024 item 1283 with later amendments), according to which the division into monetary and non-monetary benefits was made. The right to benefits under this system is granted to persons and families who are unable to overcome difficult life situations by themselves, using their own rights, resources and abilities. The basic condition for granting aid is the occurrence of one of the problems specified in the Act, and in the case of monetary benefits – income, the amount of which does not exceed the income criteria set based on the threshold of social intervention⁴¹. In the case of some benefits, the income criterion may be increased by resolution of the gminas council.

3. The current system of family benefits was introduced on May 1, 2004. The legal basis of the system is the Act of 28 November 2003 on family benefits (uniform text, Journal of Laws 2024 item 323). The main source of information on the functioning of the law is constituted by the quarterly reports on tasks provided for in the law on family benefits prepared by the gminas. The reports are material and financial in character, and their scope is defined by the Regulation of the Minister of Family, Labour and Social Policy on material and financial reports on the performance of family benefits.

4. The „Family 800 plus“ programme, which is in operation since 1st April 2016, is a system of benefits regulated in the Act of 11 February 2016 on State aid in raising children (Journal of Laws 2024 item 1576). Since 1 July 2019, the child-raising benefit has been granted to every child until 18 years old, regardless of family income, also from that date the information on the number of families receiving the benefit is not collected. Since 1 June 2022, foster care children receive child-raising benefit (until 31 May 2022, these were supplements in the amount equal to child-raising benefit). The child-raising benefit is financed from the state budget and is not subject to personal income tax. Since 1 June, 2022, the Social Insurance Institution deals with the examination of applications and the granting and payment of the child-raising benefits.

5. Care facilities for small children operate in accordance with the Act of February 4, 2011 on the childcare for children up to the age of 3 (uniform text, Journal of Laws 2024 item 338).

6. The Act of 5 December 2014 on the Large Family Card regulates all issues related to this subject (uniform text, Journal of Laws 2024 item 1512).

7. Different types of adaptations for disabled people listed in survey PS-03 are not obliged to meet the requirements of the Regulation of the Minister of Infrastructure of April 12, 2002.

8. Since 2007, methodological changes resulting from the provisions of the Social Assistance Act have been introduced in the survey of stationary social welfare facilities. It has been taken into account that some facilities, especially social assistance house, can provide services to more than one group of residents. In many cases, referring to a facility, for example for the elderly, was inadequate to the situation, because there was also a „branch“ for chronically ill people with somatic disorders. Often, such facility was counted twice. Information was received both on the number of establishments counted once, i.e. equal to the number of reporting entities, as well as on number of establishments including „branches“ within establishments. The publication presents both of these information.

⁴¹ The threshold of social intervention is determined on the basis of a study carried out taking into account the contents of the goods and services ensuring the fulfillment of existential necessities and the prices of goods and services.

9. The division into voivodships was made according to the location of the units.

10. Due to rounding, some values in the publication may not add up.

11. Population data in the publication were calculated based on the results of the 2021 National Census, which may result in minor differences in previously published indicators.

3. Basic definitions ⁴²

Institutional foster care

1. **Institutional foster care** shall be exercised in the form of:

- care and education centre;
- regional care and therapy centre;
- pre-adoptive intervention centre.

2. **Care and education centre** – provides a child who is deprived of full or partial parental care with full-time or periodic care and education, and fulfil its needs, especially emotional, development, health, living, social and religious needs; provides access to eligible healthcare services and education. Centre is managed by director. A care and education centre shall be run as:

- **socialization centre** – provides a child with full-time care and education, and fulfil its needs, especially emotional, development, health, living, social and religious needs; implements a child assistance plan prepared in cooperation with a family assistant; enables contact with parents and other close persons; unless otherwise decided by a court, takes actions aimed at the child's return to a family; provides a child with access to education adjusted to his/her age and development skills; provides a child with therapeutic actions, provides access to eligible healthcare services;
- **intervention centre** – provides immediate care for a child in the crisis situation, especially if it is required for the centre to place the child under immediate care;
- **family centre** – educates children of various age groups, including adolescents and those becoming independent; enables common education and care for numerous siblings; cooperate with a family foster care coordinator and a family assistant;
- **specialist therapy centre** – provides care for a child with individual needs, in particular: a child with a disability certificate or a certificate of high or moderate level of disability; a child requiring the application of special education methods and specialist therapy; a child requiring dealing with their developmental and emotional retardation. The centre provides educational, sociotherapeutic, corrective, compensating, speech therapy, and therapeutic activities compensating for lacks in upbringing in a family and preparing for social life, as well as proper rehabilitation for disabled children;
- **combining tasks centre** – provides care and education through the implementation of the tasks specified for the socialization, intervention and specialist therapy centres.

3. **Regional care and therapy centre** – a centre where children shall be placed, due to their health condition requiring specialist care and rehabilitation and cannot be placed in family foster care or a care and education centre. The total number of 30 children at most may be placed in a regional care and therapy centre at the same time.

4. **Pre-adoptive intervention centre** – a centre where shall be placed children up to the 1 year old, requiring special care who, waiting for adoption, cannot be covered by family foster care. The total number of 20 children at most may be placed in a pre-adoptive intervention centre at the same time.

⁴² The definitions were taken from the acts: on social assistance, on family support and Foster care system, on family benefits, on childcare for children up to the age of 3.

Family support

5. **Day-support centre** supports the family in its care and education functions. It may be operated in the form of:

- general care centre, including interest circles, day-rooms, clubs, educational centres; provides a child with: care and education, assistance in learning, organisation of leisure time, entertainment and sport classes and development of interests;
- specialized centre – organises sociotherapeutic, therapeutic, corrective, compensating and speech therapy classes, implement an individual corrective programme, a psychocorrective or psychopreventive programme, in particular pedagogic, psychological and sociotherapy;
- street work – carries out motivating and sociotherapeutic activities, conducted by a streetworker;
- in a combination of the forms i.e. combining tasks of the general care, specialized and street work centres.

6. **Supporting family** – a family, whose task is to help families in difficulty in carrying out its care and education functions. In the cooperation with family assistant, it helps in the care and upbringing of the child, running a household, formulating and fulfilling the primary social roles.

7. **Family assistant** – a person supporting the family in fulfilling care and educational functions, overcoming life difficulties, especially those related to the care and upbringing of children. Conducts work with the family with their consent in the place of their residence or in a place indicated by the family, motivating them to work on themselves, introduce changes, actively cooperate in the implementation of the work plan. The number of families he can work with at the same time may not exceed 15 families.

8. **Benefits under the “Family 800 plus” programme:**

- **Child-rising benefit** – is available to parents or guardians for each child up to the age of 18, regardless of the income and since also on children placed in foster care. The benefit were paid in the amount of 800 PLN net.
- Until May 31, 2022, on the basis of the Act on family support and foster care system, on children placed in foster care were paid supplements – **child-raising supplement** was received by foster families and foster homes, **lump sum supplement** was directed to care and education centres family type, **supplement equal child-raising benefit** was directed to other institutional foster care centres. The supplements were replaced by an child-rising benefit.

9. **Large Family Card** – is a project of the Ministry of Family, Labour and Social Policy, which began in June 2014. The main objective of the programme is to provide card holders more favorable, from the generally applicable, access to goods and services and other activities. Discounts can be offered by public institutions or business partners. The right to have a Large Family Card is granted to a member of a large family, which is understood as a family in which the parent(s) or the parent's spouse have or had at least three children under their care, regardless of their age.

Family foster care

10. **Family foster care** shall be exercised in case when it is impossible for the parents to provide care and education for a child. It guarantees a work with a family to make possibility for a child to return to its family, or when it is impossible – efforts aimed at child's adoption or preparation of a child to live an independent and responsible life, satisfaction of children's emotional needs, in particular the needs related to welfare, healthcare, education, culture, recreation and religious.

The forms of family foster care are the following:

- foster family;
- foster home.

11. **Foster family** – provides a child who is deprived of full or partial parental care with full-time or periodic care and education. We distinguish the following types of foster families:

- **related foster family** – established by ascendants or siblings; a family is entitled to receive a payment for each entrusted child to cover the cost of its maintenance.
- **not-professional foster family** – established by persons other than ascendants or siblings; a family is entitled to receive a payment for each entrusted child to cover the cost of its maintenance; placed in it may be not more than 3 children (except for numerous siblings);
- **professional foster family** – established by persons other than ascendants or siblings; in addition to a payment for each entrusted child to cover the cost of its maintenance, a family is entitled to remuneration on the account of performance of a foster family function; placed in it may be not more than 3 children (except for numerous siblings); may operate for example as:
 - **professional foster family that performs the function of a family emergency house** – shall receive a child on the basis of a court ruling, case when a child was escorted by Police or Border Guard, upon consent of parents, child or another person in case of immediate threat to the life or health of the child in connection with domestic violence⁴³.
 - **professional specialized foster family** – shall receive in particular: children with a disability certificate or a certificate of high or moderate level of disability, children on the basis of the Law on Proceedings Involving Juveniles⁴⁴, underage mothers with children.

12. **Foster home** is formed by a married couple or a unmarried person; placed in it may be not more than 8 children (except for numerous siblings).

13. **The family foster care coordinator** looks after foster families and foster homes. It helps to develop a plan to help placed children, provides access to the right specialists. He deals with the stage of independence of pupils and supports people who are already adults. The coordinator's tasks also include informing adoption centers about children who have a regulated legal situation and may be adopted. A coordinator may oversee not more than 15 families or foster homes.

Childcare for children up to the age of 3

14. **Childcare for children up to the age of 3** is organized in the form of a nursery school, children's club, and exercised by the daily caregiver and nanny.

15. **Nursery** – the institution entered into the Register of nurseries and children's clubs run by the mayor, the mayor or president of the city, which cared for the children aged from 20 weeks of age, for up to 10 hours with respect to each child.

16. **The children's club** – the institution entered into the Register of nurseries and children's clubs run by the mayor, the mayor or president of the city, which cared for the children aged from 1 year old, for up to 10 hours with respect to each child.

17. **Other facilities** – an entity other than a nursery and children's club conducting economic activity in the care of children; required during the period of 3 years from the date of entry into force of the law on the care of children under the age of 3 (4 April 2011), to fulfill the conditions set out in the Act and entered into the register of nurseries and children's clubs.

18. **Day carers** – a person employed by the municipality on the basis of a service contract, which accord-

43 Art. 12a of the Act of 29 July 2005 on Counteracting Domestic Violence (Journal of Laws 2024, item 424).

44 Act of 9 June 2022 on Support and Resocialization of Juveniles (Journal of Laws 2024 item 978).

ing to the provisions of the Civil Code, the provisions relating to the order. Daily guardian takes care of children aged from 20 weeks of age.

19. **Nanny** – a natural person having the care of children on the basis of a service contract, which according to the provisions of the Civil Code, the provisions relating to the order, known as “the activating agreement.” Nanny takes care of children aged from 20 weeks of age. Activates the agreement is concluded in writing between the nanny and the parents or a single parent. ZUS pays contributions for a nanny on the amount of remuneration is not greater than the amount of the minimum wage, and the excess of this amount, contributions paid parent of a child.

Family benefits

20. **Family benefits** include:

- family allowance;
- family allowance supplements;
- attendance benefits: nursing allowance, special attendance allowance and nursing benefit,
- single payment birth grant;
- parental benefit.

The main criteria for entitlement to family benefits are: having a dependent child and average monthly income, per family member. Regardless of income, you will receive: nursing allowance and nursing benefit.

21. **Family allowance** – is designed to partially cover childcare expenses; the allowance is granted to: parents, one parent or legal guardian of the child, the child’s actual guardian, a person up to the age of 24 who is learning. Family allowance is granted for a child until the age of 18. If a child does not continue education, when the child reaches 18 years old, the parent loses the right to family allowance for the child. Granting the right to family allowance is dependent, among others from fulfilling the income criteria. A person eligible for family allowance is entitled to the following benefits (it is possible to receive several supplements simultaneously) due to:

- giving birth to a child (one-time benefit);
- taking care of a child during child-care leave;
- single parenthood;
- multi-children parenthood;
- education and rehabilitation of a disabled child;
- beginning of the school year;
- undertaking education outside the place of residence by a child.

22. **Attendance benefits** – nursing benefit, nursing allowance, special attendance allowance.

23. **Nursing benefit** – Until December 31, 2023, it was available to persons who, in accordance with the provisions of the Act of February 25, 1964 – Family and Guardianship Code, are obligated to pay maintenance (parents of the child, direct relatives, siblings, foster family related to the child), as well as the child’s actual guardian (a person who, while caring for the child, applied to the court for adoption), if they resign or do not undertake professional work to care for a disabled person requiring special care. Pursuant to the new provisions of the Family Benefits Act, in force since January 1, 2024, regulating the conditions for granting care benefits, introduced by the Support Benefit Act of July 7, 2023, care benefits are granted to persons caring for a person under 18 years of age who holds a certificate of significant disability or a certificate of disability together with the following indications: the need for permanent or long-term care or assistance from another person due to a significantly limited ability to live independently, and the need for permanent daily participation of the child’s guardian in the child’s treatment, rehabilitation, and education. The benefit is available to individuals who, in accordance with the provisions of the Act of February 25, 1964 – Family and

Guardianship Code, are obligated to pay maintenance (parents of the child, direct relatives, siblings, foster families related to the child), as well as spouses, the child's actual guardian (the person who, while caring for the child, has petitioned the court for adoption), foster families, the person running a family children's home, the director of a care and educational facility, the director of a regional care and therapeutic facility, or the director of a pre-adoption intervention center. One of the most important changes is the ability to combine professional activity, without any restrictions, with receiving the care benefit. The Support Benefit Act also introduced provisions aimed at fully protecting the acquired rights of individuals who acquired the right to the care benefit before the entry into force of this Act, i.e., until December 31, 2023. These persons may continue to receive the above-mentioned benefits in accordance with the existing provisions – but not longer than until the end of the period for which the right was granted (Article 63, paragraph 2 of the Act).

24. Nursing allowance – designed for disabled children and adults with disabilities and for those who are over 75 years old. Allowance is not granted to persons who have acquired entitlement to a nursing supplement paid with retirement or pension from the Social Insurance Fund. It is granted not for the benefit period but for the duration of validity of the decision on disability or degree of disability.

25. Special attendance allowance – Until December 31, 2023, it was granted to individuals who, in accordance with the provisions of the Act of February 25, 1964 – Family and Guardianship Code, are obligated to pay maintenance, and to spouses if they do not undertake or resign from employment or other gainful employment to provide constant care for a person with a certificate of significant disability or a certificate of disability together with the following indications: the need for constant or long-term care or assistance from another person due to a significantly limited ability to lead an independent life, and the need for constant daily participation of the child's guardian in the child's treatment, rehabilitation, and education. As of January 1, 2024, the special care allowance was abolished. Based on transitional provisions, this allowance may also be paid after January 1, 2024, on the basis of retaining acquired rights, under the conditions applicable until December 31, 2023.

26. Subsidy paid due to giving birth to a child – one-of subsidy available since 2013, depending on family income, financed by the state budget, as well the subsidy paid by the municipality from its own resources, which it decides by itself, determining the amount and criteria of receipt.

27. Parental benefit – since 2016 a form of financial support for parents and guardians of children who do not receive maternity allowances. These people include students, unemployed people, employees hired on the basis of a civil law contracts, who do not pay contributions to compulsory sickness insurance, people conducting non-agricultural economic activity if they do not receive maternity allowances.

28. Family (within the meaning of the Act on Family Benefits) consists of: spouses, parents of children, guardian and dependent children up to the age of 25 or a child, who has reached the age of 25 years, with a disability certificate or a certificate of high or moderate level of disability if the family is entitled to nursing benefit.

29. Multi-children family (within the meaning of the Act on Family Benefits) – a family with three or more children, and entitled to receiving family allowance.

30. Dependent child – dependent child up to the age of 25 – his/her spouse, child undergoing adoption proceedings or child under legal guardian

31. Disabled child – a child up to the age of 16 with a disability certificate as defined in the Act on Vocational and Social Rehabilitation and Employment of Persons with Disabilities (Journal of Laws 2024, item 44).

32. Disabled person – a person at the age of 16 and more with certificate of high level of disability (or in specific cases moderate level of disability) as defined in the Law on Vocational and Social Rehabilitation and Employment of Persons with Disabilities.

Social assistance

33. **Social assistance** – the institution of state social policy, aimed at enabling individuals and families to overcome difficult situations, where they are not able to overcome using their own powers, resources and capabilities. Social assistance organizing government administration and local government, working in this area, in partnership with civil society organizations and non-governmental organizations, the Catholic Church, other churches, religious organizations, and natural and legal persons. Social supports individuals and families in their efforts to meet the needs and enables them to live in conditions appropriate for human dignity.

34. **Social assistance house** – A centre providing welfare, nursing, support and educational services at a level conforming to the standard in force defined in the Resolution of 23 August 2012 of Minister of Labour and Social Policy on Social Assistance Houses (Journal of Laws 2025, item 521), designed for people requiring full-time care due to their age, illness or disability, unable to live independently in everyday life. Staying at home is for a fee. These facilities are aimed at: the elderly, chronically ill with somatic disorders, chronically mentally ill, mentally retarded adults, children and young mentally retarded, physically handicapped, dependent on alcohol people.

Categories of facilities surveyed on PS-03 form “ Stationary social welfare facilities ” include the following units:

- social assistance house,
- family-based assistance house,
- centre ensuring 24-hour care to disabled persons, chronically ill patients, or the elderly within the scope of economic activity or their statutory activity,
- community self-help house or other support centre for persons with mental disorders, which have places of twenty-four-hour stay;
- house for mothers with under age children and pregnant women,
- night shelter,
- shelter for homeless persons,
- other.

35. **Family-based assistance house** – A form of care and well-being services provided full-time for persons who, due to old age, illness or disability, require this form of support.

36. **Centre ensuring 24-hour care to disabled persons, chronically ill patients, or the elderly within the scope of economic activity or their statutory activity** – and after receipt of the Voivode’s permission, provides care and welfare services.

37. **House for mothers with under age children and pregnant women** – provides round-the-clock, temporary residence for: mothers with under age children, pregnant women, fathers with under age children and other persons taking care of children, who are affected by violence or are in another crisis situation.

38. **Homeless person** – a person not living in a dwelling apartment⁴⁵ and not registered for the permanent stay⁴⁶, or a person not being registered for the permanent stay in an apartment in which living is not possible.

39. **Shelter for homeless persons** – building or separate parts of the building, intended to provide round-the-clock homeless people shelter together with auxiliary rooms necessary for the proper functioning of the facility.

40. **Night shelter** – building or separate parts of the building, intended to provide overnight accommodation to the homeless people, along with auxiliary rooms necessary for the proper functioning of the facility.

45 As defined in the provisions on the protection of tenants and housing resources of a commune.

46 According to the provisions on population records and identity cards.

41. **Placed** (during the year) at the home/social welfare facility – persons who have been admitted to the facility for the first time in a given year.

42. **Social assistance benefits** – take the form of cash benefits (permanent benefit, temporary benefit, appropriated benefit and special appropriated benefit, allowance and loan for financial self-dependence, financial assistance for self-dependence and to continue education, cash benefit for maintenance and covering expenses related to learning Polish for refugees) and non-monetary benefits (social work, credited ticket, health insurance contributions, social security contributions, in kind assistance, including economic self-dependence, funeral making, specialist guidance, crisis intervention, shelter, meal, clothes, care services in the place of residence, in support centres and in family-based assistance houses, neighbourhood services, special care services provided at homes and in support centres, training and supported accommodation, residence and services in social assistance house, including short-term support services, assistance in gaining adequate housing conditions, including training and supported accommodation, in gaining employment, assistance for running one's own household in non-monetary form for self-dependenced persons.

43. **Monetary assistance** – mainly benefits permanent, temporary and targeted, but also help to become independent and continue their education.

44. **Non-monetary assistance** – assistance in the form of: shelter, food, clothing, care, social work, counseling, specialized in particular legal, psychological, pedagogical, as well as stay in the support centers.

45. **Care services** – include assistance provided to a person who due to age, illness or other reasons require the help of others, consisting in satisfying everyday needs, hygienic care, care prescribed by your doctor and, if possible, to ensure contact with the environment.

46. **Assistance for gaining economic independence** – optional assistance to help a person or a family in in cash (one-off special-purpose or non-interest-bearing loan) or support in-kind (providing machines and tools for working with their own work facilities and facilities to facilitate disabled work) granted by the commune (gmina).

47. **Appropriated benefit** – is awarded in order to meet essential living needs, to pay part or all of the expenses for health care services, the purchase of food, fuel, clothing, essential household items, to perform minor renovations and repairs in the apartment, to cover funeral costs. It can be given to a person or family who have suffered losses as a result of a random event, natural or ecological disaster.

48. **Temporary benefit** – granted to a person or family because of long illness, disability, unemployment, the possibility of maintaining or acquiring the rights to benefits from other social security systems.

49. **Permanent benefit** – granted to a person totally unable to work due to age or disability.